

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย

นางสาววิไลพร ชันแก้ว

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2558

**Members' Participation in Business Operations of Mae Chan Agriculture
Cooperative Limited, Chiang Rai Province**

Miss Wilaiporn Khunkeaw

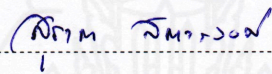
An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Business Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University

2015

หัวข้อการศึกษาคั่นคว่ำอิสระ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย
ชื่อและนามสกุล นางสาววิไลพร ชันแก้ว
แขนงวิชา บริหารธุรกิจ
สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์

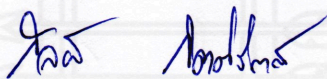
การศึกษาคั่นคว่ำอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2559

คณะกรรมการสอบการศึกษาคั่นคว่ำอิสระ

(รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์)

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์กัลยาณี กิตติจิตต์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรีย์ เข้มทอง)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

ชื่อการศึกษา คั่นคว้ออิสระ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด
จังหวัดเชียงราย

ผู้ศึกษา นางสาววิไลพร ชันแก้ว **รหัสนักศึกษา** 2573000276 **ปริญญา** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์ **ปีการศึกษา** 2558

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคของสมาชิกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด

ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด มีจำนวน 5,911 คน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 374 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบช่วงชั้น เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเพฟเฟ

ผลการศึกษาพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมเป็นรายด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า สมาชิกที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการเป็นสมาชิกแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ส่วนสมาชิกที่มีเพศแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ ไม่แตกต่างกัน 3) สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้ระบุปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด แต่มีเพียงบางรายได้ระบุปัญหา คือ การที่สมาชิกไม่มีเวลาและไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม การดำเนินธุรกิจ สหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย

Independent Study title: Members' Participation in Business Operations of Mae Chan Agriculture Cooperative Limited, Chiang Rai Province

Author: Miss Wilaiporn Khunkeaw; **ID:** 2573000276; **Degree:** Master of Business Administration;

Independent Study advisor: Suchada Sathaworawong, Associate Professor;

Academic year: 2015

Abstract

The purposes of this study were (1) to study the members' participation in business operations of Mae Chan Agriculture Cooperative Limited; (2) to compare the members' participation in business operations of Mae Chan Agriculture Cooperative Limited based on individual characteristics; and (3) to investigate the members' problems in participating the business operations of Mae Chan Agriculture Cooperative Limited.

The population of this research was 5,911 members of Mae Chan Agriculture Cooperative Limited. The sample consisted of 374 members by using stratified random sampling. The data was collected by using a questionnaire. The data was analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, one-way ANOVA and Scheffe test.

The results of this study showed that (1) overall members' participation in business operations of Mae Chan Agriculture Cooperative Limited, Chiang Rai province, was at high level. Considering each aspects, the participation in decision making, operation, gaining benefits and evaluation were high; (2) members with different age, educational background, occupation, average income and duration of membership participated in business operations of Mae Chan Agriculture Cooperative Limited differently with statistical significance 0.05 whereas members with different gender participated similarly; and (3) most members did not comment about the problems of participating in business operations of Mae Chan Agriculture Cooperative Limited. However, some commented about time limitation and lack of members' understanding their roles of participation in business operations of Mae Chan Agriculture Cooperative Limited.

Keywords: Participation, Business operation, Mae Chan Agriculture Cooperative Limited, Chiang Rai Province

กิตติกรรมประกาศ

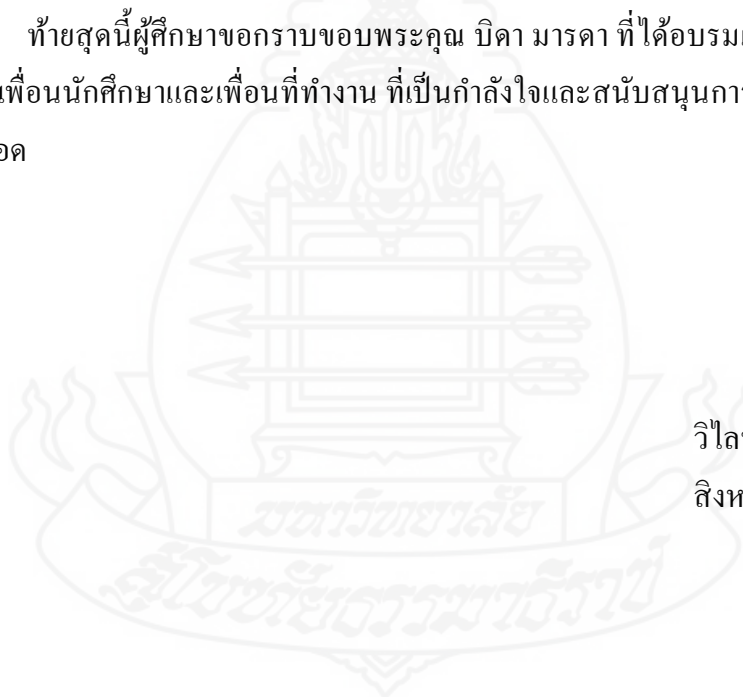
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จากรองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์ รองศาสตราจารย์กัลยาณี กิตติจิตต์ และอาจารย์จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชอีกหลายท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำและติดตามตรวจแก้ไข ตลอดจนให้ ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการศึกษา ค้นคว้าอิสระครั้งนี้ อย่างใกล้ชิด นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อย สมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณท่านอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ ประธานกรรมการสหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรแม่จัน จำกัด ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษาแนะนำเป็นอย่างดี รวมทั้งท่านที่ไม่ได้กล่าวนามที่มีส่วนช่วยให้การศึกษาค้นคว้าอิสระ ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

ท้ายสุดนี้ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูให้การอุปการะ รวมไปถึงเพื่อนนักศึกษาและเพื่อนที่ทำงาน ที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ มาโดยตลอด

วิไลพร ชันแก้ว

สิงหาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
กรอบแนวคิดการศึกษา	4
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตของการศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม	9
บริบทเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร	33
บริบทเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด	47
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	55
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	62
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	62
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล	66
การวิเคราะห์ข้อมูล	66

สารบัญ (ต่อ)

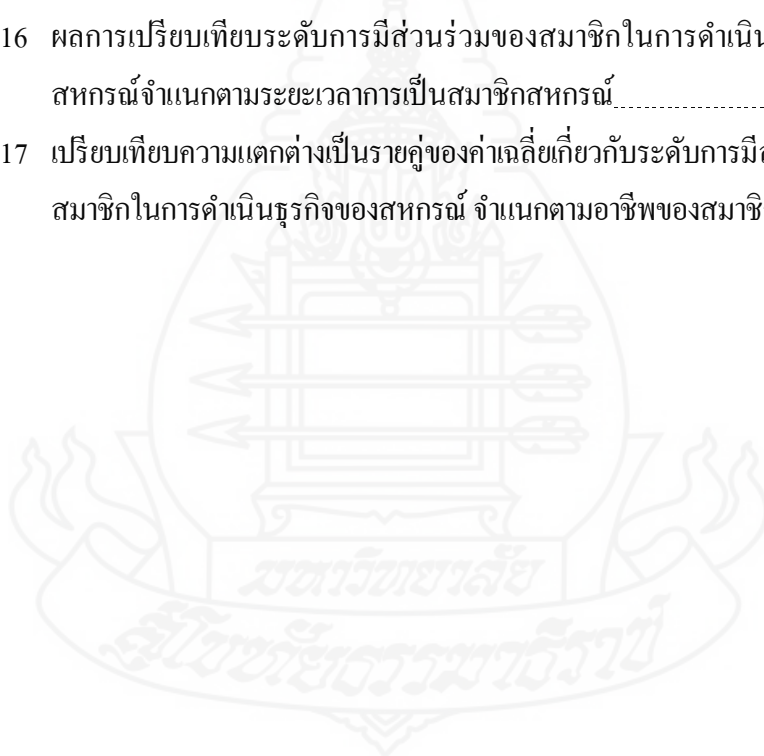
	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจ ของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย.....	69
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย.....	71
ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล.....	75
การศึกษาความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย.....	91
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	92
สรุปผลการศึกษา	92
อภิปรายผล	97
ข้อเสนอแนะ	103
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	112
ก แบบสอบถาม.....	113
ข ค่าดัชนีความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของผู้เชี่ยวชาญ.....	120
ค รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	124
ประวัติผู้ศึกษา.....	126

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 การกระจายสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง.....	63
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ทบอบแบบสอบ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนและระยะเวลา การเป็นสมาชิกสหกรณ์.....	69
ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนิน ธุรกิจ ในภาพรวมแต่ละด้าน.....	71
ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์ จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....	72
ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมในการดำเนิน ธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ.....	73
ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมในการดำเนิน ธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามด้านกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์.....	74
ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมในการดำเนิน ธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล.....	75
ตารางที่ 4.7 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์จำแนกตาม.....	76
ตารางที่ 4.8 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์ จำแนกตามอายุ.....	77
ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของ สมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามอายุสมาชิก.....	79
ตารางที่ 4.10 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามระดับการศึกษา.....	80
ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของ สมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามระดับการศึกษาของสมาชิก.....	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.12 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์ จำแนกตามอาชีพ.....	83
ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วม ของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามอาชีพของสมาชิก.....	85
ตารางที่ 4.14 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน.....	86
ตารางที่ 4.15 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของ สมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามรายได้ต่อครัวเรือนของสมาชิก.....	88
ตารางที่ 4.16 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์จำแนกตามระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์.....	88
ตารางที่ 4.17 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของ สมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามอาชีพของสมาชิก.....	90

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการศึกษา.....	4
ภาพที่ 2.1 กระบวนการมีส่วนร่วม.....	17
ภาพที่ 2.2 ขั้นตอนในการตัดสินใจ.....	31
ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงโครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์.....	41

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สหกรณ์เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินการเพื่อให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2547)

สหกรณ์ในประเทศไทยได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปลายสมัย รัชกาลที่ 5 จนถึงวันนี้ย่างเข้าสู่ปีที่ 100 ในปัจจุบันสหกรณ์ในประเทศไทยมีทั้งหมด 7 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งสหกรณ์ทั้ง 7 ประเภทมีหลักการสำคัญที่ยึดเป็นแนวปฏิบัติ คือ เป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ และเปิดรับสมาชิกโดยไม่จำกัด ควบคุมสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย จัดสรรรายได้สุทธิอย่างเป็นธรรม ให้การศึกษาสหกรณ์ และการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกสหกรณ์ จะเห็นได้ว่าหลักการสำคัญประการหนึ่งและถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของสหกรณ์ คือ สมาชิกสหกรณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ สมาชิกจึงมีบทบาทหลายอย่างในสหกรณ์ เช่น เมื่อสมาชิกถือหุ้นสหกรณ์ สถานะคือเจ้าของสหกรณ์ เมื่อซื้อปัจจัยการผลิตจากสหกรณ์ และขายผลผลิตผ่านสหกรณ์ สถานะคือ ลูกค้าสหกรณ์ การดำเนินการของสหกรณ์จะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสมาชิกของสหกรณ์ ดังนั้นสมาชิกจึงมีความสำคัญในการร่วมกำหนดทิศทางและร่วมดำเนินการต่างๆ ของสหกรณ์ และการดำเนินการต่างๆ ของสหกรณ์จะต้องดำเนินการตามความต้องการของสมาชิกเป็นหลักและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกมากที่สุด หากกิจกรรมกลุ่มสมาชิกไม่เข้มแข็งย่อมมีผลกระทบการดำเนินงานและความมั่นคงของสหกรณ์ สหกรณ์จึงต้องเน้นให้สมาชิกตระหนักและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์อันเป็นรากฐานที่แข็งแรงมั่นคงของสหกรณ์ สหกรณ์ก็ย่อมเติบโตเจริญก้าวหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความมั่นคง (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2547)

การดำเนินธุรกิจในรูปแบบสหกรณ์ ทั้ง 7 ประเภท ที่แตกต่างจากธุรกิจโดยทั่วไป คือ การที่ผู้เป็นเจ้าของและผู้ให้บริการและผู้รับผลประโยชน์ เป็นคนเดียวกัน ดังนั้น สหกรณ์ในฐานะเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการแก่ลูกค้า ซึ่งเป็นเจ้าของทำให้สหกรณ์ต้องดำเนินงาน เพื่อ

สนองความต้องการของสมาชิกเป็นสิ่งสำคัญและไม่หวังผลกำไรจากสมาชิก ดังนั้นการดำเนินธุรกิจ ในฐานะสหกรณ์ต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สหกรณ์จัดขึ้น เพราะอำนาจต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับสมาชิกสหกรณ์ที่จะประสบความสำเร็จทางธุรกิจต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล และการบริหารสหกรณ์และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สหกรณ์จัดขึ้น ร่วมกำหนดนโยบายของสหกรณ์ร่วมแสดงความคิดเห็นและแก้ไขปัญหา ฯลฯ เป็นต้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จจนสามารถพัฒนาสหกรณ์ให้ก้าวหน้าต่อไป

สหกรณ์การเกษตรเป็นสหกรณ์ที่ตั้งขึ้นในหมู่สมาชิกที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการดำเนินการที่แตกต่างกันออกไป ตามสภาพของท้องถิ่นและการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้สมาชิกดำเนินการร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะทำให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยสหกรณ์จะทำหน้าที่ให้บริการด้านสินเชื่อ ด้านการตลาด การรวบรวมผลผลิตการเกษตรและผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์มาจัดจำหน่ายหรือแปรรูปออกขาย การจัดหาวัสดุการเกษตรและอุตสาหกรรมในครัวเรือนรวมทั้งการให้บริการอื่นๆ แก่สมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตร คือ จัดหาเงินทุนให้สมาชิกกู้ยืม ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ ช่วยเหลือสมาชิกในด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนสิ่งของอื่นที่จำเป็น รวบรวมพืชผลและผลิตผลของสมาชิก เพื่อจัดจำหน่ายให้ได้ราคาดี และให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการ ส่งเสริมเผยแพร่วิชาการเกษตรแผนใหม่แก่สมาชิก เพื่อลดต้นทุนการผลิต และให้ได้รับผลผลิตสูงขึ้น (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2547)

สหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่และมีธุรกิจหลากหลายเพื่อบริการแก่สมาชิก เป็นศูนย์กระจายสินค้าสหกรณ์เพื่อช่วยพัฒนาระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตการตลาด และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าสหกรณ์ให้กระจายไปยังแหล่งต่างๆ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าสหกรณ์ที่มีคุณภาพได้ในราคายุติธรรม และเป็นศูนย์เรียนรู้การสหกรณ์ในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และการกระจายสินค้าสหกรณ์เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน นับว่าเป็นสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญสหกรณ์หนึ่งในจังหวัดเชียงราย ซึ่งสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ได้รับจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 มีสมาชิกทั้งสิ้น จำนวน 5,911 คน และมีทุนดำเนินงานทั้งสิ้น จำนวน 821,398,316.35 บาท และมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการของสหกรณ์ จำนวน 29 คน มีการดำเนินธุรกิจให้บริการแก่สมาชิก ดังนี้ ธุรกิจรับฝากเงิน ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายธุรกิจ

รวบรวมผลผลิต ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและผลิตสินค้า (รายงานกิจการของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ประจำปี 2557)

ทั้งนี้ กิจกรรมต่างๆของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จะอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกได้ตามวัตถุประสงค์ สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์ เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญให้สหกรณ์สามารถดำเนินต่อไปได้ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่สหกรณ์กำหนดไว้และดำเนินงานตามอุดมการณ์ของสหกรณ์คือ “ความเชื่อร่วมกันที่ว่าความช่วยเหลือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักการสหกรณ์ซึ่งจะนำไปสู่การกินดี อยู่ดี มีความเป็นธรรม และสันติสุขในสังคม” (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2547)

ผู้ศึกษาในฐานะข้าราชการสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงรายที่มีหน้าที่แนะนำและส่งเสริมสหกรณ์ ในจังหวัดเชียงรายให้เป็นไปตามหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการของสหกรณ์พบว่าจากการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด มีการดำเนินธุรกิจให้บริการแก่สมาชิกที่หลากหลาย จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์มีสมาชิกจำนวนมาก การที่สหกรณ์ใดสหกรณ์หนึ่งจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกอย่างแท้จริงนั้น ย่อมต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในด้านต่างๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย เพื่อให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ที่มีผลต่อในการดำเนินงานของสหกรณ์และศึกษาปัญหาอุปสรรคต่างๆในการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับการดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับประโยชน์ในการส่งเสริม แนะนำ และพัฒนาสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสร้างความเติบโตและเจริญก้าวหน้าให้แก่สหกรณ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของสมาชิกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด

3. กรอบแนวคิดการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการศึกษา

4. สมมติฐานการวิจัย

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษาได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 1 สมาชิกที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 สมาชิกที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 สมาชิกที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 สมาชิกที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 สมาชิกที่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 สมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกัน

5. ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

5.1 ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยจากประชากร คือ สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ตามบัญชีรายชื่อสมาชิก ณ วันที่ 31 มีนาคม 2558 มีจำนวน 5,911 คน

5.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

5.2.1 ตัวแปรอิสระ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อครัวเรือน เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก

5.2.2 ตัวแปรตาม คือ ระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก สหกรณ์การเกษตร แม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วย ระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล

5.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาการวิจัย ระหว่างเดือนเมษายน – สิงหาคม 2559

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดนิยามศัพท์เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคำนิยามศัพท์ไว้ ดังนี้

6.1 สหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

6.2 สมาชิก หมายถึง ประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม และสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ในระหว่างปี 2558

6.3 ลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิก หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก รายได้ในครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

6.4 การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มคนได้เข้าไปทำกิจกรรม หรือ ดำเนินการต่างๆ ด้วยความสมัครใจ โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินการในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ตลอดจนการแก้ปัญหาของตนและชุมชน

6.4.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆแก่สมาชิก เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่มีประโยชน์ต่อสมาชิก มีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน หรือเลือกกิจกรรมและโครงการต่างๆ เพื่อให้สมาชิกได้รับประโยชน์ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

เพื่อพัฒนาสหกรณ์ และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการสหกรณ์เลือกทำโครงการที่ไม่มีประโยชน์ต่อสมาชิกสหกรณ์

6.4.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์หรือเข้าร่วมโครงการอบรมต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ โครงการต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้นแก่สมาชิกและบุคคลอื่นที่ได้รับทราบ มีส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการในการดำเนินงานของสหกรณ์ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ระเบียบ และข้อบังคับของสหกรณ์ และมีส่วนร่วมในการเชิญชวนหรือโน้มน้าวให้สมาชิกสหกรณ์เข้าร่วมปฏิบัติงานหรือโครงการต่างๆของสหกรณ์

6.4.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากการเข้าร่วมดำเนินธุรกิจหรือร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจหรือร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิกได้อย่างยั่งยืน ได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักการอุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์ เพิ่มมากขึ้นจากการมีส่วนร่วมในปฏิบัติงานของสหกรณ์ ได้รับผลประโยชน์จากการร่วมดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ เช่น ได้รับเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืนหรือสวัสดิการต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้น มีความยินดีและภาคภูมิใจ เมื่อโครงการต่างๆของสหกรณ์เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน

6.4.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของสหกรณ์ การแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการสหกรณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ เสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหา และวางแผนการดำเนินงานของสหกรณ์ มีส่วนร่วมในการประชุม การเสวนาหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม เพื่อเตรียมข้อมูลในการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ และติดต่อประสานงานหรือขอความร่วมมือให้หน่วยงานอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ผู้บริหารของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด สามารถทราบถึงสภาพทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการด้านสมาชิกของสหกรณ์ได้

7.2 ผู้บริหารของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด สามารถทราบถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อชักจูงสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น

7.3 ผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด และสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย สามารถทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของสมาชิกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์ต่อไป

7.4 ผู้สนใจทั่วไปสามารถทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของสมาชิกกับระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด และสามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการวิจัยหรือพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์อื่นต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนารอบแนวคิดและเป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งได้สรุปประเด็นที่สำคัญ 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. บริบทเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร
3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้หลายลักษณะซึ่งพอประมวลได้ดังต่อไปนี้

เพิ่มศักดิ์ มกรารักษ์ (2549) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนซึ่งประกอบด้วยบุคคล กลุ่ม และองค์กรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ อาทิ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นและชี้แจงประเด็นปัญหา การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การวางแผน การบริหารจัดการ การได้รับประโยชน์ การตรวจสอบการใช้อำนาจในทุกระดับ การติดตามประเมินผล การแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำงานแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับบุคคลและองค์กรหลายประเภท เพื่อให้เกิดสมานไมตรี จึงต้องการองค์ประกอบที่สำคัญ คือผู้ร่วมงานทุกฝ่าย ต้องมีอุดมการณ์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่ม โครงการเพื่อ การปฏิบัติการ กล่าวคือ

ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วม ปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้อง เป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

สันติชัย เอื้องประสิทธิ์ (2551) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อ แก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้น ผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

รัตนา บุญมัชยะ (อ้างถึงใน อนันต์ ทับอินทร์ 2551: 22) ได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า หมายถึง “การที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อวางแผนการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา และการประเมินผลโครงการพัฒนาอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถที่จะกำหนดเป้าหมาย และการเปลี่ยนแปลงหรือกระทำการไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ ด้วยตัวของเขาเองโดยการระดมพลังสร้างสรรค์ในชุมชนทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นความคิดริเริ่ม ความต้องการทักษะ ความรู้ ทุน แรงงาน ทรัพยากรชุมชน โดยการแก้ปัญหาชุมชนบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองของชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้”

ชนะจักร เย็นบำรุง (อ้างถึงในอนันต์ ทับอินทร์ 2551: 24) สรุปความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การตัดสินใจเข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดำเนินการจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกในชุมชน ซึ่งดำเนินการต่าง ๆ นอกจากจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐแล้วยังต้องประสานความร่วมมือกับองค์กรเอกชนอื่น ๆ ด้วย

สมคิด รัตนวงศ์ (อ้างถึงใน อนันต์ ทับอินทร์ 2551: 24) สรุปความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล หรือกลุ่มคนได้เข้าไปร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอนในกิจกรรมต่างๆ โดยความสมัครใจทั้งกิจกรรมที่องค์กรภายนอกจัดและกิจกรรมที่จัดโดยชาวบ้าน เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการแก้ปัญหาของตนและชุมชน

United Nations (อ้างถึงใน วิสสุต บำรุงศรี 2550: 14) ได้สรุปถึงความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึงการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมที่มีอาณาเขต

กว้างกว่า ได้เข้ามาช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา รวมถึง การได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค

Whit (อ้างถึงในวิศรุต บำรุงศรี 2550: 14) สรุปคำจำกัดความของการมีส่วนร่วม ว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรทำอะไร และอย่างไร มิติที่สอง การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ และ มิติที่สาม การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

แก้ว นิมะเริง (2540: 10) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชนหมายถึง การที่ประชาชนในชนบทได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา กิจกรรมส่วนรวม ของชุมชน เช่น การมีส่วนร่วมในการคิดเสนอแนะ แก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามกิจกรรม การมี ส่วนร่วมในการวางแผน หรือเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงการพัฒนาและร่วมปฏิบัติโดยร่วม บริจาคเงิน วัสดุ สิ่งของ การสละแรงงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน และการร่วมติดตามผลการพัฒนา บำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ต่างๆในเขตหมู่บ้าน

เจริญ ภัทระ (2540: 1-3) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's participation) หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน ว่าหมายถึงความพร้อมและ โอกาสที่ทั้งฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายประชาชนหรือชุมชนยอมรับผิดชอบและกระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน และ เจริญ ภัทระ ยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการ ของประชาชน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ที่อยู่ในวงนอกระบบราชการ ได้เพิ่มความสามารถ ในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่างๆ ตามสถานะสังคมที่เป็นอยู่

1) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถ ของตนในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตการค้าทาง เศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม และในการมีส่วนร่วมของ ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง อย่างเป็นตัวของตัวเอง

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติขององค์กรและ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับ โอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับ แสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่ง

สิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญและแสดงถึงซึ่งวิธีแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติ โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

พัชรี ลิโรส (2546: 2-4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องมีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชนและประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช้การทำครั้งเดียวจบ และควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2) เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายหรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมองให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

ศกุนต์ สายบุญลี อ่างใน สวัสดิ์ ช่างสาร (2546 : 22) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมกันของสมาชิกชุมชนในการพัฒนาชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเอง ระหว่าง สมาชิกด้วยกัน ระหว่างสมาชิกกับองค์กร ทั้งนี้ด้วยข้อเท็จจริงและความเชื่อที่ว่า งานจะสำเร็จได้ก็ด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือแห่งการดำรงชีวิตในสังคมเดียวกัน โดยร่วมกระทำในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ร่วมในการรับรู้ ในการได้รับข่าวสาร ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่ง ที่จะรู้ข่าวสารความเป็นไปของบ้านเมือง ความรู้หรือวิชาการต่างๆ ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เป็นการตกทอดทางสติปัญญาของมนุษย์จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง สังคมหนึ่งสู่สังคมหนึ่งเป็นสิ่งสาธารณะ

2) ร่วมคิดจากการได้รับรู้ นำมาสู่การคิดพิจารณา มีโอกาสแสดงความเห็น เสนอแนะแลกเปลี่ยนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีคุณภาพ

3) ร่วมตัดสินใจ มีโอกาสที่จะตัดสินใจรับหรือไม่รับกิจการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกับชีวิตของตน อันถือว่ามนุษย์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันแล้วผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นสิ่ง

ที่สอดคล้องกับความต้องการ สอดคล้องกับปัญหาเกิดความรักความหวงแหนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และต้องดูแลรักษา

4) ร่วมวางแผนและดำเนินการ การวางแผนร่วมกันและการดำเนินการร่วมกัน ย่อมเกิดพลังมหาศาลในการทำให้โครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ ได้รับความสำเร็จอย่างรวดเร็ว

5) ร่วมประเมินผล ประเมินภาพกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการแล้วหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

6) ร่วมรับผิดชอบ การคงอยู่ของกิจกรรมนั้น ไม่มีใครปฏิเสธว่าเป็นผลมาจากการ รับผิดชอบและการปฏิบัติดูแลรักษา ร่วมกัน สำหรับสิ่งที่เกิดผลเสียหายหากมีการรับ “ผิด” ก็จะพบกับสิ่งที่ “ชอบ” พลวัตของกิจกรรมก็จะต่อเนื่องต่อไป

7) ร่วมรับผลประโยชน์ในงานพัฒนาชุมชนผลของกิจกรรมย่อมตกแก่สมาชิก ชุมชนส่วนชุมชนจะกระจายผลประโยชน์ไปสู่สมาชิกแต่ละคนได้อย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ของชุมชนนั้น

อัศวิน ศรีเทพ (2551: 22) สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการ ที่ให้ประชาชนที่มีความคิดเห็นในลักษณะเดียวกันมีแนวคิดคล้ายๆกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ การทำงาน โดยร่วมกันคิด ตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมในการรับผลประโยชน์ และร่วมในการ ติดตามและประเมินผล

จากความหมายต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น การมีส่วนร่วม ตามความหมายของผู้ศึกษา หมายถึงการที่บุคคลหรือกลุ่มคนได้เข้าไปทำกิจกรรมหรือดำเนินการต่างๆ ด้วยความสมัครใจ โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ตลอดจนการแก้ปัญหาของตน และชุมชน

1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

มณฑล เอกอัครราชทูต (2553) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลจะต้องมีและเกิดขึ้นมาโดยตลอด ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ การบริหารจัดการดำเนินงานตามแผน การเสียสละกำลังแรงงานของบุคคล ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่

ประชุม สุวดี (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคล เกิดจากพื้นฐาน 2 ประการ คือ 1) เป็นบุคคลที่จะต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น จะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการวางแผนการบริหารจัดการ การบริการองค์กร ตลอดจนการใช้ทรัพยากร

อย่างคุ่มค่า 2) เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่เข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้นั้นจะต้องมีสภาพ ทาง เศรษฐกิจวัฒนธรรม และ กายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้ 1. เป็นบุคคลที่มีความ ประสงค์จะเข้าร่วมกล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเต็มใจสมัคร ใจที่จะเข้าร่วมถึงเห็นผลประโยชน์ของการ เข้าร่วม จะต้องไม่ เป็นการบังคับหรือ ผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม 2. เป็น บุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้มีโอกาสที่จะ เข้าร่วมซึ่งถือว่าเป็นการ กระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจ และกำหนด กิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับ ที่เหมาะสม บุคคลจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง สำหรับลักษณะการ มีส่วนร่วมของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่เกี่ยวเนื่องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพและรายได้ เป็นต้น รูปแบบและขั้นตอน

กลิน ศรีมงคล (2542: 55) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของคนทุกคน ที่ต้องให้การเคารพ ขอมรับและยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้าร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการ ปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา
- 2) งานพัฒนาเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก จำเป็นจะต้อง ให้คนหมู่มากเหล่านี้มีสิทธิมีเสียงในการแสดงออก
- 3) กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมายังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชน ค้อยโอกาสและยากจน และในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนผู้ได้เปรียบมีโอกาสมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาใหม่โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน มากขึ้น
- 4) มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยวิธีให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในรูปของการรวมกลุ่ม และจัดตั้งองค์กรประชาชน ในขณะที่เดียวกันก็มีโครงการที่ล้มเหลวจำนวนมาก เนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
- 5) การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเรื่องของการปฏิบัติเป็นกลุ่มหรือของกลุ่ม (group action) อันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามาร่วม เพื่อพิทักษ์ ประโยชน์ของเขาและในขณะที่เดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนร่วมด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็น สิ่งจำเป็น

6) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น

7) ประชาชนย่อมรู้ดีว่าตนเองกำลังทำอะไร มีปัญหาอะไร และอยากจะแก้ปัญหาอย่างไร ให้โอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา ย่อมช่วยให้โครงการต่างๆ สอดคล้องความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (อ้างใน เสน่ห์ สภาพันธ์, 2551: 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ว่า เป็นการช่วยให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเอารัดเอาเปรียบ ช่วยให้รายได้และการกระจายรายได้ดีขึ้น ช่วยกระจายผลประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่อย่างยุติธรรม ช่วยเพิ่มพลังกลุ่มให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและส่งผลโดยส่วนรวมแก่การพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของประเทศ

สมยศ ทุงหว่า (อ้างใน เสน่ห์ สภาพันธ์, 2551: 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ซึ่งสรุปได้ว่า เป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนพึ่งตนเองโดยช่วยให้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของเขาจะทำให้ทันคน และมีอำนาจต่อรองมากขึ้น ทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งจะช่วยพัฒนาประชาธิปไตย โดยสร้างสังคม การเมืองและเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด

ดิน ปรัชญพฤทธิ (อ้างถึงใน ยศวีร์ คงสวัสดิ์, 2548: 28) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการมีส่วนร่วมหรือภาวะผู้ตามนี้ได้รับความสนใจจากนักวิชาการส่วนใหญ่อย่างมาก เนื่องจากนักวิชาการคิดว่าหากองค์กรมีภาวะผู้นำที่ดีก็จะพลอยมีภาวะผู้ตามที่ดีไปด้วย เป็นการมองค่อนข้างแคบเพราะนอกจากจะมองปรากฏการณ์เพียงด้านเดียว การที่นักวิชาการให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วม หรือภาวะผู้ตามน้อยนั้น พอสรุปสาเหตุ ดังนี้

1) นักวิชาการบางคนอาจจะไม่แน่ใจว่าองค์กรมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด ที่จะต้องให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2) ผู้คนยังไม่แน่ใจว่าวัตถุประสงค์ของการยอมให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วม คืออะไร

3) หากผู้นำยอมให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมและผู้ตามเหล่านั้นได้แก่ใครบ้าง ผู้ตามทั้งหมด หรือเฉพาะผู้ตามที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้นำเท่านั้น

4) หากผู้นำยอมให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเช่นนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามอย่างไรบ้าง

สรุป ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เป็นการเสริมสร้าง ช่วยให้ประชาชนได้พึ่งพาตนเองโดยช่วยให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันป้องกันการเอารัดเอาเปรียบและมีอำนาจต่อรองทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง

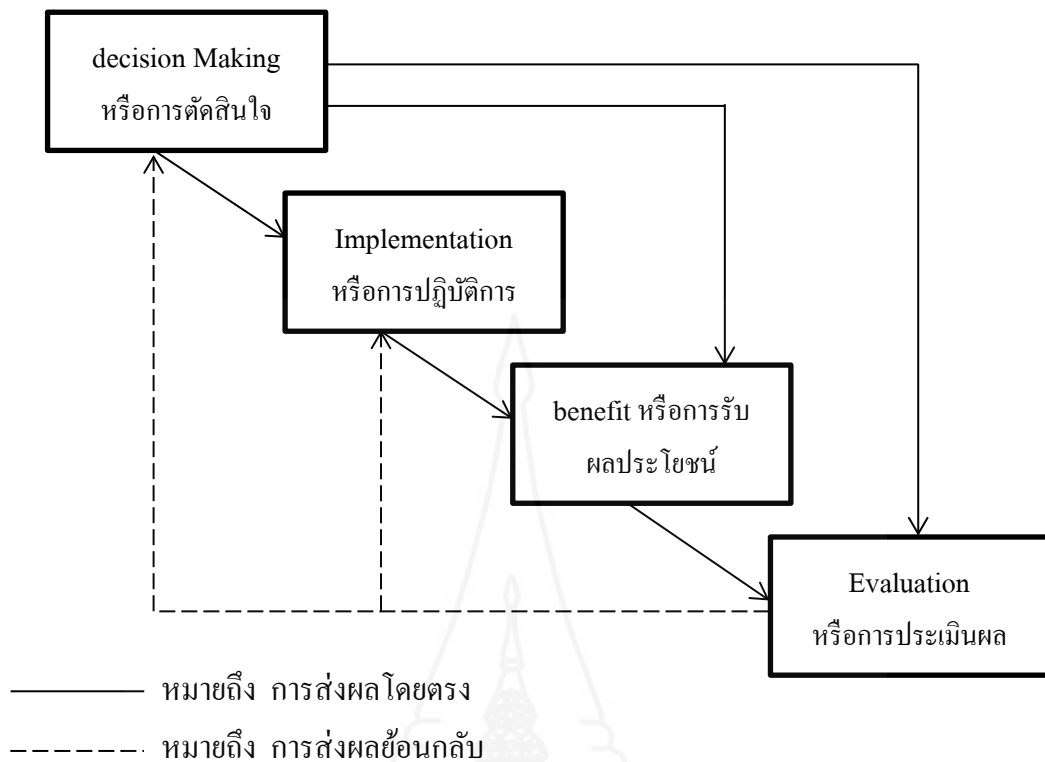
1.3 กระบวนการและรูปแบบการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมอาจจะมีอยู่มากมายหลายทฤษฎี แต่ละทฤษฎีการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ทฤษฎีความเป็นผู้แทนและทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมทฤษฎีความเป็นผู้แทนเน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งถอดถอนผู้นำเป็นเครื่องหมายของการที่จะให้เป็นหลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีเน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้นทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดทฤษฎีนี้การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแต่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้นทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษาและพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้น ก็คือการไม่ยอมให้มีมีส่วนร่วม นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

Cohen and Upphoff (1977 อ้างใน ระวี อินจินดา, 2542: 18-19) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decisionMaking) จะประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มตัดสินใจ ขั้นดำเนินการตัดสินใจ และขั้นตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ(implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานงานขอความร่วมมือ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefit) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ส่วนบุคคล ผลประโยชน์ทางด้านสังคม และผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินหรือทางวัตถุ
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการปฏิบัติการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ จะมีผลต่อการปฏิบัติการ และจากการปฏิบัติการ จึงส่งผลต่อเนื่องไปยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผลและในขณะเดียวกันการตัดสินใจจะมีผลโดยตรงกับการรับผลประโยชน์และการประเมินผล และการประเมินผลจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการปฏิบัติการและการตัดสินใจ และการปฏิบัติการจะส่งผลย้อนกลับไปยังการตัดสินใจด้วย (ภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 กระบวนการมีส่วนร่วม

ที่มา: Cohen and Upphoff (1977 อ้างใน ระเบียบวินัย, 2542: 18-19)

ยศวีร์ คงสวัสดิ์ (2548: 28) กล่าวถึง วิธีการทฤษฎีการมีส่วนร่วม พอสรุปได้ดังนี้

1) โครงการที่จัดทำขึ้นจะต้องแสดงให้กลุ่มเป้าหมายสนใจว่าจะสนองความต้องการของบุคคลได้อย่างแท้จริง

2) จะต้องให้กลุ่มเป้าหมายนั้นได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆให้มากที่สุด

3) การตัดสินใจหรือความคิดเห็น จะต้องเป็นกลุ่มคนเป้าหมายส่วนใหญ่ และไม่ขัดแย้งต่อความเชื่อต่างๆในชุมชนนั้น

ธนภรณ์ เมทณีสุคติ (2543) ได้กล่าวถึงลักษณะแนวทางของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) การร่วมคิด หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการวิธีการติดตามผล การตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรม โครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์

2) การร่วมตัดสินใจ หมายถึง เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้ว ต่อมาจะต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด

3) การร่วมปฏิบัติตาม โครงการ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ เป็นต้น

4) การร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ หมายถึง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตราดูแล รักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

ยศวีร์ คงสวัสดิ์ (2548:29) กล่าวว่า ขั้นตอนในการมีส่วนร่วม มี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้น มุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มีบทบาทในทุกๆเรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดใหม่ให้ประชาชนปฏิบัติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิด ซึ่งแนวความคิดนี้มีกรอบพื้นฐานและวิเคราะห์การมีส่วนร่วม ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริการและการประสานขอความร่วมมือ

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980: 40 - 53) แบ่งส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทออกเป็น 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation in decision making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (participation in implementation) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (participation in benefit) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (participation in evaluation) ซึ่งกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอาจมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมต่างกัน โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980: 43 - 75) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของการตัดสินใจ(participation in decision-making) การตัดสินใจเป็นศูนย์กลางของความคิดที่หลากหลาย มีการกำหนดทางเลือก การประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือกทางเลือกเปรียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางเลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจได้ออกเป็น 3 ชั้น คือ

1.1 การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น (initial decision) โดยเริ่มจากการค้นหาความต้องการจากคนในท้องถิ่นและวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม หรือวินิจฉัยโครงการที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจว่าจะเริ่มโครงการหรือไม่เริ่มที่ใด จะได้รับเงินและแรงงานจากแหล่งใด วิธีที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม หรือวินิจฉัยโครงการที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจว่าจะเริ่มโครงการหรือไม่ เริ่มที่ใดจะได้รับเงินและแรงงานจากแหล่งใด วิธีที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมและสนับสนุนทำอย่างไร การมีส่วนร่วมในช่วงนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดในการที่จะเลือกรับเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนและมีความเป็นรูปธรรมมาใช้โดยผ่านกระบวนการตัดสินใจ การเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างรวดเร็วเท่าใดก็จะได้ข้อมูลที่มากขึ้น มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้มาก และสามารถป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้

1.2 การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ (ongoing decisions) คนในท้องถิ่นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วงเริ่มต้น อาจจะถูกชักจูงให้เข้ามามีส่วนร่วมหลังจากที่นำโครงการเข้ามาแล้ว การมีส่วนร่วมในขั้นนี้อาจจะมีผลต่อความสำเร็จของโครงการมากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้

1.3 การตัดสินใจในช่วงปฏิบัติการ (operational decisions) เป็นความเกี่ยวข้องในองค์การเมื่อโครงการเข้ามาหรือมีการเชื่อมโยงโครงการเข้ามาสู่คนในท้องถิ่น โดยมีการรวมขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนโยบายหลักเกณฑ์สำหรับทำกิจกรรมในโครงการ กำหนดกรอบที่จะให้สมาชิกยึดถือ มีการประชุม การคัดเลือกผู้นำที่จะเข้าไปมีอิทธิพลในองค์การ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (participation in implementation) คนในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3 วิธี คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร (resource contribution) ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบได้แก่ การสละแรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมดนี้เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาใช้เพื่อการพัฒนาโครงการการส่งเสริม โดยใช้แรงงานคนในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี การบริจาคเงิน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และอื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงทิศทางที่แท้จริงของการมีส่วนร่วม สิ่งที่สำคัญของการมีส่วนร่วมนี้ คือ การรู้ว่าใครเป็นผู้สนับสนุน

และทำอย่างไร โดยวิธีการสมัครใจการได้รับค่าตอบแทน หรือโดยการบีบบังคับการสนับสนุน ด้วยทรัพยากรบ่อยครั้งพบว่า มีความไม่เท่าเทียมกันและเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (project administration and co-ordination) คนในท้องถิ่นสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงาน โดยการเป็นลูกจ้างหรือสมาชิกทีม ที่ปรึกษา หรือเป็นผู้บริหารโครงการ เป็นสมาชิกอาสาซึ่งทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการ โดยมีการฝึกอบรมให้ความรู้ทางเทคนิคการปฏิบัติงาน ในโครงการ สำหรับผู้เข้ามาบริหาร หรือประสานงาน วิธีนี้นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในท้องถิ่น แล้วยังช่วยให้เขาเกิดความตระหนักถึงปัญหาของคนในท้องถิ่นตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อโครงการเข้ามา

2.3 การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือ (enlistment) การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องแต่ก็พิจารณาถึงผลเสียที่ตามมาภายหลังจากที่โครงการเข้ามาและผลที่เกิดขึ้นกับคนในท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (participation in benefits) แบ่งได้ เป็น 3 ชนิด คือ

3.1 ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (material benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล ทำให้เพิ่มการบริโภคเพิ่มรายได้ และมีทรัพย์สินมากขึ้น ซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วม ทำให้เพิ่มการบริโภค เพิ่มรายได้ และมีทรัพย์สินมากขึ้น ซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใคร คือ ผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

3.2 ผลประโยชน์ด้านสังคม (social benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณะ ได้แก่ ได้รับบริการหรือความพึงพอใจจากสาธารณูปโภค ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น จึงจำเป็นต้องกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์ คุณภาพของบริการและความพึงพอใจ

3.3 ผลประโยชน์ด้านบุคคล (personal benefits) ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี 3 ชนิด ความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง (self-esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (political power) และความรู้สึกว่าตนมีประสิทธิภาพ (sense of efficacy)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (participation in evaluation) มีการรายงานผลของการมีส่วนร่วมในการประเมินผลไว้น้อย เหตุที่เป็น เช่น นั้นเนื่องจากการประเมินผลเป็นสิ่งที่เข้าใจยากกว่าควรประเมินผลอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด ควรจะวิเคราะห์หรือวัดผลหลังจากที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การปฏิบัติ และผลประโยชน์มาแล้วหรือไม่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลสามารถทำได้ 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรง (direct participation) และการมีส่วนร่วมทางอ้อม (indirect participation) ในการประเมินผลนั้นควรจะประเมินว่าใครบ้างที่มี

ส่วนร่วมและก่อให้เกิดความต่อเนื่องได้อย่างไร มีข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดความสำเร็จอย่างไร มีการให้คำปรึกษาอย่างไรเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ

วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านง แรกพิณิจ (2541, หน้า 46-47 อ้างถึงใน วัลภา พรหมฤทธิ, 2550) ได้กล่าวว่กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การร่วมคิด

ขั้นที่ 2 การร่วมวางแผน

ขั้นที่ 3 การร่วมปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 การร่วมประเมินผล

ขั้นที่ 5 การร่วมรับประโยชน์

อุดม เหลืองสด (2545 อ้างถึงใน พงศ์พันธ์ แก้วหาวงศ์, 2550) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วม มีขั้นตอนดังนี้

1) การมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจ หมายถึงการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ แล้วร่วมตัดสินใจทั้งในช่วงเริ่มต้น ช่วงวางแผน และช่วงปฏิบัติตามแผน

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึงการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ กำหนด วิธีการและแนวทางการดำเนินงาน

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การทำประโยชน์ให้กับงานทั้งช่วยเหลือด้าน ทุนทรัพย์วัสดุอุปกรณ์แรงงาน หรือโดยการบริหารประสานงาน และขอความช่วยเหลือ

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การประเมินว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ทั้งการประเมินผลความก้าวหน้าและประเมินผลสรุปรวบยอด โดยสังเกตจากความชอบ และความคาดหวังซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมบุคคลได้

5) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การรับผลประโยชน์ทั้งเชิงปริมาณ และเชิง คุณภาพ โดยกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มทั้งทางบวกและทางลบ

ศันสนี นิจพานิชย์ (2542, หน้า 40 อ้างถึงใน กรองกาญจน์ เชิดชัยวิชิตกุล, 2550) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึงการร่วมกิจกรรมตั้งแต่การระบุปัญหา ความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ

2) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน หมายถึงการร่วมกิจกรรมในการปฏิบัติงานการจัดระบบการทำงาน การระดมความช่วยเหลือการติดต่อประสานงาน การตรวจสอบการทำงาน

- 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์หมายถึงการได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมิน หมายถึงการใช้กิจกรรมร่วมประชุมประจำปี การเสนอผลปฏิบัติงาน ตลอดจนเสนอแนวคิดข้อปรับปรุงเพื่อนำไปแก้ไขและพัฒนา

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543: 141) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมี 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การศึกษาชุมชน คือการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยการพัฒนาศึกษาและเรียนรู้สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมต่างๆในชุมชน ร่วมกับประชาชน โดยใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ข้อมูลบางส่วนอาจหาได้ทั้งจากเอกสารและงานวิจัย

- 2) การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา มีการร่วมกับอภิปรายกลุ่ม แสดงความคิดเห็น นักพัฒนาเป็นผู้ประสานงานโดยคอยจัดลำดับผู้อภิปราย ให้ข้อเท็จจริงและข้อสรุปประเด็นสำคัญเป็นหลัก ส่วนชาวบ้านควรได้มีโอกาสเข้าร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ นักพัฒนาต้องกระตุ้นเร่งเร้าให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นมากที่สุด

- 3) การลงมือปฏิบัติตามแผนหรือวิธีการที่ได้ร่วมตัดสินใจกันแล้วจากขั้นตอนที่ 2 โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้จะต้องได้ร่วมด้วยความศรัทธาและเชื่อมั่นในตนเองที่จะพัฒนาชุมชน

- 4) การประเมินผลโดยชาวบ้านและนักพัฒนาจะช่วยกันกำหนดขั้นตอนย่อยต่างๆ ในการทำงานประเมินผล ตลอดจนดูแลแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างประเมินผลเพื่อที่จะได้แก้ไขได้ทันที

รามศรี พรหมชาติ (2545: 10) ได้กำหนดการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

- 1) การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และประการสำคัญ คือ การตัดสินใจด้วย

- 2) การดำเนินกิจกรรมประชากรจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดสรรควบคุมทางการเงินและการบริหาร

- 3) การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและการควบคุมทางสังคม

- 4) การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนพื้นที่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคมหรือวัตถุก็ได้

ณรงค์ศักดิ์ จักรกรณ (2548 : 26) กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามิได้หมายถึงการให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของรัฐตามที่รัฐกำหนด แต่หมายถึงการให้ประชาชน กลุ่มชุมชน ร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาดำรงชีวิต ร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชนและรับประโยชน์ร่วมกัน โดยรัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน

มงคล จันทร์ส่อง (2544) ได้กำหนดรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ของบุคคล ไว้ว่าองค์ประกอบรูปแบบของการมีส่วนร่วม มีอยู่ 3 ด้าน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมจะต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่า จะทำกิจกรรมนั้นๆ ไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2) การมีส่วนร่วมจะต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจะต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

3) การเข้าร่วมจะต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การที่จะให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในร่วมกิจกรรมนั้นจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายด้วย อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปบุคคล กลุ่มเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน

ศิริชัย กาญจนวาสิ (2547) ได้กำหนดรูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กร ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการประชุม
- 2) การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา
- 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร
- 4) การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมต่างๆ
- 6) การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (อ้างใน เกียรติศักดิ์ เอื้อเพื่อ, 2546 : 13) ได้อธิบายและกล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือ

- 1) ความศรัทธา ที่มีความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์ วิหาร
- 2) ความเกรงใจ ที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชน เกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้งๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธา หรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอร้อง ผู้น้อยก็ช่วยออกแรง
- 3) การใช้อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น การบีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส Reeder (อ้างใน เกียรติศักดิ์ เอื้อเพื่อ, 2546: 16) ได้สรุปปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการรักษาการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการ ดังนี้
 - 1) การปฏิบัติตามให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะเลือกแบบวิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง
 - 2) มาตรฐานคุณค่าและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเองส่งเสริมปกป้องและรักษาเป้าหมายของตนเอง
 - 3) เป้าหมายบุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะส่งเสริมปกป้องและรักษาเป้าหมายของตนเอง
 - 4) ประสบการณ์ที่ผิดปกติหรือความผิดปกติของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติหรือความผิดปกติ
 - 5) ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่า จะต้องประพฤติสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วยเช่นกัน
 - 6) การมองแต่ตนเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมันจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งคิดว่าตนเองควรกระทำเช่นนั้น
 - 7) การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมันจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับให้กระทำ
 - 8) นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมันจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งเรามีนิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ

9) โอกาสบุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วม ในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้อกับจำนวนและชนิดของโอกาสซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยเข้ามามีส่วนร่วมกัน ในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้มา

10) ความสามารถบุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่าง ที่ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น

11) การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีพอให้กระทำเช่นนั้น

สรุป ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม มีหลายปัจจัย เช่น ความศรัทธา ความแรงใจ การใช้อำนาจบีบบังคับ นิสัยและประเพณี เป้าหมาย ประสบการณ์ โอกาส การปฏิบัติตามความเชื่อพื้นฐาน

1.5 ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (อ้างในสาวิตรี ช่างสาร 2546: 28) ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับตัวชาวชนบท ตัวเจ้าหน้าที่ และระบบราชการ ที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความมั่นคง จึงไม่มีความจำเป็นในการเสริมสร้างการทำงานร่วมกัน ต่างคนต่างทำก็เพียงพอแก่การยังชีพ ชาวชนบทจึงขาดนิสัยการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังและถาวร จะมีแต่การทำงานร่วมกันเป็นครั้งคราวเท่านั้น

2) ชาวชนบทที่มีทัศนคติในแนวทางลัทธิปฏิบัตินิยม ซึ่งจะยอมรับความคิดริเริ่มหรือของแปลกใหม่ก็ต่อเมื่อเห็นว่าจะได้ประโยชน์โดยตรงในระยะสั้น

3) ชาวชนบทไม่ขอแสดงตัวเป็นศัตรูกันซึ่งหน้า รวมทั้งไม่ชอบโต้เถียงกันกับบุคคลภายนอกเขาจึงรับทุกอย่างโดยไม่คัดค้าน แต่ในใจอาจจะไม่เห็นด้วย เมื่อถึงเวลาดำเนินการเราจะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าไปตอนแรกแล้วขาดหายไป

4) นโยบายในระบบราชการมักมาจากเบื้องบน จึงเป็นการยากลำบากที่ผู้ปฏิบัติงานในชนบทจะให้ประชาชนส่วนร่วมอย่างแท้จริง และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจดำเนินการเอง เมื่อระบบบริหารงานถูกสั่งการมาจากเบื้องต้น การประสานงานของเจ้าหน้าที่ระดับสนามของแต่ละกรม จึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก แนวทางการมีส่วนร่วมของชาวชนบทที่เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายเข้าใจจึงแตกต่างกัน และการดำเนินงานก็แตกต่างกันตามไปด้วย

5) เจ้าหน้าที่ราชการมีแนวโน้มชอบทำงานในสำนักงาน โดยเฉพาะงานในด้านเอกสารจะเสนอผู้บังคับบัญชามากกว่างานสนามอันเนื่องมาจากที่ราชการต้องปฏิบัติหน้าที่ตอบสนองเบื้องบน ซึ่งจะมีผลต่อระบบการให้ความดีความชอบ การละเลยงานในภาคสนาม

ดังกล่าวส่งผลให้ขาดความเข้าใจชนบทและข้อมูลของชุมชนอย่างแท้จริง และไม่สามารถกระตุ้นชุมชนให้มีส่วนร่วมได้ในที่สุด

6) เจ้าหน้าที่บางคน บางหน่วยงานยังมีความคิดไม่ต้องการให้ชาวชนบทร่วมมือกัน และรวมตัวกันอย่างจริงจัง เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้ปกครองชาวบ้านได้ยากขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงถึงทัศนคติที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

สรุป ปัจจัยที่เป็นปัญหา อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม คือ นโยบาย สังคม ทัศนคติ อุปนิสัยในการทำงาน ความคิด และผลประโยชน์ที่จะได้รับ

1.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ

1.6.1 แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

การตัดสินใจ (Decision making) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Gore and Dyson (เลิศ ประจันพล, 2543: 9; อ้างอิงจาก Gore and Dyson. The Making of Decision. 1964: Unpaged) ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายของการตัดสินใจ คือการพิจารณาทางเลือกจากทางเลือกที่มีให้เลือกอยู่หลายๆทาง เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

Simon (จิระ อะสุรินทร์, 2544: 8; อ้างอิงจาก Simon. The New Science of Management Decision. 1960: Unpaged) ได้กล่าวไว้ว่า ความหมาย การตัดสินใจ คือ กระบวนการที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมทางเชาว์ปัญญา (Intelligence Activity) หรือการหาโอกาสที่จะตัดสินใจ หมายถึง การมีเสาะหาข่าวสาร สภาพสิ่งแวดล้อมสำหรับจะใช้ในการตัดสินใจกิจกรรมออกแบบหรือหาหนทางที่พอเป็นไปได้ หมายถึง เป็นการสร้างการพัฒนาวิเคราะห์แนวทางต่างๆ ที่จะนำไปปฏิบัติได้ กิจกรรมคัดเลือกหรือการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง

เลิศ ประจันพล (2543: 10) ได้กล่าวไว้ว่า การตัดสินใจ คือ กระบวนการคัดเลือกทางเลือกโดยการตรึงตรองอย่างสุขุมรอบคอบ เพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุดและให้ประโยชน์สูงสุดจากทางเลือกที่มีอยู่หลายๆทางเลือกอันจะส่งผลให้นำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในทางปฏิบัติของบุคคลผู้ทำการตัดสินใจที่ได้ตั้งเอาไว้

การตัดสินใจหรือการวินิจฉัยสั่งการ หมายถึง การเลือกปฏิบัติหรือองค์วินการปฏิบัติหรือการเลือกทางดำเนินการที่เห็นว่าดีที่สุดทางใดทางหนึ่งจากทางเลือกหลายๆ ทาง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการหรือการวินิจฉัยสั่งการคือการชั่งใจไตร่ตรองและตัดสินใจเลือกทางดำเนินการที่เห็นว่าดีที่สุดทางใดทางหนึ่งจากหลายๆ ทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ (ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์, 2540: 187)

การตัดสินใจทางการจัดการ หมายถึง การที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทำการเลือกทางเลือกจากหลายทางเลือกเพื่อให้แผนการบรรลุวัตถุประสงค์ (ชนงกรณ์คุณทลบุตร, 2547: 44-45)

การวินิจฉัยสั่งการหรือการตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา พิจารณาตัดสินใจและสั่งการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งการวินิจฉัยสั่งการหรือการตัดสินใจ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากเพราะการวินิจฉัยสั่งการจะเป็นการเลือกทางเลือกดำเนินการที่ดีที่สุด ในบรรดา ทางเลือกหลายๆทาง (บรรยงค์ ไตจินดา, 2548: 178)

การตัดสินใจ หมายถึง การตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติซึ่งมีหลายทางเป็นแนวปฏิบัติ ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้การตัดสินใจนี้อาจเป็นการตัดสินใจที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งหลายอย่าง เพื่อความสำเร็จตรงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ในทางปฏิบัติการตัดสินใจมักเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ยุ่งยากสลับซับซ้อนและมีวิธีการแก้ปัญหาให้วินิจฉัยมากกว่าหนึ่งทางเสมอ ดังนั้นจึงเป็น หน้าที่ของผู้วินิจฉัยปัญหาว่าจะเลือกสั่งการปฏิบัติโดยวิธีใดจึงจะบรรลุเป้าหมายอย่างดีที่สุดและบังเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรนั้น (สมคิด บางโม, 2548: 175)

1.6.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ

ทฤษฎีการตัดสินใจเป็นการนำแนวความคิดที่มีเหตุผลที่ผู้บริหารใช้ในการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ ทฤษฎีการตัดสินใจจำแนกตามวิธีการตัดสินใจและทฤษฎีการตัดสินใจตามบุคคลที่ตัดสินใจ (สุโขทัยธรรมมาราช, 2548: 263-264) ดังนี้

1) ทฤษฎีการตัดสินใจจำแนกตามวิธีการตัดสินใจ สามารถจำแนกทฤษฎีการตัดสินใจตามวิธีการตัดสินใจออกเป็น 3 วิธีดังนี้

(1) ทฤษฎีการตัดสินใจโดยการคาดการณ์มีการใช้เทคนิคการคาดการณ์และการพยากรณ์เข้ามาประกอบการตัดสินใจ เช่น การพยากรณ์โดยใช้แนวโน้ม เป็นต้น

(2) ทฤษฎีการตัดสินใจโดยการพรรณนา เป็นการใช้กระบวนการวิจัยเป็น เครื่องมือในการตัดสินใจดังนั้นผู้วิจัยจะต้องมีการพิสูจน์และเห็นจริงจึงจะดำเนินการตัดสินใจได้ บางครั้งเรียกการตัดสินใจแบบนี้ว่าการตัดสินใจทางวิทยาศาสตร์

(3) ทฤษฎีการตัดสินใจโดยกำหนดความเป็นทฤษฎีที่ค้ำประกันว่าแนวทางการตัดสินใจควรจะเป็นหรือน่าจะเป็นอย่างไรจึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการตัดสินใจได้

2) ทฤษฎีการตัดสินใจจำแนกตามบุคคลที่ตัดสินใจ สามารถจำแนกทฤษฎีการตัดสินใจโดยการจำแนกตามบุคคลที่ตัดสินใจได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

(1) การตัดสินใจโดยคนเดียว เป็นการตัดสินใจโดยคนๆ เดียวจะทำให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการตัดสินใจ มักจะใช้ธุรกิจขนาดย่อมที่มีผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของกิจการและเป็นผู้ที่ใกล้ชิดปัญหาและทราบข้อมูลได้ดีกว่า

(2) การตัดสินใจโดยกลุ่มเป็นการตัดสินใจที่ยึดทีมงาน และคณะกรรมการเป็นผู้ร่วมตัดสินใจเป็นการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเมื่อใดก็ตามที่ต้องการความร่วมมือ ผู้บริหารจึงควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจึงจำเป็นสำหรับองค์กรในอนาคต

การตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง กระบวนการหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดจากทางเลือกหลายๆ ทางที่ได้พิจารณาแล้วว่าเป็นทางเลือกที่สามารถทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้ การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญมากในการบริหารจัดการ เพราะจะต้องทำการตัดสินใจ ทุกๆ ขั้นตอนในการปฏิบัติตามหน้าที่ทางการบริหาร (Management Function) เริ่มตั้งแต่การ ตัดสินใจในเรื่องการวางแผน การจัดองค์การ บริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการหาโอกาสที่จะหาทางเลือกที่เป็นไปได้และการเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายๆ ทางเลือกและได้แบ่งการตัดสินใจออกเป็น 2 ชนิด คือ

1) การตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (Program decision) เป็นการตัดสินใจตาม ระเบียบ กฎเกณฑ์แบบแผนที่เคยปฏิบัติมาจนกลายเป็นงานประจำ (Routine) เช่นการตัดสินใจเกี่ยวกับการลาของพนักงาน การอนุมัติการเบิกจ่ายเงินไปราชการการอนุมัติการใช้อาคารสถานที่ เป็นต้น การตัดสินใจแบบกำหนดไว้ล่วงหน้านี้จะเปิดโอกาสให้ผู้บริหารเลือกทางเลือกได้น้อย เพราะเป็นการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่แน่นอน

2) การตัดสินใจที่ไม่กำหนดไว้ล่วงหน้า (Non -Program decision) เป็นการตัดสินใจในเรื่องใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน และไม่มีกฎเกณฑ์ไม่มีระเบียบ จึงเป็นเรื่องที่ลำบากใจกับผู้บริหารพอสมควร ซึ่งบางครั้งผู้บริหารจะต้องคิดถึงเรื่องความเสี่ยงและความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นด้วย เช่น การตัดสินใจที่จะออกผลิตภัณฑ์ใหม่การตัดสินใจที่จะขยายสาขาของธุรกิจเพิ่มการตัดสินใจที่จะลงทุนในธุรกิจตัวใหม่ เป็นต้น

ขั้นตอนการตัดสินใจ สามารถแบ่งออกได้เป็นดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 การระบุปัญหา (Define problem) เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะต้องระบุปัญหาได้ถูกต้อง จึงจะดำเนินการตัดสินใจในขั้นตอนต่อไปได้

ขั้นที่ 2 การระบุข้อจำกัดของปัจจัย (Identify limiting factors) เป็นการระบุปัญหาได้ถูกต้องแล้วนำไปพิจารณาถึงข้อจำกัดต่างๆ ขององค์กร โดยพิจารณาจากทรัพยากรซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการผลิต

ขั้นที่ 3 การพัฒนาทางเลือก (Development alternative) ขั้นตอนที่ผู้บริหารต้องพัฒนาทางเลือกต่างๆ ขึ้นมา ซึ่งทางเลือกเหล่านี้ควรเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ ในการแก้ปัญหาให้น้อยลงหรือให้ประโยชน์สูงสุด เช่น เพิ่มการทำงานกะพิเศษ เพิ่มการทำงาน ล่วงเวลาโดยใช้ตารางปกติเพิ่มจำนวนพนักงาน

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ทางเลือก (Analysis the alternatives) เมื่อได้ทำการพัฒนา ทางเลือกต่างๆ โดยนำเอาข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือกมาเปรียบเทียบกับกันอย่างรอบคอบ ควร พิจารณาว่าทางเลือกนั้นนำมาใช้จะเกิดผลต่อเนื้ออะไรตามมา

ขั้นที่ 5 การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (Select the best alternative) เมื่อผู้บริหารได้ทำการวิเคราะห์และประเมินทางเลือกต่างๆ แล้วผู้บริหารควรเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกอีกครั้งหนึ่งเพื่อพิจารณาว่าทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว

ขั้นที่ 6 การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ (Implement the decision) เมื่อผู้บริหารได้หาทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว ก็ควรมีการนำผลการตัดสินใจนั้น ไปปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 7 การสร้างระบบควบคุมและประเมินผล (Establish a control and evaluation system) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจได้แก่การสร้างระบบการควบคุมและประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหาร ได้รับข้อมูลย้อนกลับที่เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ผู้บริหารแก้ปัญหาหรือทำการตัดสินใจใหม่ได้

การตัดสินใจเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่เป็นกระบวนการ (Process) และต้องมีการพิจารณาข้อมูลต่างๆ อย่างรอบคอบ จากนั้นจึงทำการกำหนดทางเลือก และเลือกทางที่ดีที่สุดขึ้นมาและนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป ซึ่งแนวความคิดของนักวิชาการได้แบ่ง ขั้นตอนการตัดสินใจไว้ มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน โดยทั่วไปกระบวนการตัดสินใจจะมีความแตกต่างกันในด้านการจัดกลุ่มของแต่ละขั้นตอนสำหรับกระบวนการตัดสินใจ (ชนงกรณ์คุณทลบุตร, 2547: 50-52) ดังนี้

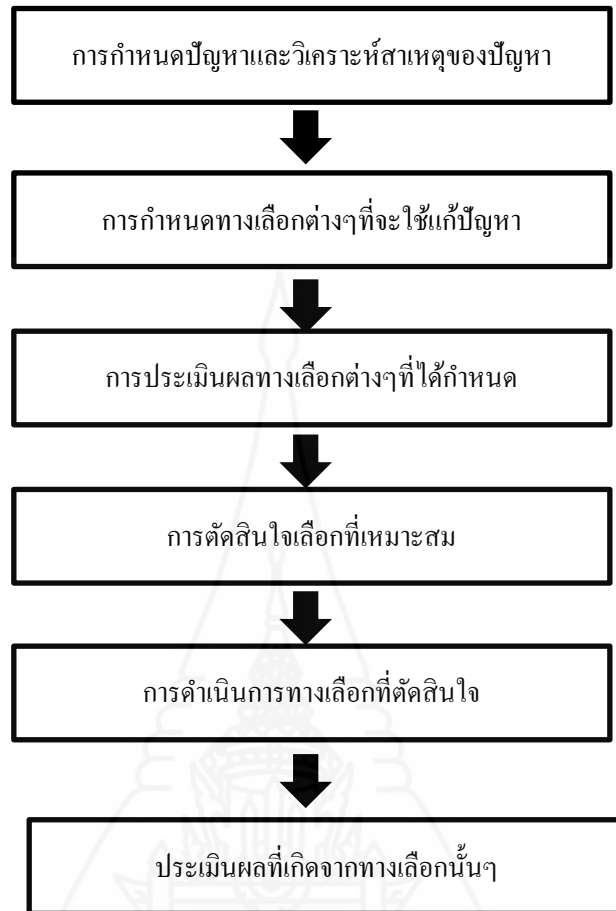
1) การกำหนดปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา สำหรับขั้นตอนแรกของการตัดสินใจจะเป็นการกำหนดปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาให้เกิดความชัดเจนก่อน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับองค์กรบางครั้งยากต่อการระบุว่ามาจากสาเหตุใด เช่น องค์กรประสบปัญหาเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุดังนั้นผู้บริหารจึงต้องทำการศึกษาวิเคราะห์เพื่อระบุและกำหนดปัญหาให้ชัดเจนว่าเกิดจากสาเหตุอะไร โดยทั่วไปการแบ่งประเภทของปัญหา ได้แก่ปัญหาที่เป็นมาตั้งแต่อดีตและปัญหามีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ปัญหาที่ทราบล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นและควรเตรียมการป้องกันหรือปัญหาเฉพาะด้านเป็นปัญหาที่เกิดจาก

สาเหตุเดียวและสามารถแก้ไขสำเร็จได้ง่าย เป็นต้น ดังนั้น การกำหนดปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร

2) การกำหนดทางเลือกต่างๆ ที่จะใช้แก้ปัญหา เมื่อผู้บริหารสามารถกำหนดปัญหาได้ชัดเจนแล้ว โดยจะต้องมีการกลั่นกรองข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทั้งหมด เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การเพื่อค้นหาปัจจัยต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบของปัญหาที่มีระดับความรุนแรงแตกต่างกัน ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะถูกนำมากำหนดเป็นทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาทางเลือกที่กำหนดในขั้นตอนนี้อาจมีหลายทางเลือก เช่น ทางเลือกในการ แก้ปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นอาจเกิดขึ้นได้ตั้งแต่การปรับวิธีการทำงานของฝ่ายผลิ การฝึกอบรมทีมงานเพื่อเพิ่มทักษะการผลิต การปรับปรุงการออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

3) การประเมินผลทางเลือกต่างๆ ที่ได้กำหนดหลังจากวิเคราะห์ปัญหา ทำการกำหนดทางเลือกต่างๆ ที่จะใช้แก้ปัญหา จากนั้นจึงทำการประเมินผลทางเลือกต่างๆ ซึ่งเป็นแนวทางการนำปัญหาไปสู่การแก้ไขในขั้นตอนนี้ผู้ตัดสินใจจะวิเคราะห์และประเมินว่าทางเลือกใดสามารถแก้ไขปัญหได้ดีที่สุดทางเลือกใดควรจะดำเนินการก่อนและหลัง มีการใช้กระบวนการซึ่งน้ำหนัก เพื่อพิจารณาถึงผลดีและผลเสียในแต่ละทางเลือกด้วย นอกจากนี้จะต้องพิจารณาด้วยว่าการตัดสินใจในทางเลือกหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่นๆ ตามมาได้ดังนั้นควรวิเคราะห์ และประเมินทางเลือกอย่างรอบคอบสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นจะเป็นการพิจารณาปัญหาจากภายในองค์การมากกว่าภายนอก เช่น บุคลากรอุปกรณ์ขาดแคลน แนวทางแก้ไขสามารถทำได้โดยการเพิ่มบุคลากรการจัดซื้ออุปกรณ์เพิ่ม เป็นต้น

ภาพที่ 2.2 ขั้นตอนในการตัดสินใจ

ที่มา: ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร, 2547: 50

จากภาพที่ 4 แสดงถึงขั้นตอนในการตัดสินใจได้แก่ขั้นตอนการกำหนดปัญหา และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการกำหนดทางเลือกต่างๆ ที่จะใช้แก้ปัญหาการประเมินผลทางเลือกต่างๆ ที่ได้กำหนดการตัดสินใจเลือกที่เหมาะสมที่สุดการดำเนินการตามทางเลือกที่ตัดสินใจรวมทั้งการประเมินผลที่เกิดจากทางเลือกนั้นๆ ตามลำดับ

4) การตัดสินใจเลือกที่เหมาะสมที่สุดเป็นการนำเอาทางเลือกต่างๆ มาเปรียบเทียบว่าทางเลือกใดจะเหมาะสมและเป็นไปได้มากกว่ากัน เช่น องค์การมีเงินทุนไม่เพียงพออาจใช้ทางเลือกที่เป็นไปได้มากที่สุดคือการกู้ยืมจากภายนอกการนำเงินกำไรสะสมมาใช้ เป็นต้น

5) ดำเนินการตามทางเลือกที่ตัดสินใจเป็นการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด และมีความเหมาะสมมากที่สุดจากนั้นจึงนำผลการตัดสินใจสู่การปฏิบัติและประเมินผลต่อไป

6) ประเมินผลที่เกิดจากทางเลือกนั้นๆ การประเมินผลเป็นการพิจารณาคุณค่าของผลงานและความแตกต่างระหว่างผลการปฏิบัติงานกับเกณฑ์และมาตรฐานที่ได้เลือกจากทางเลือกที่ตัดสินใจ ทั้งนี้ผู้บริหารต้องทำการเปรียบเทียบผลงานกับเกณฑ์และมาตรฐานก่อนว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่และความแตกต่างนั้นมีความสำคัญมากน้อยเพียงใดจะก่อให้เกิดความกำหนดปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การกำหนดทางเลือกต่างๆ ที่จะใช้แก้ปัญหา การประเมินผลทางเลือกต่างๆ ที่ได้กำหนด การตัดสินใจเลือกที่เหมาะสมที่สุด ดำเนินการตามทางเลือกที่ตัดสินใจ ประเมินผลที่เกิดจากทางเลือกนั้นเสียหายหรือไม่มากน้อยเพียงใดโดยตีค่าของความแตกต่างนั้นจากผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นว่าเป็นผลดีหรือผลเสียต่อองค์การอย่างไร

1.7 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล

การประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการในการนำไปสู่การปรับปรุงไม่ใช่เป็นการจับผิด ทำให้การประเมินทรงคุณค่าอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องอาศัยการประเมินโครงการ (Program Evaluation) อย่างเป็นระบบ ผลจากการประเมินจะทำให้ผู้บริหารโครงการได้ทราบถึงจุดเด่น (Strength) จุดด้อย (Weakness) ของโครงการ รวมทั้งผลกระทบ (Impact) ที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขโครงการได้ทันทั่วทั้งที่ ตลอดจนทราบว่าโครงการสามารถบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใด คุ่มค่าหรือไม่ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจ (Decisionmaking) เกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไข ปรับให้เข้ากับโครงการอื่น ล้มเลิก โครงการหรือการจัดดำเนินโครงการในแง่มุมต่าง ๆ อย่างทันทั่วทั้งที่ เหมาะสม และถูกต้อง วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการประเมินโครงการ ก็เพื่อหาแนวทางเพื่อการตัดสินใจหรือเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงตัดสินใจในการประเมินค่าสิ่งใดก็ตามเรานิยมใช้วิธีการวัด (Measurement) สิ่งที่ได้แสดงได้แล้วทำการตัดสินใจคุณค่าหรือตัดสินใจ (Judgment) ของสิ่งที่แสดงโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งสามารถแสดงในรูปสมการได้ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาที, 2543, หน้า 10) การประเมิน (E) = การวัดผล (M) + การตัดสินใจ (J)

2. บริบทเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร

2.1 ความหมายของ “สหกรณ์” (Cooperatives)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระดำรัสเนื่องในโอกาสที่ผู้นำสหกรณ์เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาคูสิดาลัย เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2521 “สหกรณ์แปลว่า การทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะว่าจะต้องร่วมมือกันทุกด้าน ทั้งในด้านงานการที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยสมอง และงานการที่ทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ ต้องพร้อม” (กรมส่งเสริมสหกรณ์ 2542: 1)

ประพันธ์ เสวตนันท์ (2541: 3 - 5) ได้สรุปความหมายของสหกรณ์ไว้ว่า สหกรณ์คือ สมาคมของบุคคลหลายๆ คนซึ่งมีฐานะยากจน ต่างสมัครใจที่จะมาร่วมกันบรรลุดีตฤประสงค์ทางเศรษฐกิจ โดยการก่อตั้งองค์การธุรกิจ ที่มีการควบคุมแบบประชาธิปไตย ร่วมลงทุนกันอย่างเสมอภาค และยอมรับการเสี่ยงภัยและผลประโยชน์ทางธุรกิจอย่างยุติธรรม สมาชิกสหกรณ์ทุกคนมีภาระต้องนำเงินมาร่วมกัน

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 “สหกรณ์” หมายถึง องค์การทางเศรษฐกิจและสังคมที่สมาชิกร่วมกันจัดตั้งขึ้นด้วยการลงหุ้นร่วมกัน จัดการร่วมกันในการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือบริการตามความต้องการ หรือผลประโยชน์อย่างเดียวกันของบรรดาสมาชิก สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิออกเสียงได้หนึ่งเสียงในการบริหารสหกรณ์ โดยไม่ขึ้นกับจำนวนหุ้นที่ถืออยู่ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์โคนม(กฐ) คณะบุคคลที่ซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนว่าด้วยกฎหมายสหกรณ์

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 (มาตรา4) ให้ความหมาย สหกรณ์ คือ คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2547: 3) ให้ความหมาย สหกรณ์ คือ คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 สหกรณ์เป็นของสมาชิก บริหารงานโดยสมาชิก และเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก ทั้งนี้เพื่อสร้างสรรค์และปรับปรุงการประกอบสัมมาชีพ และความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ส่งผลให้ประเทศชาติมีการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประชาธิปไตยด้วยวิธีการสหกรณ์ ซึ่งยึดหลักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นวิธีการในการดำเนินงาน

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ผู้ดำเนินการสหกรณ์และดำรงตำแหน่งนายทะเบียนสหกรณ์พระองค์แรกของประเทศ ซึ่งได้ให้ความหมายของสหกรณ์ไว้ว่า “สหกรณ์เป็นวิธีการจัดรูปหนึ่ง ซึ่งบุคคลหลายคนเข้ารวมกันโดยสมัครใจของตนเอง ในฐานะที่เป็นมนุษย์เท่านั้นและควรมีสิทธิเสมอหน้ากันหมด เพื่อให้ตัวเองเจริญในทางทรัพย์

สรุปสหกรณ์ คือ กลุ่มคนหนึ่งที่เข้ามารวมกันโดยมีเจตนาเพื่อดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดตั้งองค์กรที่เรียกว่า “สหกรณ์” ซึ่งจะมีลักษณะที่แตกต่างจากองค์กรธุรกิจประเภทอื่น ๆ คือ เป็นองค์กรที่ไม่มุ่งแสวงหากำไรจากสมาชิกและมุ่งเน้นความเสมอภาคทางสังคม โดยใช้วิธีการจัดสรรผลประโยชน์หรือการบริหารองค์กรในรูปแบบของประชาธิปไตย หรืออาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์จะเน้นทางสังคมมากกว่าทางเศรษฐกิจ อาจกล่าวได้ว่า “รวมคน” มากกว่า “รวมทรัพย์สิน”

2.2 อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์

2.2.1 อุดมการณ์สหกรณ์” (*Cooperatives Ideology*) คือ ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ซึ่งจะนำไปสู่การกินดี อยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม

การช่วยตนเอง คือ การพึ่งพาตนเอง ก่อให้เกิดอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้ คือ

- ขยัน (ไม่เกียจคร้าน อดทน อดกลั้น)
- ประหยัด (ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ฟุ่มเฟือย แต่อดออมมัธยัสถ์)
- พัฒนาดน (ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมเสมอ ทั้งเรื่องวิชาชีพ และอื่น ๆ)
- หลีกพ้นอบาย (การประพฤติตนให้ห่างไกลอบายมุขทั้งหลาย ที่เป็นบ่อเกิดแห่งความสุรุ่ยสุร่าย)

แห่งความสุรุ่ยสุร่าย)

ดังนี้

- การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คือ การร่วมมือกัน การช่วยเหลือกันการแบ่งปันกัน

เป็นธรรม)

- การเสียสละเพื่อส่วนรวม (ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาตัวรอดคนเดียว ชอบความ

ร่วมมือกันพัฒนา(เห็นความทุกข์ยากของเพื่อนบ้านเป็นสิ่งที่จะต้องช่วยเหลือ ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม)

- ซื่อตรงต่อกติกา (มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย รักษากติกาที่ตั้งไว้)
 - มีเมตตารักใคร่กัน (ให้อภัยกัน รักใคร่กัน ไว้วางใจกัน เพื่อนช่วยเพื่อน)
- (กรมส่งเสริมสหกรณ์ 2547: 8)

2.2.2 **หลักการสหกรณ์** (Cooperatives Principles) คือ แนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วยหลักการที่สำคัญรวม 7 ประการ ดังนี้

หลักการที่ 1 การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง (Voluntary and Open Membership)

1) พึงตระหนักว่าการเข้าและออกจากการเป็นสมาชิก จะต้องเป็นไปโดยความสมัครใจของบุคคล (คำว่า “บุคคล” หมายถึง ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล) ไม่ใช่ถูกชักจูง โน้มน้าว ล่อลวง บังคับ ช่มชู้จากผู้อื่น

2) อย่างไรก็ดี การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกของสหกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิกแล้วสามารถร่วมกันดำเนินกิจกรรมในสหกรณ์ได้ และไม่สร้างปัญหาความเดือนร้อนให้แก่เพื่อนสมาชิกและสหกรณ์ไม่ถึงว่าขัดกับหลักการสหกรณ์ข้อนี้

3) สมาชิกสมทบนั้น ควรมีแต่เฉพาะกรณีของสหกรณ์บางประเภทที่มีลักษณะพิเศษและจำเป็นเท่านั้น ไม่ควรให้มีในสหกรณ์ทั่วไปหรือทุกประเภท เพราะตามปกติสมาชิกสมทบมาจากบุคคลซึ่งขาดคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกธรรมดา หากสหกรณ์ได้รับสมาชิกสมทบจำนวนมาก ก็อาจกระทบต่อการส่งเสริมผลประโยชน์ของสมาชิกธรรมดาได้ แม้ว่ากฎหมายจะได้ห้ามมิให้สมาชิกสมทบบีสิทธิบางประการก็ตาม

หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (Democratic Member Control)

พึงตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนจะต้องร่วมแรงกายใจ และสติปัญญาในการดำเนินงานของสหกรณ์ตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผ่านช่องทางหรือองค์กรต่างๆ เช่น คณะกรรมการดำเนินการ ผู้ตรวจสอบกิจการและที่ประชุมใหญ่

หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก (Member Economic Participation)

1) หลักการสหกรณ์ข้อนี้มุ่งเน้นให้สมาชิกทุกคนพึงตระหนักว่าบทบาทที่สำคัญของตน คือ การที่ต้องเป็นทั้งเจ้าของ และลูกค้าในคนเดียวกัน (Co-owners customers) จึงต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้สมทบทุน ผู้ควบคุมและผู้อุดหนุนหรือผู้ใช้บริการของสหกรณ์ มิใช่เข้ามาเป็นสมาชิกเพียงเพื่อมุ่งหวังได้รับประโยชน์จากสหกรณ์เท่านั้น

2) ในการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อความเป็นธรรมแก่สมาชิก ส่วนหนึ่งต้องกันไว้เป็นทุนสำรอง ซึ่งจะนำไปแบ่งกันมิได้ แต่เป็นทุนเพื่อพัฒนาสหกรณ์ของพวกเขาเองถือว่าเป็นทุนทางสังคม นอกนั้น อาจแบ่งเป็นเงินปันผลในอัตราจำกัด และเป็นเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนแห่งธุรกิจ

หลักการที่ 4 การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ (Autonomy and Independence)

1) สมาชิก กรรมการและพนักงานสหกรณ์รวมทั้งหน่วยงานส่งเสริมสหกรณ์ต้องสำนึกและตระหนักอยู่เสมอว่าสหกรณ์เป็นองค์กรช่วยตนเอง และปกครองตนเอง เพราะฉะนั้นสหกรณ์ต้องเป็นอิสระในการตัดสินใจหรือทำสัญญาใดๆ ตามเงื่อนไขที่สหกรณ์ยอมรับได้กับบุคคลภายนอกหรือรัฐบาล

2) การรับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากรัฐหรือบุคคลภายนอกไม่ขัดกับหลักความเป็นอิสระของสหกรณ์หากผู้ให้ความช่วยเหลือมุ่งหมายให้สหกรณ์ช่วยเหลือตนเองได้ และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย รวมทั้งสร้างไว้ซึ่งความเป็นตัวของตัวของสหกรณ์

หลักการที่ 5 การศึกษาฝึกอบรม และสารสนเทศ (Education, Training and Information)

1) หลักการข้อนี้เป็นจุดอ่อนของสหกรณ์ในประเทศไทยทุกระดับ ทั้งสหกรณ์ขั้นปฐมและสหกรณ์ขั้นสูง เพราะขาดแผนแม่บทในการพัฒนาการศึกษาทางสหกรณ์ให้เป็นบทบาท และความรับผิดชอบของขบวนการสหกรณ์อย่างแท้จริง ทั้ง ๆ ที่ได้ริเริ่มให้จัดตั้งกองทุนสะสมจัดสภาพสหกรณ์จากกำไรของสหกรณ์ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2492 และแม้จะมีการจัดตั้งสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และมีขบวนการสหกรณ์ระดับชาติบ้างแล้ว ส่วนราชการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ก็ยังคงดำเนินการให้การศึกษา และฝึกอบรมทางสหกรณ์ แทนจะเรียกได้ว่าซ้ำซ้อนกับขบวนการสหกรณ์ โดยไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนให้ขบวนการสหกรณ์สามารถรับผิดชอบให้การศึกษา และฝึกอบรมทางสหกรณ์ได้ด้วยตนเองในที่สุดโดยมีหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอตามความจำเป็น และเน้นการฝึกอบรมข้าราชการให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) การศึกษาฝึกอบรมและสารสนเทศมีความมุ่งหมายและเน้นกลุ่มเป้าหมายดังนี้

- การศึกษามุ่งให้สมาชิกและบุคคลทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่จะเป็นสมาชิกในอนาคต มีความรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสหกรณ์ รวมทั้งมีความสำนึก และตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก หรือให้เป็นผู้มีจิตวิญญาณสหกรณ์

- การฝึกอบรมมุ่งให้กรรมการ ผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์มีความรู้ความสามารถและทักษะ รวมทั้งความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน

- ส่วนสารสนเทศนั้นมุ่งให้บุคคลทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเยาวชนและผู้นำด้านความคิดเห็น เช่น ผู้นำชุมชน นักหนังสือพิมพ์ นักเขียน ผู้นำองค์กรพัฒนาชุมชน ฯลฯ โดยเน้นการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง

3) หลักสูตรและเนื้อหาของงานให้การศึกษอบรม ควรครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม

หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Cooperation among Cooperatives)

1) แท้จริงการร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์เป็นหลักการเดียวกันกับการร่วมมือระหว่างบุคคลธรรมดาในการจัดตั้งสหกรณ์นั่นเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการประหยัดด้วยขนาดมีอำนาจการต่อรองสูงขึ้น และนำไปสู่การรับใช้สมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การร่วมมือระหว่างสหกรณ์อาจทำได้ทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง ในแนวนอนสหกรณ์ทุกสหกรณ์ไม่ว่าประเภทเดียวกันหรือไม่ สามารถร่วมมือกันได้ในทุกระดับเพื่อประโยชน์สูงสุดของสมาชิกและขบวนการสหกรณ์ ในแนวตั้งสหกรณ์ท้องถิ่นประเภทเดียวกันควรรวมตัวกันทางธุรกิจเป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ และสหกรณ์ทุกประเภท ทุกระดับ ทุกสหกรณ์ควรรวมตัวกันเป็นองค์กรสหกรณ์สูงสุด (Apex Organization) เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมด้านอุดมการณ์ การศึกษา การฝึกอบรมการส่งเสริม แนะนำ การกำกับดูแล การตรวจสอบ การวิจัย และการพัฒนา ฯลฯ

3) วัตถุประสงค์สำคัญของการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ คือ เพื่อให้สหกรณ์สามารถอำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจ และสังคมแก่สมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และทำให้ขบวนการสหกรณ์เข้มแข็ง เพราะฉะนั้น สหกรณ์ท้องถิ่นแต่ละสหกรณ์ และสหกรณ์ชั้นสูงต้องเป็นสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนมีชีวิตชีวา (Viable & Sustainable) และร่วมมือกันในลักษณะของ “ระบบรวม” หรือเป็นเอกภาพ

หลักการที่ 7 การเอื้ออาทรต่อชุมชน (Concern For Community)

1) สหกรณ์เป็นองค์กรทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่สหกรณ์ตั้งอยู่ เพราะฉะนั้น การดำเนินงานของสหกรณ์ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งหมายความว่า เป็นการพัฒนาที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ หรือเป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการและความใฝ่ฝันของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำลายโอกาส ความสามารถ และอนาคตของคนรุ่นหลัง

2) เนื่องจากสมาชิกสหกรณ์ก็เป็นสมาชิกของชุมชนนั่นเอง สหกรณ์จึงควรมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนนั้นแบบยั่งยืน (การสหกรณ์ในประเทศไทย กรมส่งเสริมสหกรณ์: 2547)

2.2.3 วิธีการสหกรณ์ (Cooperative Practices)

วิธีการสหกรณ์ เป็นการรวมคนที่มีอุดมการณ์สหกรณ์ มาทำธุรกิจร่วมกัน ตามหลักการสหกรณ์ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก โดยบุคคลที่มาารวมกันนั้นจะต้องช่วยตนเองได้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นี้เองเป็นพฤติกรรมที่สำคัญยิ่งที่จะนำกลุ่มคนที่พอมีกำลังช่วยตนเองได้ และมารวมกลุ่มกันนั้นประสบความสำเร็จ พฤติกรรมที่สำคัญของการรวมกันเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จอาจแยกได้ 2 ประการ คือ พฤติกรรมร่วมแรง โดยการเอาแรงกาย แรงทรัพย์ และแรงความคิดมารวมกันทำธุรกิจ พฤติกรรมการร่วมใจ โดยการเอาความเสียสละ สามัคคี มีวินัย และความซื่อสัตย์มารวมกันทำธุรกิจ พฤติกรรมทั้ง 2 ลักษณะมีรายละเอียด ดังนี้

การร่วมแรงกันในสหกรณ์ เป็นการรวมแรงกาย คือการรวบรวมคนที่เป็นสมาชิกเข้ามาทำธุรกิจร่วมกัน ความสำเร็จของสหกรณ์มิใช่อยู่ที่จำนวนสมาชิกแต่อยู่ที่คุณภาพของสมาชิกว่ามีความรู้ความเข้าใจในหลักปฏิบัติของสหกรณ์มากน้อยเพียงใด และที่สำคัญที่มีอุดมการณ์สหกรณ์มั่นคงเพียงใด เมื่อรวมคนเข้ามาเป็นสมาชิกแล้ว สมาชิกแต่ละคนต้องร่วมกันถือหุ้นในสหกรณ์ การถือหุ้นในสหกรณ์นั้นเป็นการเอาทรัพย์มารวมกัน แต่สหกรณ์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเงินมากนัก แต่มุ่งเน้นไปที่การรวมคนการเอาทรัพย์มารวมกันนี้ ในระยะแรกเงินนี้อาจจะน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกสหกรณ์ จึงต้องพึ่งเงินทุนจากภายนอก โดยการกู้ยืมมาดำเนินธุรกิจก่อน แล้วค่อย ๆ สะสมทรัพย์ขึ้นไปตามลำดับ โยกำหนดให้สมาชิกต้องถือหุ้นเพิ่มเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ยังเก็บสำรองตามกฎหมายจากกำไรสุทธิของสหกรณ์ที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจแต่ละปี นอกจากการรวมแรงคนแรงทรัพย์แล้วทุกคนที่มาารวมกันเป็นสหกรณ์จะต้องเอาแรงความคิดมารวมกันในการดำเนินธุรกิจ โดยการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แรงความคิดในสหกรณ์นี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ สหกรณ์จึงต้องจัดการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์และการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แก่สมาชิกเป็นประจำในรูปของการเผยแพร่ข่าวสารทางสหกรณ์การจัดประชุมและการให้การศึกษาอบรม ทั้งนี้เพราะเมื่อสมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจสหกรณ์ ตลอดจนวิธีการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แล้ว การร่วมแรงทำธุรกิจจะเป็นไปได้โดยง่ายและเกิดความร่วมมือ

สรุป วิธีการสหกรณ์เป็นการกระทำใด ๆ เมื่อมีการจัดตั้งสหกรณ์โดยเป็นพฤติกรรมทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้บรรลุความเชื่ออันเป็นอุดมการณ์สหกรณ์ ซึ่งสามารถแยกเป็นกิจกรรมได้ดังนี้

1) การเข้าเป็นสมาชิก ดำเนินการโดยบุคคลสมัครใจ ตัดสินด้วยคณะกรรมการดำเนินการ ตามหลักการประชาธิปไตย เมื่อผ่านกระบวนการจะต้องถือหุ้นอันเป็นการลงทุน จึงได้สิทธิแห่งการเป็นสมาชิก

2) ร่วมกิจการกับสหกรณ์โดยสมาชิกที่เป็นสมาชิกต้องเข้าร่วมประชุมตามสิทธิหน้าที่ใช้หลักประชาธิปไตยในการประชุม เลือกตั้งตัวแทนเป็นคณะกรรมการดำเนินการ ออกนโยบายของสหกรณ์ในที่ประชุมใหญ่ดำเนินกิจการตามนโยบาย สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจการนั้นตามหลักการมีส่วนร่วม เมื่อมีสภาพปัญหาหรือต้องการพัฒนาจะให้หลักการศึกษาอบรมข้อมูลข่าวสาร

กิจการสหกรณ์อาจเป็นธุรกิจหรือเป็นการบริการ ตามแต่สหกรณ์จะกำหนดตามหลักการปกครองตนเองและความเป็นอิสระ โคสมาชิกร่วมมือกันช่วยเหลือกัน แต่หากยังไม่บรรลุเป้าหมายสามารถร่วมมือกับสหกรณ์อื่นเพื่อให้มีพลังสู่เป้าหมายได้ยิ่งขึ้นตามหลักการร่วมมือระหว่างสหกรณ์

3) รับผิดชอบ เป็นผลการร่วมกิจการในข้อ 2 หากกระทำสิ่งใดลงไปแล้วต้องรับผิดชอบ เช่นร่วมธุรกิจสินเชื่อ โดยการกู้เงินสหกรณ์ ต้องรับผิดชอบต่อชำระคืน หากไม่ชำระคืนต้องยอมรับการดำเนินการทางกฎหมาย การรับผิดชอบ คือ การรับผิดชอบต่อชนแบ่งปันจากการร่วมกิจการทั้งส่วนรวมและส่วนรายคนในรูปของตัวเงินหรือการรับบริการ รวมไปถึงการแบ่งปันตามชอบให้กับชุมชนตามหลักการเอื้ออาทรต่อชุมชน (การสหกรณ์ในประเทศไทย กรมส่งเสริมสหกรณ์: 2547)

2.3 ประเภทของสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2547)

เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2548 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 33 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 และมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ออกกฎกระทรวงไว้ดังนี้ ประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน คือ สหกรณ์การเกษตรสหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน

ทั้งนี้ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 122 ตอนที่ 63 ก วันที่ 4 สิงหาคม 2548 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคม 2548 เป็นต้นไป โดยมีความหมายของสหกรณ์ในแต่ละประเภท ดังนี้

1) สหกรณ์การเกษตร คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในกลุ่มผู้มีอาชีพทางเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งขึ้น และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น

2) สหกรณ์ประมง คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ชาวประมง หรือผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ โดยที่แต่ละคนไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้ตามลำพัง บุคคลเหล่านี้จึงรวมตัวกัน โดยยึดอุดมการณ์การช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3) สหกรณ์นิคม คือ สหกรณ์การเกษตรในรูปแบบหนึ่งที่มีการดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกิน โดยการจัดสร้างปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกควบคู่ไปกับการจัดหาสินเชื่อ บันนัยการผลิตและสิ่งของที่จำเป็น การแปรรูปการเกษตร การส่งเสริมอาชีพ และการให้บริการสาธารณูปโภคแก่สมาชิก

4) สหกรณ์ร้านค้า คือ สหกรณ์ที่ผู้บริโภครวมกันจัดตั้งขึ้น เพื่อจัดหาสินค้าเครื่องอุปโภคมาจำหน่ายแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป ในต่างประเทศนิยมเรียกว่า “สหกรณ์ของแม่” โดยจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ในประเภทสหกรณ์ร้านค้า มีสภาพเป็นนิติบุคคล เพื่อแก้ไขปัญหาเดือดร้อนในการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค และเพื่อผดุงฐานะความเป็นอยู่ของตนและหมู่คณะ

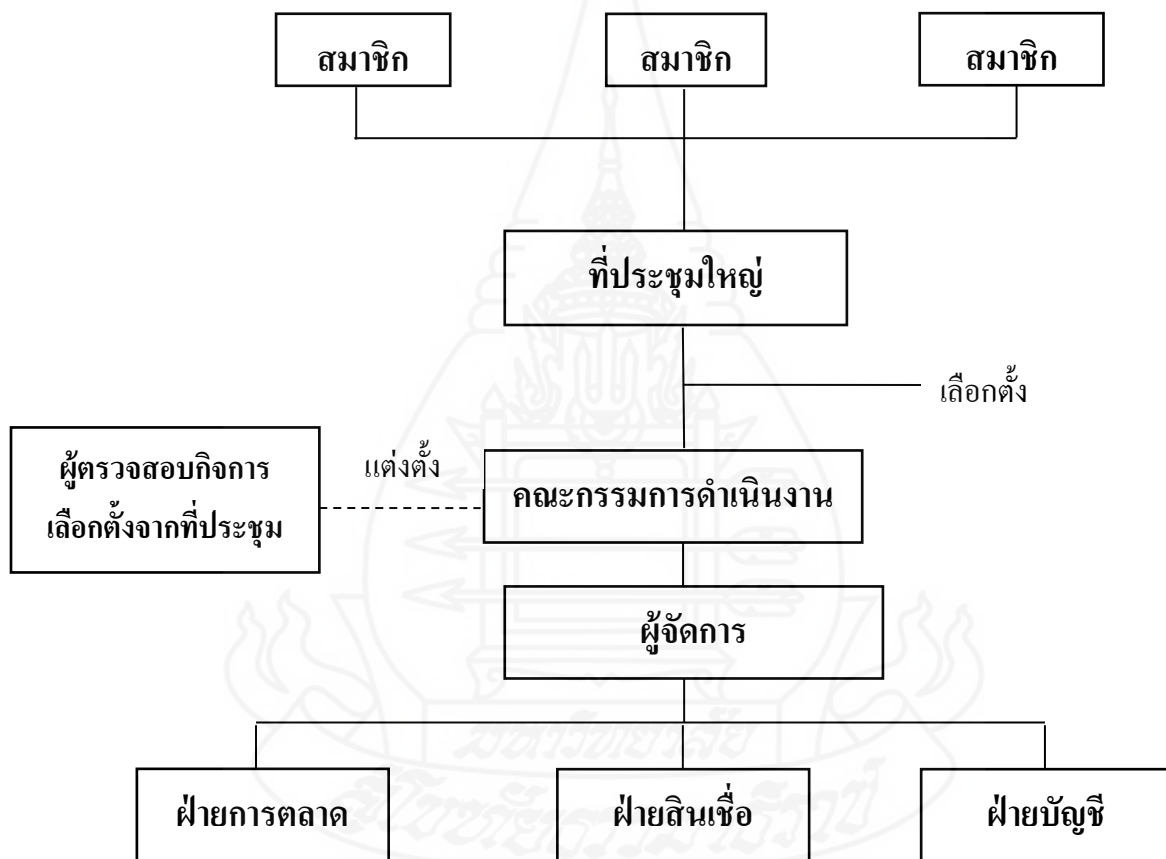
5) สหกรณ์บริการ คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งตาม พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 โดยมีประชาชนจำนวนไม่น้อยกว่า 10 คนขึ้นไป ที่มีอาชีพเดียวกัน หรือที่ได้รับความสะดวกเดือดร้อนในเรื่องเดียวกันรวมตัวกันโดยยึดหลักการประหยัด การช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในอาชีพ และรักษาอาชีพดั้งเดิมที่ดีให้คงอยู่

6) สหกรณ์ออมทรัพย์ คือ สถาบันการเงินแบบหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคลที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน ทำงานที่เดียวกันหรืออาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ และให้กู้ยืมเมื่อเกิดความจำเป็นหรือเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์นอกเลย และได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

7) สหกรณ์เครดิตยูเนียน คือ สหกรณ์เอนกประสงค์ในชุมชนตั้งขึ้นโดยความสมัครใจของสมาชิกที่อยู่ในวงสัมพันธ์เดียวกัน เช่น อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ประกอบอาชีพ

เดียวกันหรือในสถานที่เดียวกัน หรือมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกประหยัดและอดออม รู้จักช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะเป็นพื้นฐานในการสร้างความมั่นคงแก่ตนเองและครอบครัว

การบริหารงานของสหกรณ์ทั้ง 7 ประเภท จะยึดหลักเดียวกัน คือ บริหารงานโดยสมาชิก สมาชิกทุก ๆ คน จะเลือกตัวแทนซึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการดำเนินการ” จากที่ประชุมใหญ่ คณะกรรมการดำเนินการมีหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารงานให้สหกรณ์โดยจัดจ้าง “ผู้จัดการ” ให้ปฏิบัติงานในสหกรณ์ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการดำเนินการ

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงโครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์

สมาชิก หมายถึง ผู้ลงชื่อขอจดทะเบียนสหกรณ์และผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีของผู้ที่จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ รวมทั้งผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกภายหลังที่สหกรณ์ได้จดทะเบียนแล้ว โดยถือว่าเป็นสมาชิกเมื่อได้ชำระค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือครบถ้วนแล้ว (มาตรา 39)

ที่ประชุมใหญ่ของสมาชิก สหกรณ์จะมีการประชุมสมาชิกทั้งหมดหรือผู้แทนสมาชิกอย่างน้อยปีละครั้ง เรียกว่า การประชุมใหญ่ เพื่อพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1) รับทราบเรื่องการรับสมาชิกเข้าใหม่และลาออกจากสหกรณ์
- 2) กำหนดวงเงินกู้ยืม
- 3) กำหนดค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงของคณะกรรมการดำเนินการ
- 4) เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการหรือถอดถอนกรรมการดำเนินการทั้งคณะหรือรายตัว
- 5) เลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการ
- 6) พิจารณาอนุมัติงบดุลและรายงานประจำปี
- 7) พิจารณาจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี
- 8) พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
- 9) พิจารณากำหนดนโยบายการดำเนินงานของสหกรณ์
- 10) พิจารณารายงานของผู้ตรวจสอบกิจการ
- 11) พิจารณาข้ออุทธรณ์ของสมาชิกเกี่ยวกับมติของคณะกรรมการดำเนินการ
- 12) พิจารณาและปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชี พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์ หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์
- 13) พิจารณาอนุมัติให้สหกรณ์สมัครเข้าเป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์หรือให้เข้าร่วมกับสหกรณ์อื่นในการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์
- 14) พิจารณาให้ความร่วมมือและประสานงานกับสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ในการส่งเสริมและเผยแพร่กิจการสหกรณ์ตลอดจนการรับคำแนะนำช่วยเหลือทางวิชาการ สหกรณ์และการศึกษาฝึกอบรมวิชาการเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์
- 15) พิจารณาควบสหกรณ์และแยกสหกรณ์ (มาตรา 90,96)

2.4 การดำเนินงานของสหกรณ์

เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการได้ดังต่อไปนี้

- 1) ดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ของสมาชิก
- 2) ให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว
- 3) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก

- 4) ขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการ หน่วยงานของต่างประเทศหรือบุคคลอื่นใด
- 5) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทฝากประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่น ได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- 6) ให้กู้ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่าซื้อ โอน รับจ้างหรือรับจํานำซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก
- 7) จัดให้ได้มา ชื่อ ถิ่นกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สิน ครอบครอง กู้ยืม เช่า เช่าซื้อ รับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จ้างหรือจํานำ ขายหรือจําหน่ายด้วยวิธีอื่นใด ซึ่งทรัพย์สิน
- 8) ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงิน ได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบ จากนายทะเบียนสหกรณ์
- 9) ดำเนินการอย่างอื่น บรรดาที่เกี่ยวกับหรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ (พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 46: กรมส่งเสริมสหกรณ์ หน้า 14-15)

2.5 วัตถุประสงค์และการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรดำเนินธุรกิจแบบอนอกประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินธุรกิจ ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวม โดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรม อันดีงามตามพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ การประกอบอาชีพของ เกษตรกรมักประสบปัญหาต่าง ๆ รัฐบาลจึงส่งเสริมให้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร
- 2) จัดหาวัสดุการเกษตรและสิ่งของจำเป็นจําหน่าย
- 3) จัดหาตลาดจําหน่ายผลิตผลและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก
- 4) รับฝากเงิน
- 5) จัดหาบริการและบำรุงที่ดิน
- 6) ส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่
- 7) ให้การศึกษาอบรมทางสหกรณ์

ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการตลาดจึงมีสหกรณ์ที่ดำเนินงานแบ่งได้ 3 ระดับ คือ

- 1) สหกรณ์ขั้นปฐมหรือสหกรณ์ท้องถิ่น มีอยู่ 3 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป สหกรณ์การเกษตรในเขตพัฒนาและสหกรณ์การเกษตรรูปพิเศษ

2) สหกรณ์ชั้นมัธยมหรือชุมนุมสหกรณ์จังหวัด

3) สหกรณ์ชั้นยอดหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระดับชาติ

เนื่องจากในการประกอบอาชีพของเกษตรกรมักประสบปัญหาที่สำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1) ขาดแคลนเงินทุน เงินทุนที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีไม่เพียงพอ ต้องกู้ยืมจากพ่อค้า หรือนายทุนในท้องถิ่น ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยแพง

2) ขาดแคลนที่ดินทำกินเกษตรกรบางรายมีที่ดินทำกินน้อย บางรายไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองต้องเช่าที่ดินผู้อื่นทำกิน โดยเสียค่าเช่าแพงและถูกเอารัดเอาเปรียบจากการเช่า

3) ปัญหาในเรื่องการผลิต เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับการผลิตสมัยใหม่ที่ต้อง เช่น การใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ทำให้ผลผลิตที่ได้รับต่ำไม่คุ้มกับการลงทุน นอกจากนั้นผลผลิตที่ได้ไม่มีคุณภาพ และไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ขาดปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ระบบชลประทาน

4) ปัญหาการตลาด เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบในเรื่องการชั่งตวง วัด และมีความจำเป็นต้องจำหน่ายผลผลิตตามฤดูกาลเนื่องจากไม่มีที่เก็บรักษาผลผลิตจึงถูกกดราคาจากพ่อค้าเป็นเหตุให้ไม่มีรายได้ เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว

ปัญหาทางเศรษฐกิจข้างต้น มีผลกระทบต่อสังคมในชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตและฐานะความเป็นอยู่ต่ำกว่าคนประกอบอาชีพอื่น ขาดการศึกษา การอนามัย และขาดความปลอดภัยในทรัพย์สิน

2.6 บทบาทของสหกรณ์การเกษตร

จากปัญหาที่เกษตรกรประสบอยู่ทั่วไป ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นเรื่องยากที่เกษตรกร แต่ละคนจะแก้ปัญหาได้สำเร็จตามลำพังตนเอง หนทางที่จะสำเร็จได้ สหกรณ์การเกษตรจึงได้จัดตั้ง ขึ้น โดยการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์และจดทะเบียนให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวมต่อไป ทั้งนี้สหกรณ์การเกษตรมีบทบาทในการช่วยเหลือ สมาชิกในการช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดังนี้

1) ธุรกิจการซื้อ คือ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เมล็ดพืช และสิ่งของที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก โดยจะสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนแล้วสหกรณ์จะเป็นผู้จัดหาจำหน่ายต่อไป ซึ่งเพราะการรวมซื้อในปริมาณมากจะทำให้ซื้อได้ในราคาที่ต่ำลงและเมื่อถึงสิ้นปีหากสหกรณ์มีกำไรก็จะเงินจำนวนนี้มาเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกด้วย

2) ธุรกิจขายหรือการรวบรวมผลผลิต ให้แก่สมาชิกทำให้มีอำนาจต่อรองมากขึ้น ผลผลิตจะขายได้ในราคาสูง สมาชิกไม่ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าในเรื่องการชั่งตวงวัด หรือ ถูกกดราคาในการรับซื้อผลผลิต

3) ธุรกิจธนกิจ (สินเชื่อ)

(1) การให้เงินกู้ เมื่อเกษตรกรรวมตัวกันเป็นสหกรณ์สามารถสร้างความเชื่อถือให้กับสถาบันการเงิน หน่วยงานของทางราชการและบุคคลทั่วไป โดยสหกรณ์จะจัดหาเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำมาให้สมาชิกนำไปลงทุนเพื่อการเกษตร ซึ่งสหกรณ์จะพิจารณาจากแผนดำเนินการหรือแผนการใช้เงินกู้ของสมาชิกประกอบการให้เงินกู้ เช่น สหกรณ์อาจให้เงินกู้แก่สมาชิกเพื่อนำไปซื้อวัสดุการเกษตร ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในครอบครัว หรือเพื่อนำไปบุกเบิกปรับปรุงที่ดิน หรือจัดซื้อที่ดิน การเกษตรในกรณีที่มีที่ดินทำกิน หรือมีน้อยไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร

(2) การรับฝากเงิน เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักและเห็นคุณค่าประโยชน์ของการออม ทรัพย์และเพื่อเป็นการระดมทุนในสหกรณ์ สหกรณ์จะรับเงินฝากจากสมาชิก 2 ประเภท คือ เงิน ฝากออมทรัพย์ และเงินฝากประจำโดยสหกรณ์จะจ่ายดอกเบี้ยในอัตราเดียวกับธนาคารพาณิชย์

4) ธุรกิจการส่งเสริมอาชีพและบริการ สหกรณ์อาจจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางด้าน การเกษตรคอยให้ความรู้และคำแนะนำทางด้าน การเกษตร หรืออาจขอความร่วมมือจากหน่วย ราชการอื่น ในการให้คำปรึกษาแนะนำให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจในหลักวิชาการแผนใหม่ตลอดจนการวางแผนการผลิตให้สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและปริมาณตรงกับความต้องการ ของตลาด นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านสหกรณ์ทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

5) การศึกษาอบรม สหกรณ์จะจัดให้มีการศึกษาอบรมแก่สมาชิก คณะกรรมการ สหกรณ์ผู้จัดการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์อยู่เสมอเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงหลักการ วิธีการสหกรณ์สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล

พอสรุปได้ว่า สหกรณ์การเกษตรจัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้สมาชิก และ เกษตรกรที่อยู่ในชุมชน หรือสังคมนั้นมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สังคมมีความสุข บุตร หลานสมาชิกได้รับการศึกษาสูงขึ้น มีสุขภาพอนามัยที่ดีเนื่องจากสมาชิกและเกษตรกรมีฐานะ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและส่วนรวม

2.7 ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร มีระบบจัดแบ่งการดำเนินงานด้านธุรกิจ ออกเป็น 3 ด้านหลัก ๆ คือด้านการรับฝากเงิน ถอนเงิน ด้านการให้เงินกู้และด้านจัดหาสินค้ามาจำหน่าย โดยแยกรายละเอียดดังนี้

2.7.1 ด้านการรับฝากเงินสหกรณ์รับเงินฝากจากสมาชิกได้ 3 ประเภท คือ เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์พิเศษ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์และนำเงินมาจัดให้มีเงินกู้สำหรับสมาชิกใช้จ่ายเพื่อการจำเป็นสำหรับวัตถุประสงค์อื่น ๆ เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์บรรลุความสำเร็จต่อไป

1) การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับตัวอย่างลายมือชื่อที่ให้ไว้จะมีผลต่อเมื่อผู้ฝากได้แจ้ง เป็นหนังสือต่อสหกรณ์และสหกรณ์ได้พิจารณาเห็นเป็นการถูกต้องและตอบรับแล้วลายมือชื่อทุก กรณีเกี่ยวกับเงินฝากให้ใช้อักษรไทยและเขียนด้วยหมึก ทั้งต้องเขียนด้วยลายมือตนเอง สหกรณ์ไม่รับรู้การใช้ตราประทับแทนลายมือ

2) ผู้ฝากคนหนึ่งสามารถเปิดบัญชีเงินฝากได้ดังนี้

(1) เงินฝากออมทรัพย์ คือ ผู้ฝากรายหนึ่งอาจเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ในสหกรณ์นี้ได้ โดยจำนวนเงินฝากในบัญชีนั้นในเวลาหนึ่งเวลาใดต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยบาท ส่วนการฝากเพิ่มขึ้นนั้นจะฝากเมื่อใดโดยจำนวนเท่าใดก็ได้

(2) เงินฝากประจำรายหนึ่งต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยบาท และระยะเวลาเงินฝากต้องไม่น้อยกว่าสามเดือน

3) ในการเปิดบัญชีเงินฝากสหกรณ์จะออกสมุดคู่ฝากให้ผู้ฝากยึดถือไว้ สมุดคู่ฝากนั้นผู้ฝากต้องเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัยเพื่อให้สหกรณ์ลงบันทึกรายการฝากดอกเบี้ยเงิน ถอนและ เงินคงเหลือของตน ถ้าสมุดคู่ฝากหายผู้ฝากต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อสหกรณ์โดยมิชักช้า สหกรณ์จะนำยอดคงเหลือเข้าสมุดคู่ฝากเล่มใหม่ซึ่งออกให้ผู้ฝากยึดถือไว้ต่อไป ในกรณีที่สหกรณ์ ออกสมุดคู่ฝากให้แก่ผู้ฝากครั้งแรกก็ดีหรือออกเล่มใหม่ให้ต่อจากเล่มก่อน ซึ่งลงรายการเต็มแล้วก็ดี หรือชำรุดใช้การไม่ได้ก็ดี สหกรณ์จะไม่คิดค่าธรรมเนียม แต่กรณีที่สมุดคู่ฝากของผู้ฝากคนใดสูญหาย สหกรณ์จะออกสมุดคู่ฝากใหม่ให้โดยคิดค่าธรรมเนียมเล่มละ 50 บาท

2.7.2 ด้านการให้เงินกู้เป็นการดำเนินธุรกิจโดยการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกของสหกรณ์สหกรณ์ฯ ได้ดำเนินงานในด้านการให้สมาชิกกู้ยืมเงิน เพื่อไปใช้จ่ายในทางที่จำเป็น หรือ เพื่อการลงทุนที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์นอกวง หรือเพื่อเป็นการส่งเสริมด้านความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น โดยแบ่งเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) เงินกู้สามัญ หมายถึง การให้เงินกู้เพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็นหรือก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิก เช่น เพื่อใช้จ่ายเป็นค่ารักษาพยาบาลเพื่อการศึกษา เพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ของใช้ภายในบ้าน ชำระหนี้เก่าใช้จ่ายในการสมรส การอุปสมบท ฯลฯ โดยได้กำหนดระยะเวลาในการกู้เงินเป็น 2 ระยะ ดังนี้

(1) เงินกู้ระยะสั้น ได้แก่ เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานในการเกษตรตามแผนงานผลิตสำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เช่น ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ย ยากำจัดศัตรูพืช อาหารสัตว์ วัสดุอุปกรณ์การเกษตรอย่างอื่น ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการเพื่อขาย แปรรูป และขายผลิตผล การเกษตร ค่าภาษีอากรเกี่ยวกับการเกษตร ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนตามที่จำเป็น ค่าบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกษตร และวัสดุอุปกรณ์การเกษตรและการดำเนินชีวิตประจำวันและอื่น ๆ

(2) เงินกู้ระยะปานกลาง ได้แก่ เงินกู้เพื่อการลงทุนตามแผนการใช้เงินทุนในสินทรัพย์การเกษตร ซึ่งปกติใช้ประโยชน์ได้เกินกว่าฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เช่น บุกเบิกหรือปรับปรุงที่ดิน หรือซื้อที่ดินการเกษตร ทำไร่นาสวนผสม ทำสวนไม้ผลต่าง ๆ ลงทุนในการเลี้ยงสัตว์และลงทุนในกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซ่อมหรือสร้าง หรือปรับปรุงบ้านและสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร ชำระหนี้สินเดิมเกี่ยวกับการเกษตร และอื่น ๆ

2) เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน ได้แก่เงินกู้ประเภทนี้คือ เงินกู้ที่สมาชิกอาจขอกู้จาก สหกรณ์ได้ในกรณีมีความจำเป็นรีบด่วนโดยมิได้คาดการณ์ไว้ก่อนล่วงหน้า สหกรณ์จะให้เงินกู้ ประเภทนี้ โดยไม่ต้องมีหลักประกัน เงินกู้ประเภทนี้สหกรณ์กำหนดชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย ภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 งวด

3) ด้านจัดหาสิ่งของมาจำหน่ายเป็นการจัดซื้อสิ่งของอุปกรณ์และผลิตภัณฑ์สินค้าที่ สมาชิกต้องการมาจำหน่ายให้กับสมาชิกของสหกรณ์ในราคาขอมเยกว่าท้องตลาด เช่น ปุ๋ย ยาปราบวัชพืช ศัตรูพืช ข้าวสาร สินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าอื่นที่สหกรณ์จัดหามาจำหน่ายตามระเบียบของสหกรณ์ โดยต้องผ่านการพิจารณาแล้วจึงอนุมัติให้ตามความต้องการของสมาชิกสหกรณ์ ในการจัดซื้อสิ่งของมาจำหน่ายแก่สมาชิกนั้น สหกรณ์ต้องจัดให้มีการสอบถามความต้องการของบรรดาสมาชิกก่อน

3. บริบทเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด

3.1 ประวัติของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด

เนื่องจากราษฎรซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพจึงทำให้เกษตรกรบางส่วนรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหา

ดังกล่าว ตามวิธีการสหกรณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2491 ในรูปของสหกรณ์หาทุน จนเกษตรกรมีความมั่นใจ และเชื่อถือว่าวิธีการสหกรณ์ สามารถแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการอยู่ดีกินดีของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง จึงได้ขยายการจัดตั้งสหกรณ์เพิ่มขึ้นในรูปของสหกรณ์ขายข้าว สหกรณ์ร้านค้า จนมาถึงเป็นสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์ได้รับการจดทะเบียนในประเภทสหกรณ์การเกษตร เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2513 โดยควบสหกรณ์หาทุนในเขตอำเภอแม่จันทั้งหมด 29 สหกรณ์เข้าด้วยกันในวันรับจดทะเบียน มีสมาชิกทั้งหมด 447 คน จำนวน 16 กลุ่ม มีทุนเรือนหุ้น จำนวน 227,650 บาท มีเงินสำรอง 581,414 บาท โดยเริ่มดำเนินงานเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2514 เป็นเวลา 36 ปี และได้รับพระราชทานสหกรณ์ดีเด่น ประเภทสหกรณ์การเกษตร ในฐานะสหกรณ์ที่มีผลงานดีเด่นประจำปี 2528 จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.2 วัตถุประสงค์ของสหกรณ์

- 1) เพื่อให้สมาชิก มีองค์กรเป็นของตนเองเพื่อดำเนินธุรกิจด้านการตลาด
- 2) เพื่อให้สมาชิก มีอำนาจต่อรองอย่างแท้จริงในการดำเนินธุรกิจกับผู้ขายปัจจัยการผลิต และผู้รับซื้อผลิตผลทางการเกษตร
- 3) เพื่อให้สมาชิก ได้รับความเป็นธรรม ในการซื้อปัจจัยการผลิตและขายผลิตผลทางการเกษตร
- 4) เพื่อให้สมาชิก มีโอกาสเรียนรู้ประสบการณ์การดำเนินธุรกิจการค้าสามารถตามทันวิธีการและกลไกทางการตลาด ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ผลิตที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจที่ใช้การตลาดเป็นตัวนำ
- 5) เพื่อให้สมาชิก มีศูนย์รวมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และได้รับข้อมูลความต้องการการตลาด เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการผลิตให้ได้ผลผลิตตรงตามความต้องการของตลาด
- 6) เพื่อส่งเสริมการเกษตร จัดให้มีการแนะนำความรู้ด้านวิชาการเกษตรเพื่อให้สมาชิกนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงการผลิตให้ได้ผลดีต่อไป
- 7) เพื่อให้การศึกษาอบรม สหกรณ์จัดให้มีการศึกษาอบรมหลักการวิธีการสหกรณ์แก่สมาชิกคณะกรรมการดำเนินการและพนักงานสหกรณ์อยู่เสมอ เพื่อให้เข้าใจถึงอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่แต่ละคนที่มีต่อสหกรณ์ และรับทราบนโยบายของกรมส่งเสริมสหกรณ์ รวมทั้งมีความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ เพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์เป็นไปอย่างมีคุณภาพ

3.3 ประโยชน์สมาชิกจะได้รับ

- 1) สหกรณ์จะจัดหาสินค้าและบริการในด้านการผลิต การประกัน สุขภาพ การออมทรัพย์ และกู้เงิน มาอำนวยความสะดวกให้บริการสมาชิก
- 2) สหกรณ์จะจัดสรรเงินกำไรสุทธิประจำปี เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้สมาชิกตามส่วนที่ทำธุรกิจกับสหกรณ์ เนื่องจากการรวมซื้อรวมขายก่อให้เกิดการประหยัด ทำให้มีเงินส่วนเหลือมส่วนหนึ่งคืนสมาชิก
- 3) สหกรณ์จะนำเงินที่สมาชิกถือหุ้นนำไปลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ ทั้งธุรกิจภายในและธุรกิจภายนอกสหกรณ์ เมื่อสิ้นปีมีกำไรสมาชิกจะได้รับเงินปันผลตามส่วนของหุ้น
- 4) สหกรณ์ จะจัดสวัสดิการจากเงินทุนของสหกรณ์ที่สะสมไว้เป็นค่ารักษาพยาบาล และทุนการศึกษาบุตร ให้สมาชิก
- 5) สหกรณ์ จะจัดประชุมหารือ ฝึกอบรม เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งกันและกัน

3.4 บทบาทหน้าที่ของสมาชิก

- 1) ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ เช่น มีความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการดำเนินการ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ และนายทะเบียนสหกรณ์ เป็นต้น
- 2) ศึกษาระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายสหกรณ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 3) มีความรักดีกับสหกรณ์ ดังนี้
 - (1) ทำธุรกิจกับสหกรณ์ด้วยการซื้อขายสินค้าและบริการกับสหกรณ์
 - (2) ทำธุรกิจสินเชื่อกับสหกรณ์โดยไม่ก่อหนี้กับแหล่งเงินทุนภายนอก
 - (3) ต้องชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ตามกำหนดเวลาที่สัญญาไว้กับสหกรณ์
- 4) ให้ความร่วมมือเข้าประชุมกับเจ้าหน้าที่สหกรณ์ รับการฝึกอบรม และเข้าประชุมใหญ่
- 5) ติดตามความเคลื่อนไหวในสหกรณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อควบคุมการดำเนินงานสหกรณ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง
- 6) ต้องรู้จักออมทรัพย์ โดยถือหุ้นเพิ่มและฝากเงินกับสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ตนเองมีเงินใช้ในยามจำเป็น ขณะเดียวกันสหกรณ์ก็มีเงินทุนในการบริหารจัดการช่วยเหลือสมาชิกที่ขาดแคลนปัจจัยการประกอบอาชีพ

3.5 การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ดำเนินธุรกิจตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง โดยให้บริการแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.5.1 ธุรกิจสินเชื่อ

1) สหกรณ์ให้เงินกู้แก่สมาชิกเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตหรือลงทุนในการเกษตร สหกรณ์ให้เงินกู้แก่สมาชิก 3 ประเภท คือ เงินกู้ระยะสั้นเป็นเงินเพื่อใช้ในการเกษตร สำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เงินกู้ระยะปานกลาง เป็นเงินกู้เพื่อลงทุนในทรัพย์สินการเกษตร ซึ่งโดยปกติให้ประโยชน์เกินกว่าฤดูกาลเพาะปลูกหนึ่ง และเงินกู้ระยะยาว ซึ่งสหกรณ์จะจ่ายเงินกู้ให้สมาชิก ระหว่างปีบัญชีตั้งแต่ 1 เมษายน 2557 ถึง 31 มีนาคม 2558 และจะมีเงินกู้ตามโครงการ จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ 1. ลูกหนี้เงินกู้ปรับโครงสร้างหนี้ 2. ลูกหนี้ปรับโครงสร้างหนี้ 3. เงินกู้ตามโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 4. เงินกู้กลุ่มสตรีและลูกหนี้เงินให้กู้สหกรณ์อื่น

3.5.2 ธุรกิจรับฝากเงิน

การรับฝากเงิน เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ โดยสหกรณ์จะรับฝากเงิน 2 ประเภท คือ เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากออมทรัพย์พิเศษ(ประจำ)

3.5.3 ธุรกิจรวบรวมผลผลิต

ธุรกิจรวบรวมผลผลิต สหกรณ์มีการรวบรวมข้าวจากสมาชิกสหกรณ์จะดำเนินการ รับซื้อผลผลิตจากสมาชิกและบุคคลทั่วไป เพื่อจัดการขาย เพื่อให้ได้ราคาที่เป็นธรรม ป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางซึ่งทุกปีทางสหกรณ์จะรวบรวมผลผลิต เช่น การผลิตข้าวครบวงจร ซึ่งทางสหกรณ์มีโรงสีไว้แปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารของสหกรณ์และจัดหาตลาดจำหน่ายผลผลิตให้แก่สมาชิกด้วย

3.5.4 ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์จะดำเนินการสอบถามความต้องการสินค้าต่าง ๆ จากสมาชิก จากนั้นจะจัดหาสินค้าวัสดุ อุปกรณ์การเกษตร เครื่องอุปโภคบริโภค โดยซื้อสินค้าจากชุมนุมสหกรณ์จังหวัดเชียงราย ชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทย สหกรณ์ต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย และร้านค้าเอกชนในจังหวัดเชียงรายและซื้อตรงจากผู้ผลิต มาจำหน่ายให้แก่สมาชิกในราคาที่เป็นธรรม มีความเที่ยงตรงในการ ชั่ง ตวง วัด รวมทั้งปริมาณและคุณภาพ และสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด

3.5.5 ภารกิจบริการ

สหกรณ์จัดให้มีการบริการจำหน่ายน้ำมันให้กับสมาชิก โดยซื้อน้ำมันจากบริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) มาจำหน่ายให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไปในราคาที่เหมาะสมตลอดทั้งปีและให้บริการให้เช่าลานตากตลาดกลาง

3.6 เป้าหมายขององค์กร

เป้าหมายของสหกรณ์ คือ แนวความคิดที่เชื่อว่าจะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความกินดีอยู่ดีมีสันติสุข โดยการประหยัด ช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.7 นโยบายของสหกรณ์

นโยบายของสหกรณ์ คือ แนวทางสำหรับสหกรณ์ที่ยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จเพื่ออำนวยประโยชน์แก่สมาชิกสหกรณ์ มีอยู่ 7 ข้อดังนี้

3.7.1 เปิดรับสมาชิกทั่วไปตามความสมัครใจ หมายถึง ให้สหกรณ์รับคนทั่วไปที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา และการเมือง

3.7.2 ดำเนินกิจการของสหกรณ์ตามหลักประชาธิปไตย หมายถึง ให้สมาชิกมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมคนละหนึ่งเสียงเท่ากันทุกคน โดยไม่คำนึงถึงหุ้นที่สมาชิกถืออยู่ในสหกรณ์

3.7.3 เงินปันผลที่จ่ายให้กับหุ้นต้องอยู่ในอัตราที่จำกัด หมายถึง การที่สหกรณ์มีกำไร และต้องจ่ายกำไรจากการดำเนินธุรกิจให้แก่สมาชิกในอัตราที่กำหนด โดยถือเอาอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์เป็นเกณฑ์และไม่เกินอัตราที่กำหนดไว้ตามกฎหมายสหกรณ์ด้วย

3.7.4 จ่ายเงินเฉลี่ยคืนให้สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกทำธุรกิจกับสหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์จะจ่ายกำไรจากการดำเนินธุรกิจให้แก่สมาชิกตามส่วนที่ธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ใครทำมากก็ได้รับส่วนแบ่งกำไรมาก ใครทำน้อยก็ได้รับส่วนแบ่งกำไรน้อย

3.7.5 จัดให้มีการศึกษาอบรม หมายถึง สหกรณ์จะต้องทำหน้าที่ให้การศึกษาดูแลสมาชิกกรรมการดำเนินการและงานของสหกรณ์ เพื่อให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจในหลักการวิธีการสหกรณ์ การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ และการประกอบอาชีพสหกรณ์ด้วย

3.7.6 ให้ความร่วมมือกับสหกรณ์อื่น หมายถึง การร่วมมือกันของสหกรณ์ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับประเทศเพื่อดำเนินธุรกิจร่วมกัน โดยอาศัยหลักการช่วยเหลือตนเอง และ ช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน เป็นขบวนการสหกรณ์

3.8 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

3.8.1 สิทธิของสมาชิก คือ อำนาจของสมาชิกที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามกฎหมายของ สหกรณ์ระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์และมติของคณะกรรมการ รวมทั้งมติของที่ประชุมใหญ่ ได้แก่

- 1) เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ออกเสียงในที่ประชุมใหญ่ ได้เท่าเทียมกันคือ หนึ่งคนหนึ่งเสียง จะมอบให้คนอื่นออกเสียงแทนกันไม่ได้
- 2) ออกเสียงเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ และมีสิทธิได้รับคัดเลือก เป็นกรรมการดำเนินการในที่ประชุมใหญ่ได้
- 3) สอบถามการกิจการ การดำเนินงานของสหกรณ์ จากคณะกรรมการ ดำเนินการและฝ่ายจัดการ ตรวจสอบติดตามการดำเนินการตามธุรกิจ ตลอดจนเอกสารและรายงาน การประชุม ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสหกรณ์ได้

3.8.2 หน้าที่ของสมาชิก คือ สิ่งที่สหกรณ์จะต้องปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติตาม หน้าที่แล้วอาจมีความผิด หรืออาจทำให้สหกรณ์ไม่เจริญเท่าที่ควร หรือเสียประโยชน์ทั้งส่วนตัว และส่วนรวม มีดังนี้

- 1) ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และมติของที่ประชุม
- 2) เข้าร่วมประชุมทุก ๆ ครั้งที่สหกรณ์นัดหมาย
- 3) มีความสามัคคี ซื่อสัตย์ สุจริต และเสียสละเพื่อผลประโยชน์ของ ส่วนรวม
- 4) ให้ความร่วมมือส่งเสริมกิจการของสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ ชี้แจง บุคคลภายนอกให้เข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์ให้ถูกต้อง
- 5) ควบคุมดูแลกิจการของสหกรณ์ และคัดเลือกคนดีที่เหมาะสมเป็น กรรมการของสหกรณ์
- 6) ประพฤติตนในทางที่ถูกที่ควร เป็นที่ยอมรับของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน
- 7) อุดหนุนสหกรณ์ด้วยความรักดี ชักชวนคนอื่นให้เข้ามาเป็นสมาชิก สหกรณ์การส่งเสริมสหกรณ์และธนาคารอื่น ๆ

3.9 ประโยชน์ของสหกรณ์

- 1) ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี ประองคอง อันจะนำความเจริญมาสู่ประเทศชาติได้ สหกรณ์ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- 2) สหกรณ์เป็นแหล่งจัดหาเงินให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุนประกอบอาชีพหลัก สามารถลดต้นทุนการผลิตได้เป็นอย่างดี

3) สหกรณ์ช่วยส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรแก่สมาชิก รู้จักวางแผนการผลิต ด้วยวิธีการเกษตรที่ทันสมัย

4) ส่งเสริมความเสมอภาคกัน โดยทุกคนมีสิทธิทัดเทียมกันในการออกเสียง การแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการของสหกรณ์

รายงานกิจการของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ประจำปี 2558 สหกรณ์ การเกษตรแม่จัน จำกัด ได้รับจดทะเบียน ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 เลขทะเบียน กสก.215/11523 เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 เป็นสหกรณ์ประเภทสหกรณ์ การเกษตร ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคมของทุกปี ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น จำนวน 5,911 คน และมีทุนดำเนินงานทั้งสิ้น จำนวน 281,398,316.35 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 183,427,255.45 บาท หรือร้อยละ 28.75 ในรอบปีสหกรณ์ดำเนินธุรกิจ 5 ด้าน มีปริมาณธุรกิจทั้งสิ้น 914,882,216.30 บาท ประกอบด้วย ธุรกิจสินเชื่อ 372,209,881 บาท ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย 71,813,361.98 บาท ธุรกิจรวบรวมผลผลิต 28,003,065 บาท ธุรกิจแปรรูปผลผลิต 7,417,011.50 บาท และธุรกิจ เงินรับฝาก 435,438,896.82 บาท ทำให้ผลการดำเนินงานมีกำไรสุทธิ 15,205,958.90 บาท คิดเป็น ร้อยละ 10.15 ของยอดขาย/บริการ ลดลงจากปีก่อน 444,527.79 บาท หรือลดลงร้อยละ 2.84 สรุปได้ ดังนี้

1) ธุรกิจสินเชื่อ ในรอบปีสหกรณ์จ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิก จำนวน 435,438,896.82 บาท ลดลงจากปีก่อน 9,832,313 หรือร้อยละ 2.57 และคิดเป็นผลต่างต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ 1.06 เท่า ระหว่างปีสหกรณ์มีลูกหนี้ได้ตามกำหนด 254,956,438 บาท หรือร้อยละ 93.01 ของหนี้ ที่ถึงกำหนดชำระ โดยชำระได้ก่อนกำหนด 57,077,816 บาท วันสิ้นปีมีลูกหนี้เงินให้กู้คงเหลือเป็น เงิน 535,305,630 บาท มีลูกหนี้เงินให้กู้ผิดสัญญาชำระหนี้ 469 ราย เป็นเงิน 19,148,123 บาท หรือร้อยละ 3.58 ของลูกหนี้คงเหลือในวันสิ้นปี มีดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ 3,476,538 บาท และ ค่าปรับเงินกู้ค้างรับ 272,893 บาท ผลการดำเนินงานมีกำไรเฉพาะธุรกิจ 27,122,291.33 บาท เพิ่มขึ้น จากปีก่อน 5,233,594.17 บาท หรือร้อยละ 23.91

2) ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ในรอบปีสหกรณ์จัดหาสินค้ามาจำหน่าย ให้แก่ สมาชิกและบุคคลภายนอก 71,813,361.98 บาท ลดลงจากปีก่อน 7,523,664.03 บาท หรือลดลง ร้อยละ 9.48 และคิดเป็นผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนด 0.79 เท่า ในวันสิ้นปีสหกรณ์มีลูกหนี้การค้า คงเหลือ 4,817,966.66 บาท และสินค้าคงเหลือ 3,642,722.19 บาท ผลการดำเนินงานมีขาดทุนเฉพาะ ธุรกิจ 1,929,580.17 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 1,805,484.59 บาท หรือคิดเป็น 14.55 เท่า สหกรณ์ต้อง พิจารณาการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายที่มีผลการดำเนินงานขาดทุนอย่างต่อเนื่อง และ ขาดทุนเพิ่มขึ้นจากปีก่อนถึง 14.55 เท่า ว่าคววจำหน่ายธุรกิจอีกต่อไปหรือไม่ ถ้ายังต้องการดำเนิน

ธุรกิจต่อไปควรหาแนวทางแก้ไขเพื่อไม่ให้สหกรณ์ได้รับผลเสียหายจากการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายและได้ผลกำไรจากตามเป้าหมายที่สหกรณ์วางไว้ ในวันสิ้นปีสหกรณ์มีน้ำมันเชื้อเพลิงสูญระเหย 8,261 ลิตร เป็นเงิน 258,776.89 บาท อยู่ในเกณฑ์ได้รับการขุดหย่อนน้ำมันเชื้อเพลิงสูญระเหยตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร จำนวน 6,794.60 ลิตร เป็นเงิน 210,631.08 บาท และน้ำมันเชื้อเพลิงขาดหาย จำนวน 1,466.40 ลิตร เป็นเงิน 48,145.81 บาท

3) ธุรกิจรวบรวมผลิตผล ในรอบปีสหกรณ์รวบรวมข้าวเปลือก จำนวน 2,917,363.80 กิโลกรัม เป็นเงิน 28,003,065 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 26,570,119.40 บาท หรือเพิ่มขึ้น 18.54 เท่า และคิดเป็นผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนด 0.47 เท่า ผลการดำเนินงานมีกำไรเฉพาะธุรกิจ 41,126.69 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 564,545.45 บาท หรือเพิ่มขึ้น 1.08 เท่า

4) ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตร ในรอบปีสหกรณ์แปรรูปเมล็ดพันธุ์ข้าวเปลือกเพื่อจำหน่าย จำนวน 311,443 กิโลกรัม เป็นเงิน 7,417,011.50 บาท ลดลงจากปีก่อน 3,647,847.85 บาท หรือลดลงร้อยละ 32.96 และคิดเป็นผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนด 0.59 เท่า ผลการดำเนินงานมีกำไรเฉพาะธุรกิจ 798,295.61 บาท ลดลงจากปีก่อน 99,951.98 บาท หรือร้อยละ 11.13

5) ธุรกิจการรับฝากเงิน ในรอบปีสหกรณ์รับเงินฝาก มีปริมาณธุรกิจ 435,438,896.82 บาท ลดลงจากปีก่อน 12,064,015.46 บาท หรือลดลงร้อยละ 2.70 และคิดเป็นผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนด 0.97 ณ วันสิ้นปีสหกรณ์มีเงินรับฝาก คงเหลือ 8,065 บัญชี แยกเป็น เงินรับฝากจากสมาชิก จำนวน 6,946 บัญชี เป็นเงิน 166,559,396.96 บาท สหกรณ์อื่น จำนวน 5 บัญชี เป็นเงิน 222,284 บาท เงินรับฝากบุคคลภายนอก จำนวน 1,114 บัญชี เป็นเงิน 53,877,183.47 บาท

ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2558 สหกรณ์มีรายได้รวมทั้งสิ้น 153,890,800.47 บาท และมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 138,684,841.57 บาท ทำให้สหกรณ์มีผลกำไรสุทธิประจำปี จำนวน 15,205,958.90 บาท

จำนวนสมาชิกและฐานะทางการเงิน ณ วันที่ 31 มีนาคม 2558

สมาชิก	จำนวน 5,911 คน
สินทรัพย์หมุนเวียน	จำนวน 495,136,442.85 บาท
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	จำนวน 326,261,873.50 บาท
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	จำนวน 821,398,316.35 บาท
หนี้สินหมุนเวียน	จำนวน 521,638,637.11 บาท
หนี้สินไม่หมุนเวียน	จำนวน 19,654,641.19 บาท
หนี้สินทั้งสิ้น	จำนวน 541,293,278.30 บาท
ทุนเรือนหุ้น	จำนวน 212,897,520 บาท
ทุนสะสมและอื่นๆ	จำนวน 3,001,284.20 บาท
ทุนของสหกรณ์ทั้งสิ้น	จำนวน 280,105,038.05 บาท
ทุนการดำเนินงานทั้งสิ้น	จำนวน 821,398,316.35 บาท

ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชี ณ วันที่ 31 มีนาคม 2558

ขาย/บริการ	จำนวน 149,812,082.34 บาท
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	จำนวน 12527,980.77 บาท
กำไร(ขาดทุน)สุทธิ	จำนวน 15,205,958.90 บาท

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพชรดา สายแก้ว (2556) การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำธุรกิจกับสหกรณ์การเกษตรคลองน้ำเขียว จำกัด จังหวัดสระแก้ว” ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกสหกรณ์การเกษตรคลองน้ำเขียว จำกัด จังหวัดสระแก้ว ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี การศึกษาในระดับประถมศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 6-10 ปี ทุนเรือนหุ้นน้อยกว่า 10,000 บาท สมาชิกในครัวเรือน 3-5 คน ขนาดที่ดินทำกินน้อยกว่า 5 ไร่ การถือครองที่ดินเป็นของตนเอง มีเอกสารสิทธิ์เป็น เอกสารสิทธิ์ให้ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01) การลงทุนด้านการเกษตร 30,000-50,000 บาท รายได้ในครัวเรือน 110,001-140,000 บาท ต่อปี และรายจ่ายในครัวเรือน 90,001-120,000 บาท ต่อปี 2) สมาชิกมีความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์อยู่ในระดับน้อย 3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำธุรกิจเรียงลำดับจากมีส่วนร่วมมากที่สุดไปหาน้อยพบว่า มีส่วนร่วมในธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจเงินฝาก และธุรกิจรวบรวม

ผลผลิต ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ และระยะเวลาการเป็นสมาชิกที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการทำธุรกิจกับสหกรณ์ไม่แตกต่างกัน สำหรับอายุ ระดับการศึกษา มีพื้นที่ในสหกรณ์ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการทำธุรกิจกับสหกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พบว่าลักษณะการถือครองที่ดิน และรายจ่ายในครัวเรือนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการทำธุรกิจกับสหกรณ์ไม่แตกต่างกัน สำหรับขนาดที่ดินทำกิน ลักษณะเอกสารสิทธิ์ การลงทุนด้านการเกษตร รายได้ในครัวเรือนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการทำธุรกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ของสมาชิกที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการทำธุรกิจกับสหกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสมาชิกส่วนใหญ่ทำธุรกิจกับสหกรณ์ 3 ธุรกิจ 4) สมาชิกมีปัญหาในการทำธุรกิจกับสหกรณ์อยู่ในระดับน้อย ส่วนข้อเสนอแนะ คือ ต้องการให้เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้มากขึ้น ควรจัดประชุมกลุ่มสมาชิก อย่างน้อยปีละ 2-3 ครั้ง ควรมีการจ่ายเงินปันผลแก่สมาชิก และให้เจ้าหน้าที่มาติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

วิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาล พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน การดูแลรักษาและ ด้านการค้นพบสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับสูงด้านการปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนดำเนินงานและด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

มณฑล เอกอัครราชทูต (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณ ตลาดน้ำตลิ่งชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไขตามลำดับ

พงษ์พันธ์ เอกอัครราชทูต (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรบ้านตาก จำกัด อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ ขนาดที่ดินทำการเกษตร และการลงทุนด้านการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการทำธุรกิจของ

สมาชิกในระดับน้อยมาก ส่วน รายได้ในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการทำธุรกิจของสมาชิกในระดับน้อย สำหรับอายุ ระดับการศึกษา และรายจ่ายในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการทำธุรกิจของสมาชิก 4) ปัจจัยด้านสหกรณ์ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการทำธุรกิจของสมาชิก มากที่สุด คือ ความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่ รองลงมาคือ ความมั่นคงของสหกรณ์และการให้บริการของเจ้าหน้าที่

อนันต์ ทับอินทร์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี มีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าเฉลี่ยของเพศชายมากกว่าเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างที่รายได้และการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจไม่แตกต่างกัน ที่มีจำนวนปีที่ เป็นสมาชิกสหกรณ์ต่างกัน มีส่วนร่วมในผลประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ มีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีส่วนร่วม ในการประเมินผล และมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ชนวน เสือท่อม (2547: 67) ได้ศึกษา “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรสาม โลก จำกัด” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำธุรกิจของสหกรณ์ ได้แก่ อายุ รายได้ สุทธิของครอบครัวต่อปี โอกาสของการมีส่วนร่วม การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์ ค่านิยมการรวมกลุ่ม ค่านิยมพึ่งตนเอง และค่านิยมการศึกษาหาความรู้และสนใจในข่าวสาร โดยพบว่าสมาชิกที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการทำธุรกิจสหกรณ์มากกว่ากลุ่มที่มีอายุมากกว่า ส่วนสมาชิกที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาและวางแผนพัฒนาสหกรณ์มากกว่ากลุ่มที่มี

การศึกษาในระดับต่ำกว่า และสมาชิกที่มีรายได้สุทธิของครอบครัวต่อปีน้อย จะมีส่วนร่วมในการทำธุรกิจสหกรณ์มากกว่าสมาชิกสหกรณ์ที่มีรายได้มากกว่า

นรุท พึ่งสุข (2547: 59) ได้ศึกษา “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพัฒนา จำกัด จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ การกู้เงินระยะสั้น การไปร่วมประชุมใหญ่สามัญการซื้อสินค้าจากกลุ่มนำมาจำหน่าย การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ซึ่งกลุ่มจัดขึ้น การรับบริการเผยแพร่ความรู้จากเจ้าหน้าที่ หรือผู้เกี่ยวข้องที่กลุ่มจัดขึ้น และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และการติดต่อผู้นำท้องถิ่น

ทิพวรรณ วณิชแสง (2553: 42) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตรในจังหวัดกระบี่” ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับ พบว่า ด้านผลประโยชน์มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับมาก และด้านการปฏิบัติการด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลางตามลำดับ การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์นิคมในจังหวัดกระบี่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกแตกต่างกัน แต่อายุ ศาสนา อาชีพ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก มีระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ ไม่แตกต่างกัน

เสนห์ สถาพันธ์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์นิคมบาเจาะ จำกัด จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกสหกรณ์นิคมบาเจาะ จำกัด จังหวัดนราธิวาส ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 41 – 50 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นสมาชิก 4 – 8 ปี การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ รับรู้จากเจ้าหน้าที่สหกรณ์มากที่สุด การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการควบคุมตรวจสอบ 2) ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.21) ระดับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของสมาชิก อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการควบคุมตรวจสอบ อยู่ในระดับน้อย การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ พบว่า อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ที่แตกต่างกันระดับการมีส่วนในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเพศ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และตำแหน่ง ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ

ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ในการดำเนินธุรกิจโดยรวมระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง(ค่าเฉลี่ย 2.81) ได้แก่ ขาดสิ่งจูงใจในการมีส่วนร่วมกับสหกรณ์ (ค่าเฉลี่ย 2.94) รองลงมาไม่มีเวลาเข้าร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ และสหกรณ์มีธุรกิจให้บริการ ไม่ครบถ้วนตามความต้องการของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.90) ไม่เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ (ค่าเฉลี่ย 2.88) เห็นว่าการมีส่วนร่วมไม่เกิดประโยชน์โดยตรงกับสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.83) สินค้าหรือบริการของสหกรณ์ไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 2.79) การให้บริการของเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 2.73) การเดินทางไม่สะดวก (ค่าเฉลี่ย 2.70) การให้บริการของคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 2.65) ตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะที่สำคัญในการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของของสหกรณ์ได้แก่ ให้สหกรณ์ขายสินค้าให้หลากหลายและราคาถูกลงกว่าท้องตลาด และการรับซื้อผลผลิตของสมาชิกในราคาสูงกว่าท้องตลาดและจ่ายเป็นเงินสด

วิศรุต บำรุงศรี (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์นครพิงค์ จำกัด” ผลการศึกษาพบว่า (1) สมาชิกสหกรณ์ในโรงเรียนอนุบาลพิงค์ และในโรงเรียนพิงค์พิทยาคม มีสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่เข้าประชุมใหญ่สามัญบางปี กู้เงินสามัญ และฝากเงินออมทรัพย์ (2) สมาชิกเพศหญิงมีส่วนร่วมมากกว่าเพศชาย สมาชิกที่มีอายุ 41ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่อายุน้อยกว่า สมาชิกที่สมรสแล้วมีส่วนร่วมมากกว่าสมาชิกที่เป็นโสด สมาชิกที่มีระดับการศึกษาสูงมีส่วนร่วมมากกว่าสมาชิกที่มีระดับการศึกษาต่ำ สมาชิกที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงมีส่วนร่วมมากกว่าสมาชิกที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานต่ำกว่า สมาชิกที่มีรายได้สุทธิของครอบครัวต่อปีมากกว่า 300,000 บาท มีส่วนร่วมมากกว่าสมาชิกที่มีรายได้ต่ำกว่า และสมาชิกที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนสมาชิกมากที่สุด ส่วนมากมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจในด้านการเข้าประชุมใหญ่สามัญประจำปี การกู้เงิน และการฝากเงิน (3) สมาชิกสหกรณ์ทั้งสองแห่ง ส่วนใหญ่ประสบปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมใหญ่สามัญประจำปี

กรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544: 83) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอภูดง จ.จังหวัดอุดรธานี” ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรส ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม และรายได้ของครัวเรือน ปัจจัยทางสังคม ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ สถานภาพภายในกลุ่ม ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม ความพึงพอใจ

ในกิจกรรมกลุ่ม ความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ทิพวัล มลิแสง (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตรในจังหวัดกระบี่” ผลการวิจัย พบว่า ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 41 - 50 ปี นับถือ ศาสนาพุทธ จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกรทำสวน รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 50,000 บาท ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกมากกว่า 9 ปี ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์ โดยรวม มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ พบว่า ด้านผลประโยชน์ มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับมาก และด้านการปฏิบัติการ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ตามลำดับ การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดกระบี่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ อายุ ศาสนา อาชีพ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก มีระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ ไม่แตกต่างกันศึกษา

ธรรมรัตน์ อรุณสินประเสริฐ (2554) ได้ศึกษา เรื่อง “การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์ กรณีศึกษาสหกรณ์หมู่บ้านสหพร จำกัด จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า 1. ทักษะคิดต่อผู้นำของสมาชิกในการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของ สมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์ หมู่ บ้านสหพร จำกัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์หมู่บ้านสหพร จำกัด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่ามีความสัมพันธ์กัน

มนต์ปริยา ระวังศรี (2556) ได้ศึกษา เรื่อง “การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรวังน้ำเย็น จำกัด จังหวัดสระแก้ว” ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 31 - 40 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้ 5,001 - 8,000 บาท ระยะเวลาเป็นสมาชิก 6 - 10 ปี รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์จากเจ้าหน้าที่สหกรณ์มากที่สุด และ ความถี่ในการรับข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์จากแหล่งต่างๆ เป็นบางครั้ง 2) ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน ผลประโยชน์ และการควบคุมตรวจสอบ 3) การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ พบว่า แตกต่างกันเมื่อรายได้ ระดับการศึกษา และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ จำแนกตามเพศ อายุ และระยะเวลาการเป็นสมาชิกที่แตกต่างกัน

ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ ได้แก่ การเดินทางไม่สะดวก การให้บริการของคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และสินค้าหรือบริการของสหกรณ์ไม่ตรงกับความต้องการ สหกรณ์มีธุรกิจให้บริการแก่สมาชิก ไม่ครบถ้วนตามความต้องการของสมาชิก การมีส่วนร่วมไม่เกิดประโยชน์โดยตรงกับสมาชิก และสมาชิกไม่มีเวลาเข้าร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจ และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือทำการศึกษากลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการศึกษา ได้แก่ สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ตามบัญชีรายชื่อสมาชิก ณ วันที่ 31 มีนาคม 2558 จำนวน 5,911 คน

1.2 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของทาร์โฆยามาเน่ (Taro Yamane) (อ้างถึงใน สุนิย์ ต่องประเสริฐ. 2547: 156-157) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n คือ จำนวนตัวอย่างหรือขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ณ วันที่ 31 มีนาคม 2558 จำนวน 5,911 คน

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ขึ้นอยู่กับระดับความเชื่อมั่น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ กำหนดให้มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับร้อยละ 95 ฉะนั้น ค่าความคลาดเคลื่อน (e) จะเท่ากับ 0.05

ดังนั้น เมื่อนำมาแทนค่าสูตรจะได้ ดังนี้

$$n = \frac{5,911}{1 + 5,911(0.05)^2}$$

$$n = 374$$

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณมีจำนวน 374 คน เลือกรandom sampling โดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่เราสามารถระบุความน่าจะเป็นหรือโอกาสของแต่ละหน่วยในประชากรที่จะถูกสุ่มมาเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ ใช้วิธีการสุ่มแบบช่วงชั้น (Stratified random sampling) เป็นการแบ่งประชากรที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ในอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มตำบล จำนวน 14 ตำบล /กลุ่มสตรีสหกรณ์ 1 กลุ่ม/กลุ่มสมาชิกสมทบ 1 กลุ่ม ต่อจากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละตำบลตามหลักของการสุ่มตัวอย่างแบบวิธีการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างรวม 374 คน ได้ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 การกระจายสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ตำบล	จำนวนสมาชิก (คน)	วิธีการคำนวณ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	แม่จัน	169	$\frac{169 \times 374}{5,911}$	11
2	แม่ไร่	279	$\frac{279 \times 374}{5,911}$	18
3	ป่าตึง	523	$\frac{523 \times 374}{5,911}$	33
4	ศรีคำ	353	$\frac{353 \times 374}{5,911}$	22
5	สันทราย	373	$\frac{373 \times 374}{5,911}$	24
6	จอมสวรรค์	363	$\frac{363 \times 374}{5,911}$	23
7	ป่าซาง	487	$\frac{487 \times 374}{5,911}$	31
8	จันจว้า	484	$\frac{484 \times 374}{5,911}$	31
9	จันจว้าใต้	789	$\frac{789 \times 374}{5,911}$	50
10	แม่คำ	818	$\frac{818 \times 374}{5,911}$	52
11	ท่าข้าวเปลือก	638	$\frac{638 \times 374}{5,911}$	40

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับ	ตำบล	จำนวนสมาชิก (คน)	วิธีการคำนวณ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
			70×374	
12	ปงน้อย	70	5,911	4
			66×374	
13	โชคชัย	66	5,911	4
			18×374	
14	แม่สลองใน	18	5,911	1
			18×374	
15	กลุ่มสตรีสหกรณ์	377	5,911	24
			18×374	
16	สมาชิกสมทบ	104	5,911	7
	รวม	5,911	374	

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาสรุปกำหนดขอบเขตและเนื้อหา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิกสหกรณ์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการเป็นสมาชิก

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยผู้ศึกษามีเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับการมีส่วนร่วม จำแนกความหมาย 5 ระดับ (Semantic Differential) โดยยึดเกณฑ์แบบวัดเจตคติของลิเคิร์ต Likert (ยูทท ไกยวรรณ, 2550: 46) ดังนี้

- 5 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
- 3 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
- 1 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของสมาชิกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ เป็นคำถามปลายเปิด

2.2 การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย รวมถึงหลักเกณฑ์ แนวคิด และทฤษฎีการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา

4) สร้างเครื่องมือการวิจัย และนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

5) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาตรวจสอบความชัดเจนและความเหมาะสมของข้อคำถามกับนิยามตัวแปรว่าตรงกันให้คะแนน +1 ไม่ตรงกันให้คะแนน -1 หรือไม่แน่ใจให้คะแนน 0 ตามลำดับและนำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งได้ค่า IOC = 1 หรือ 100 % จึงนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำอีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ที่สุด

6) ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม จากนั้นจึงทดลองใช้ (Try out) กับประชากรอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรอื่นที่ไม่ใช่สหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นจากแบบสอบถามเท่ากับ 0.931 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานคือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

7) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อขอข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

3.1 ขอความร่วมมือกับสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด โดยประสานงานกับผู้จัดการสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการให้สมาชิกตอบแบบสอบถาม และขอความอนุเคราะห์แจ้งกำหนดการประชุมกลุ่มสมาชิกของสหกรณ์

3.2 เข้าร่วมประชุมกลุ่มสมาชิกของสหกรณ์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการให้สมาชิก และเก็บข้อมูลจากกลุ่มสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด โดยผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ตามกลุ่มสมาชิกของสหกรณ์ และให้สมาชิกกรอกแบบสอบถาม

3.3 รวบรวมแบบสอบถามจากสมาชิกในแต่ละกลุ่ม เพื่อนำมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิกใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

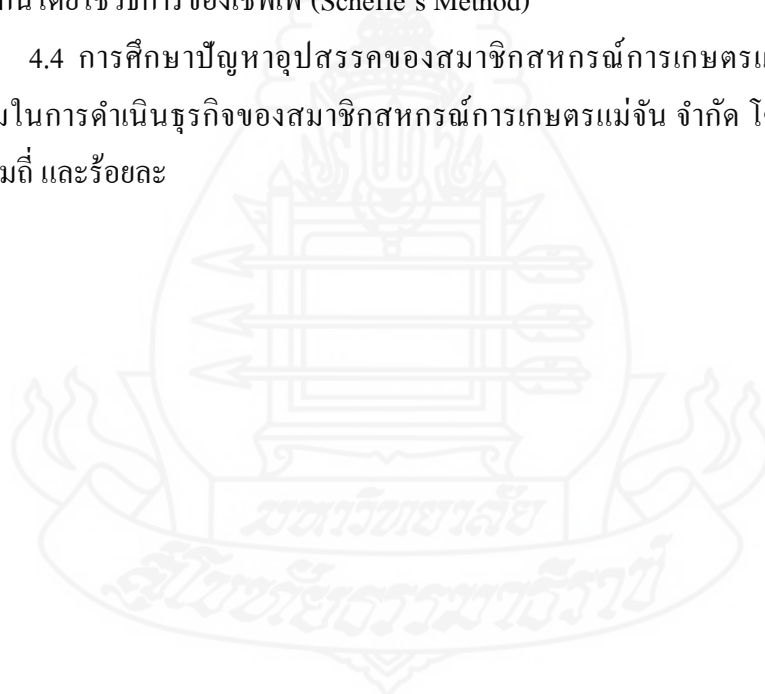
4.2 การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์การแบ่งความถี่ตามแนวทางของ บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (2535: 23-24) เพื่อแบ่งระดับความสำคัญที่ทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 – 1.50	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยสุด
1.51 – 2.50	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
2.51 – 3.50	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
3.51 – 4.50	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
4.51 – 5.00	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด

4.3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิกโดยใช้สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One- Way ANOVA) ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่เพื่อดูว่ามีคู่ใดบ้างที่แตกต่างกันโดยใช้วิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method)

4.4 การศึกษาปัญหาอุปสรรคของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด โดยใช้สถิติพรรณนา คือ ค่าความถี่ และร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล และ 3) ปัญหาอุปสรรคของสมาชิกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิก ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ของสมาชิก โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการเป็นสมาชิก โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และเปรียบเทียบรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ และข้อเสนอแนะ

**ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ของสมาชิก ในการดำเนิน
ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย**

การวิจัยครั้งนี้ ได้สอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ โดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละของแต่ละรายการดังแสดงในตารางที่ 4.1 ถึง 4.2

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	227	60.7
หญิง	147	39.3
รวม	374	100.0
2. อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	38	10.2
31 – 40 ปี	72	19.3
41 – 50 ปี	131	35.0
51 – 60 ปี	111	29.6
61 ปีขึ้นไป	22	5.9
รวม	374	100.0
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	178	47.6
มัธยมต้น	82	21.9
มัธยมปลาย / ปวช.	62	16.6
ปวส / อนุปริญญา	44	11.8
ปริญญาตรีขึ้นไป	8	2.1
รวม	374	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. อาชีพ		
ทำไร่	37	9.9
ทำสวน	115	30.7
ทำนา	199	53.3
เลี้ยงสัตว์	14	3.7
ประมง	9	2.4
รวม	374	100.0
5. รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน โดยประมาณ		
ไม่เกิน 15,000 บาท	110	29.4
15,001 – 20,000 บาท	117	31.3
20,001 – 25,000 บาท	99	26.5
มากกว่า 25,000 บาท	48	12.8
รวม	374	100.0
6. ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์		
1 – 3 ปี	74	19.8
4 – 6 ปี	93	24.9
7 – 9 ปี	114	30.5
มากกว่า 9 ปี	93	24.9
รวม	374	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจากสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาในการเป็นสมาชิก ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60.7 และ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 39.3 ส่วนอายุมากที่สุดมีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมา คือ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.7 และน้อยที่สุด อายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5.9 ส่วนการศึกษามากที่สุดมีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมาคือ มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21.9 และน้อยที่สุด คือ ปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2.1 สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาคือ ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 30.7 และน้อยที่สุดคืออาชีพประมง คิดเป็นร้อยละ 2.4 สมาชิกมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุดมีประมาณ

15,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมาคือ ไม่เกิน 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.4 และน้อยที่สุด คือ รายได้มากกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.8 โดยสมาชิกมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์มากที่สุด คือ 7-9 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมา คือ 4-6 ปี และ 7-9 ปี เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 24.9 น้อยที่สุดคือที่เป็นสมาชิก 1-3 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.8 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังปรากฏตามตารางที่ 4.2 ถึงตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจในภาพรวมแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการดำเนินธุรกิจ แต่ละด้าน	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{x}	SD	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.83	0.81	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.95	0.63	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.26	0.61	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.54	0.87	มาก
ภาพรวม	3.89	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$) และน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.54$) เช่นกัน

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{x}	SD	แปลผล
1. การได้ให้ข้อมูลต่างๆแก่สมาชิกเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่มีประโยชน์ต่อสมาชิก	3.97	0.98	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ	3.86	1.01	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน หรือเลือกกิจกรรมและโครงการต่างๆ เพื่อให้สมาชิกได้รับประโยชน์	3.80	1.03	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาสหกรณ์	3.71	1.06	มาก
5. การได้แสดงความเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการสหกรณ์เลือกทำโครงการที่ไม่มีประโยชน์ต่อสมาชิกสหกรณ์	3.79	1.06	มาก
ภาพรวม	3.83	0.81	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมากที่สุด คือ การได้ให้ข้อมูลต่างๆแก่สมาชิกเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่มีประโยชน์ต่อสมาชิก ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$) และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาสหกรณ์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) เช่นกัน

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{x}	SD	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ หรือเข้าร่วมโครงการอบรมต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้น อย่างสม่ำเสมอ	4.09	0.84	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล เกี่ยวกับโครงการต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้นแก่สมาชิก และบุคคลอื่นได้รับทราบ	3.95	0.83	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการในการ ดำเนินงานของสหกรณ์	3.99	0.83	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ระเบียบ และข้อบังคับของสหกรณ์	3.85	0.96	มาก
5. การได้เชิญชวนหรือโน้มน้าวให้สมาชิกสหกรณ์ เข้าร่วมปฏิบัติงานหรือโครงการต่างๆของสหกรณ์	3.89	0.95	มาก
ภาพรวม	3.95	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์หรือเข้าร่วมโครงการอบรมต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการในการดำเนินงานของสหกรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$) และน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ระเบียบ และข้อบังคับของสหกรณ์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$) เช่นกัน

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของ
สหกรณ์ จำแนกตามด้านกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{x}	SD	แปลผล
1. การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากการเข้าร่วม ดำเนินธุรกิจหรือร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของสหกรณ์	4.18	0.88	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจหรือร่วม กิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ สามารถ แก้ไขปัญหาความเดือนร้อนของสมาชิกได้อย่าง ยั่งยืน	4.20	0.83	มาก
3. การได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์ เพิ่มมากขึ้นจากการมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติงานของสหกรณ์	4.20	0.85	มาก
4. การได้รับผลประโยชน์จากการร่วมดำเนินธุรกิจ หรือกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ เช่น ได้รับเงินปันผลเงินเฉลี่ยคืน หรือสวัสดิการต่างๆที่ สหกรณ์จัดขึ้น	4.38	0.79	มาก
5. การมีความยินดีและภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆ ของสหกรณ์ เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน	4.35	0.85	มาก
ภาพรวม	4.26	0.61	มาก

จากตาราง 4.5 พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร
แม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ในด้านกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวม
อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มากที่สุด คือ การได้รับผลประโยชน์จากการ
ร่วมดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ เช่น ได้รับเงินปันผลเงินเฉลี่ยคืน
หรือสวัสดิการต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้น ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$) รองลงมาคือ การมีความยินดี
และภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆของสหกรณ์ เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน อยู่ในระดับมาก

($\bar{x} = 4.35$) และน้อยที่สุด คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากการเข้าร่วมดำเนินธุรกิจหรือร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$) เช่นกัน

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{x}	SD	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์	3.82	1.04	มาก
2. การได้แลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการสหกรณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์	3.68	1.03	มาก
3. การได้ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหา และวางแผนการดำเนินงานของสหกรณ์	3.57	1.05	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประชุม การเสวนาหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม เพื่อเตรียมข้อมูลในการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์	3.46	1.15	ปานกลาง
5. การได้ประสานงานหรือขอความร่วมมือให้หน่วยงานอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์	3.15	1.36	ปานกลาง
ภาพรวม	3.54	0.87	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ฯ มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสุด โดยค่าเฉลี่ยด้านมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรม และโครงการต่างๆของสหกรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) รองลงมาคือ การได้แลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการสหกรณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ อยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$) และน้อยที่สุด คือ การได้ประสานงานหรือขอความร่วมมือให้หน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.15$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ที่มีลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกัน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาเป็นสมาชิก โดยใช้สถิติ t test กับตัวแปรเพศ และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA กับตัวแปรการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ (Scheffe's Method) ดังแสดงในตารางที่ 4.7 ถึง ตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.7 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แม่จัน จำกัดตามเพศ

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนิน ธุรกิจสหกรณ์ในภาพรวม	เพศชาย		เพศหญิง		T
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ	3.84	0.79	3.81	0.85	0.556
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติการ	3.93	0.63	3.99	0.63	0.557
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์	4.21	0.58	4.34	0.64	0.293
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.49	0.89	3.61	0.84	0.248
รวม	3.87	0.51	3.93	0.52	0.579

*p<0.05

ตารางที่ 4.7 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ ที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 4.8 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามอายุ

การมีส่วนร่วมของสมาชิก	อายุ	\bar{x}	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ไม่เกิน 30ปี	3.96	0.91	4	2.480	0.044*
	31 - 40 ปี	4.04	0.74			
	41 - 50 ปี	3.81	0.82			
	51 - 60 ปี	3.69	0.82			
	61 ปีขึ้นไป	3.69	0.71			
รวม		3.83	0.81			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	ไม่เกิน 30ปี	4.01	0.80	4	0.452	0.771
	31 - 40 ปี	4.03	0.56			
	41 - 50 ปี	3.93	0.66			
	51 - 60 ปี	3.92	0.57			
	61 ปีขึ้นไป	3.92	0.63			
รวม		3.95	0.63			
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	ไม่เกิน 30ปี	4.13	0.73	4	2.545	0.039*
	31 - 40 ปี	4.42	0.60			
	41 - 50 ปี	4.17	0.63			
	51 - 60 ปี	4.29	0.55			
	61 ปีขึ้นไป	4.34	0.48			
รวม		4.26	0.61			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ไม่เกิน 30ปี	3.88	0.96	4	5.239	0.000*
	31 - 40 ปี	3.73	0.75			
	41 - 50 ปี	3.56	0.92			
	51 - 60 ปี	3.33	0.81			
	61 ปีขึ้นไป	3.16	0.74			
รวม		3.54	0.87			

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก	อายุ	\bar{x}	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
ภาพรวมทั้ง 4 ด้าน	ไม่เกิน 30ปี	4.00	0.62	4	3.366	0.010*
	31 - 40 ปี	4.05	0.45			
	41 - 50 ปี	3.87	0.54			
	51 - 60 ปี	3.81	0.48			
	61 ปีขึ้นไป	3.78	0.43			
รวม		3.89	0.51			

* P < 0.05

ตารางที่ 4.8 พบว่า ในภาพรวมสมาชิกสหกรณ์ ที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สมาชิกสหกรณ์ที่มีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมของสมาชิกแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการไม่พบความแตกต่าง โดยพบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำไปทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามอายุสมาชิก

การมีส่วนร่วม ของสมาชิก	อายุ	\bar{x}	ไม่เกิน30	31-40	41-50 ปี	51-60ปี	61 ปี
			ปี	ปี			ขึ้นไป
			3.96	4.04	3.81	3.69	3.69
1.ด้านการมีส่วนร่วม ในการ ตัดสินใจ	ไม่เกิน30ปี	3.96	-	-0.08	0.15*	0.27*	0.27*
	31 - 40 ปี	4.04	-	-	0.23*	0.35*	0.35*
	41 - 50 ปี	3.81			-	0.12*	0.12*
	51 - 60 ปี	3.69				-	0.00
	61 ปีขึ้นไป	3.69					-
		\bar{x}	4.13	4.42	4.17	4.29	4.34
2.ด้านการมีส่วนร่วม ในการรับ ผลประโยชน์	ไม่เกิน30ปี	4.13	-	-0.29	-0.04	-0.16	-0.21
	31 - 40 ปี	4.42		-	0.25*	0.13	0.08
	41 - 50 ปี	4.17			-	-0.12	-0.17
	51 - 60 ปี	4.29				-	-0.05
	61 ปีขึ้นไป	4.34					-
		\bar{x}	4.13	4.42	4.17	4.29	4.34
3.ด้านการมีส่วนร่วม ในการ ประเมินผล	ไม่เกิน30ปี	4.13	-	-0.29	-0.04	-0.16	-0.21
	31 - 40 ปี	4.42		-	0.25*	0.13	0.08
	41 - 50 ปี	4.17			-	-0.12	-0.17
	51 - 60 ปี	4.29				-	-0.05
	61 ปีขึ้นไป	4.34					-
		\bar{x}	4.13	4.42	4.17	4.29	4.34
รวม	ไม่เกิน30ปี	4.00		-0.05	0.13	0.19*	0.22*
	31 - 40 ปี	4.05		-	0.18	0.24	0.27*
	41 - 50 ปี	3.87			-	0.06	0.09*
	51 - 60 ปี	3.81				-	0.03
	61 ปีขึ้นไป	3.78					-
		\bar{x}	4.00	4.05	3.87	3.81	3.78

*p< .05

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
จำแนกตามอายุของสมาชิก

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอายุไม่เกิน 30 ปี
แตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์อายุ 41-50 ปี แตกต่างระหว่างอายุ 51-60 ปี และแตกต่างระหว่างอายุ 61 ปี
ขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอายุ
31-40 ปีแตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์อายุ 41-50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอายุ 31-40
ปีแตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์อายุ 41-50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ในภาพรวมแต่ละด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกไม่เกิน 30 ปีแตกต่างจาก
สมาชิกสหกรณ์อายุ 51-60 ปี และแตกต่างอายุ 61 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.10 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
จำแนกตามระดับการศึกษา

การมีส่วนร่วม	ระดับการศึกษา	\bar{x}	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1. ด้านการมี ส่วนร่วมใน การตัดสินใจ	ประถมศึกษา	3.64	0.84	4	4.817	0.001*
	มัธยมศึกษา	3.99	0.77			
	มัธยมปลาย/ปวช	3.94	0.72			
	ปวส/อนุปริญญา	4.10	0.76			
	ปริญญาตรีขึ้นไป	3.90	0.78			
	รวม	3.83	0.81			
2. ด้านการ มีส่วนร่วม ในการ ปฏิบัติการ	ประถมศึกษา	3.89	0.60	4	1.340	0.254
	มัธยมศึกษา	4.05	0.57			
	มัธยมปลาย/ปวช	3.96	0.69			
	ปวส/อนุปริญญา	4.05	0.74			
	ปริญญาตรีขึ้นไป	3.85	0.61			
	รวม	3.95	0.63			

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	ระดับการศึกษา	\bar{x}	SD	df	F	P
3. ด้านการมีส่วนร่วมใน การรับ ผลประโยชน์	ประถมศึกษา	4.25	0.63	4	3.026	0.018*
	มัธยมศึกษา	4.43	0.55			
	มัธยมปลาย/ปวช	4.09	0.62			
	ปวส/อนุปริญญา	4.23	0.54			
	ปริญญาตรีขึ้นไป	4.37	0.58			
รวม		4.26	0.61			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล	ประถมศึกษา	3.41	0.87	4	1.932	0.104
	มัธยมศึกษา	3.66	0.79			
	มัธยมปลาย/ปวช	3.63	0.91			
	ปวส/อนุปริญญา	3.70	0.96			
	ปริญญาตรีขึ้นไป	3.48	0.82			
รวม		3.54	0.87			
ภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน	ประถมศึกษา	3.80	0.54	4	3.864	0.004*
	มัธยมศึกษา	4.03	0.45			
	มัธยมปลาย/ปวช	3.90	0.48			
	ปวส/อนุปริญญา	4.02	0.52			
	ปริญญาตรีขึ้นไป	3.90	0.25			
รวม		3.89	0.51			

* $P < 0.05$

ตารางที่ 4.10 พบว่า ในภาพรวมสมาชิกสหกรณ์ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแสดงให้เห็นว่าสมาชิกสหกรณ์ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ไม่พบความแตกต่าง โดยพบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำไปทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามระดับการศึกษาของสมาชิก

การมีส่วนร่วม ของสมาชิก	ระดับการศึกษา	\bar{x}	ประถม	มัธยม	มัธยม	ปวส/	ปริญญา
			ศึกษา	ศึกษา	ปลาย	อนุปริญญา	ตรี
			3.64	3.99	3.94	4.10	3.90
1. ด้านการมี ส่วนร่วม ในการ ตัดสินใจ	ประถมศึกษา	3.64	-	-0.35	-0.3	-0.46	-0.26
	มัธยมศึกษา	3.99	-	-	0.05	-0.11	0.09
	มัธยมปลาย/ ปวช	3.94			-	-0.16	0.04
	ปวส/ อนุปริญญา	4.10				-	0.2
	ปริญญาตรี	3.90					-
		\bar{x}	4.25	4.43	4.09	4.23	4.37
2. ด้านการมี ส่วนร่วมใน การรับ ผลประโยชน์	ประถมศึกษา	4.25	-	-0.18	0.16*	0.02	-0.12
	มัธยมศึกษา	4.43	-	-	0.34*	0.2	0.06
	มัธยมปลาย/ ปวช	4.09			-	-0.14	-0.28
	ปวส/ อนุปริญญา	4.23				-	-0.14
	ปริญญาตรี	4.37					-
		\bar{x}	3.80	4.03	3.90	4.02	3.90
ภาพรวม	ประถมศึกษา	3.80	-	-0.23	-0.1	-0.22	-0.1
	มัธยมศึกษา	4.03	-	-	0.13*	0.01	0.13*
	มัธยมปลาย/ ปวช	3.90			-	-0.12	0.00
	ปวส/ อนุปริญญา	4.02				-	0.12*
	ปริญญาตรี	3.90					-

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามระดับการศึกษา

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่พบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่างกัน ไม่พบทางสถิติที่ระดับ .05

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกระดับการศึกษาประถมศึกษา แตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระดับการศึกษามัธยมศึกษา แตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ในภาพรวมแต่ละด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกระดับการศึกษา มัธยมศึกษา แตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์ระดับการศึกษามัธยมปลาย/ปวช. และแตกต่างระดับการศึกษาปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.12 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามอาชีพ

การมีส่วนร่วม	อาชีพ	\bar{x}	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ทำไร่	3.96	0.88	4	6.122	0.000*
	ทำสวน	3.91	0.78			
	ทำนา	3.68	0.81			
	เลี้ยงสัตว์	4.39	0.54			
	ประมง	4.58	0.42			
	รวม	3.83	0.81			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	ทำไร่	3.97	0.70	4	3.598	0.007*
	ทำสวน	3.94	0.66			
	ทำนา	3.90	0.59			
	เลี้ยงสัตว์	4.46	0.52			
	ประมง	4.36	0.62			
	รวม	3.95	0.63			

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	อาชีพ	\bar{x}	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
รวม						
3. ด้านการมี	ทำไร่	4.16	0.70	4	0.486	0.746
ส่วนร่วมใน	ทำสวน	4.28	0.66			
การรับ	ทำนา	4.26	0.56			
ผลประโยชน์	เลี้ยงสัตว์	4.40	0.62			
	ประมง	4.31	0.64			
	รวม	4.26	0.61			
4. ด้านการมี	ทำไร่	3.90	0.90	4	5.114	0.001*
ส่วนร่วมใน	ทำสวน	3.57	0.91			
การประเมินผล	ทำนา	3.39	0.83			
	เลี้ยงสัตว์	4.04	0.74			
	ประมง	4.04	0.47			
	รวม	3.54	0.87			
ภาพรวม	ทำไร่	4.00	0.63	4	6.142	0.000*
ทั้ง 4 ด้าน	ทำสวน	3.93	0.53			
	ทำนา	3.81	0.48			
	เลี้ยงสัตว์	4.32	0.30			
	ประมง	4.32	0.28			
	รวม	3.89	0.51			

* $P < 0.05$

ตารางที่ 4.12 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ ที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแสดงให้เห็นว่าสมาชิกสหกรณ์ที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมของสมาชิกแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในประเมินผล ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ไม่พบความแตกต่าง โดยพบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำไปทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิก
ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามอาชีพของสมาชิก

การมีส่วนร่วม ของสมาชิก	อาชีพ	\bar{x}	ทำไร่	ทำสวน	ทำนา	เลี้ยงสัตว์	ประมง
			3.96	3.91	3.68	4.39	4.58
1. ด้านการมีส่วนร่วม ในการ ตัดสินใจ	ทำไร่	3.96	-	0.05	0.28*	-0.43	-0.62
	ทำสวน	3.91	-	-	0.23*	-0.48	-0.67
	ทำนา	3.68			-	-0.71	-0.9
	เลี้ยงสัตว์	4.39				-	-0.19
	ประมง	4.58					-
		\bar{x}	3.97	3.94	3.90	4.46	4.36
2. ด้านการมีส่วนร่วม ในการ ปฏิบัติการ	ทำไร่	3.97	-	0.03	0.07	-0.49	-0.39
	ทำสวน	3.94	-	-	0.04	-0.52	-0.42
	ทำนา	3.90			-	-0.56	-0.46
	เลี้ยงสัตว์	4.46				-	0.10
	ประมง	4.36					-
		\bar{x}	3.90	3.57	3.39	4.04	4.04
3. ด้านการมีส่วนร่วม ในการ ประเมินผล	ทำไร่	3.90	-	0.33*	0.51*	-0.14	-0.14
	ทำสวน	3.57	-	-	0.18*	-0.47	-0.47
	ทำนา	3.39			-	-0.65	-0.65
	เลี้ยงสัตว์	4.04				-	0.00
	ประมง	4.04					-
		\bar{x}	4.00	3.93	3.81	4.32	4.32
ภาพรวม	ทำไร่	4.00	-	0.07	0.19*	-0.32	-0.32
	ทำสวน	3.93	-	-	0.12*	-0.39	-0.39
	ทำนา	3.81			-	-0.51	-0.51
	เลี้ยงสัตว์	4.32				-	0.00
	ประมง	4.32					-

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามอาชีพของสมาชิก

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีอาชีพแตกต่างกัน อาชีพทำไร่ แยกต่างอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอาชีพทำสวน แยกต่างอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอาชีพไม่พบความแตกต่าง

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีอาชีพแตกต่างกัน อาชีพทำไร่ แยกต่างอาชีพทำสวนและแตกต่างกับอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอาชีพทำสวน แยกต่างอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ในภาพรวมแต่ละด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอาชีพแตกต่างกัน อาชีพทำไร่ แยกต่างกับอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอาชีพทำสวน แยกต่างกับอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.14 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

การมีส่วนร่วม	รายได้ของครัวเรือน	\bar{x}	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ไม่เกิน 15,000 บาท	3.91	0.84	3	1.245	0.293
	15,000-20,000 บาท	3.75	0.83			
	20,001-25,000 บาท	3.76	0.79			
	มากกว่า 25,000 บาท	3.95	0.74			
รวม		3.83	0.81			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	ไม่เกิน 15,000 บาท	4.01	0.70	3	0.564	0.639
	15,000-20,000 บาท	3.90	0.63			
	20,001-25,000 บาท	3.96	0.56			
	มากกว่า 25,000 บาท	3.92	0.62			
รวม		3.95	0.63			

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	รายได้ต่อครัวเรือน	\bar{x}	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
3. ด้านการมีส่วนร่วม	ไม่เกิน 15,000 บาท	4.31	0.69	3	0.640	0.590
ส่วนร่วมใน	15,000-20,000 บาท	4.27	0.60			
การรับ	20,001-25,000 บาท	4.20	0.55			
ผลประโยชน์	มากกว่า 25,000 บาท	4.25	0.55			
	รวม	4.26	0.61			
4. ด้านการมีส่วนร่วม	ไม่เกิน 15,000 บาท	3.78	0.84	3	4.124	0.007*
ส่วนร่วมใน	15,000-20,000 บาท	3.42	0.89			
การ	20,001-25,000 บาท	3.43	0.87			
ประเมินผล	มากกว่า 25,000 บาท	3.49	0.81			
	รวม	3.54	0.87			
ภาพรวมทั้ง 4 ด้าน	ไม่เกิน 15,000 บาท	4.00	0.57	3	2.509	0.059
	15,000-20,000 บาท	3.84	0.53			
	20,001-25,000 บาท	3.84	0.46			
	มากกว่า 25,000 บาท	3.90	0.42			
	รวม	3.89	0.51			

* $P < 0.05$

ตารางที่ 4.14 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ ที่มีระดับรายได้ต่อครัวเรือน ในภาพรวมไม่แตกต่าง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแสดงให้เห็นว่าสมาชิกสหกรณ์ที่มีระดับรายได้ครัวเรือนแตกต่างกันมีส่วนร่วมของสมาชิกแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ไม่พบความแตกต่าง โดยพบว่า รายด้านมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำไปทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามรายได้ต่อครัวเรือนของสมาชิก

การมีส่วนร่วมของสมาชิก	รายได้ต่อครัวเรือน	\bar{x}	ไม่เกิน	15,000-	20,001-	มากกว่า
			15,000	20,000	25,000	25,000
			3.78	3.42	3.43	3.49
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ไม่เกิน 15,000 บาท	3.78	-	0.36*	0.35*	0.29*
	15,000-20,000 บาท	3.42	-	-	-0.01	-0.07
	20,001-25,000 บาท	3.43			-	-0.06
	มากกว่า 25,000 บาท	3.49				-

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามรายได้ต่อครัวเรือนของสมาชิก

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีรายได้ต่อครัวเรือนแตกต่างกัน รายได้ต่อครัวเรือนไม่เกิน 15,000 บาท แตกต่างรายได้ต่อครัวเรือน 15,000-20,000 บาท และแตกต่างรายได้ต่อครัวเรือน 20,001-25,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.16 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์

การมีส่วนร่วม	ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์	\bar{x}	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	1 – 3 ปี	3.79	0.92	3	5.167	0.002*
	4 – 6 ปี	3.92	0.81			
	7 – 9 ปี	3.98	0.72			
	มากกว่า 9 ปี	3.57	0.79			
	รวม	3.83	0.81			

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์	\bar{x}	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	1 – 3 ปี	3.95	0.77	3	1.287	0.278
	4 – 6 ปี	3.97	0.63			
	7 – 9 ปี	4.02	0.52			
	มากกว่า 9 ปี	3.85	0.62			
รวม		3.95	0.63			
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	1 – 3 ปี	4.17	0.74	3	0.750	0.523
	4 – 6 ปี	4.27	0.61			
	7 – 9 ปี	4.30	0.58			
	มากกว่า 9 ปี	4.27	0.51			
รวม		4.26	0.61			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	1 – 3 ปี	3.75	0.92	3	6.824	0.000*
	4 – 6 ปี	3.58	0.86			
	7 – 9 ปี	3.63	0.89			
	มากกว่า 9 ปี	3.20	0.74			
รวม		3.54	0.87			
ภาพรวมทั้ง 4 ด้าน	1 – 3 ปี	3.92	0.62	3	4.949	0.002*
	4 – 6 ปี	3.93	0.52			
	7 – 9 ปี	3.99	0.47			
	มากกว่า 9 ปี	3.72	0.43			
รวม		3.89	0.51			

* $P < 0.05$

ตารางที่ 4.16 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ ที่มีระยะเวลาในการเป็นสมาชิกแตกต่างกันมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแสดงให้เห็นว่าสมาชิกสหกรณ์ที่มีระยะเวลาในการเป็นสมาชิกแตกต่างกันมีส่วนร่วมของสมาชิกแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในประเมินผล ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ไม่พบความแตกต่าง โดยพบว่า รายด้าน

มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำไปทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามอาชีพของสมาชิก

การมีส่วนร่วมของสมาชิก	ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์	\bar{x}	1-3 ปี	4-6 ปี	7-9 ปี	มากกว่า 9 ปี
			3.79	3.92	3.98	3.57
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	1 – 3 ปี	3.79	-	-0.13	-0.19	0.22*
	4 – 6 ปี	3.92	-	-	-0.06	0.35*
	7 – 9 ปี	3.98			-	0.41*
	มากกว่า 9 ปี	3.57				-
		\bar{x}	3.75	3.58	3.63	3.20
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	1 – 3 ปี	3.75	-	0.2	0.12*	0.55*
	4 – 6 ปี	3.58	-	-	-0.05	0.38*
	7 – 9 ปี	3.63			-	0.43*
	มากกว่า 9 ปี	3.20				-
		\bar{x}	3.92	3.93	3.99	3.72
ภาพรวม	1 – 3 ปี	3.92	-	-0.01	-0.07	0.2
	4 – 6 ปี	3.93	-	-	-0.06	0.21*
	7 – 9 ปี	3.99			-	0.27*
	มากกว่า 9 ปี	3.72				-

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์แตกต่างกัน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 1-3 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 4-6 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 7-9 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์แตกต่างกัน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 1-3 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก 7-9 ปี และมากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 4-6 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระยะเวลาการเป็นสมาชิก 7-9 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ในภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์แตกต่างกัน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 4-6 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 7-9 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 การศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ของสมาชิกในการดำเนิน ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย

จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 374 คน มีสมาชิกเสนอปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.08 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ดังนี้

1. สมาชิกไม่มีเวลาเข้าร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
2. สมาชิกไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน และไม่สนใจเข้าร่วมการดำเนินงานของสหกรณ์

บทที่ 5

สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล และ 3) ปัญหาอุปสรรคของสมาชิกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด ผู้ศึกษาขอเสนอสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการศึกษา

1.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจากสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาในการเป็นสมาชิก ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60.7 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 39.3 ส่วนอายุมากที่สุดมีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมา คือ 51- 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.7 และน้อยที่สุด อายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5.9 ส่วนการศึกษามากที่สุด มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมาคือ มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21.9 และน้อยที่สุด คือ ปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2.1 สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาคือ ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 30.7 และน้อยที่สุดคืออาชีพประมง คิดเป็นร้อยละ 2.4 สมาชิกมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุดมีประมาณ 15,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมาคือ ไม่เกิน 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.4 และน้อยที่สุด คือ รายได้มากกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.8 โดยสมาชิกมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์มากที่สุดคือ 7-9 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมา คือ 4-6 ปี และ 7-9 ปี เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 24.9 น้อยที่สุดคือ ที่ เป็นสมาชิก 1-3 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.8 ตามลำดับ

1.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$) และน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.54$) เช่นกัน

1.2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในด้านการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มากที่สุดคือ การได้ให้ข้อมูลต่างๆแก่สมาชิกเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่มีประโยชน์ต่อสมาชิก ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$) และน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาสหกรณ์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) เช่นกัน

1.2.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในด้านการปฏิบัติการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์หรือเข้าร่วมโครงการอบรมต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการในการดำเนินงานของสหกรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$) และน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ระเบียบ และข้อบังคับของสหกรณ์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$) เช่นกัน

1.2.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ในด้านกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มากที่สุดคือ การได้รับผลประโยชน์จากการร่วมดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ เช่น ได้รับเงินปันผลเงินเฉลี่ยคืน หรือสวัสดิการต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้น ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$) รองลงมาคือ การมีความยินดี และภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆของสหกรณ์ เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$) และน้อยที่สุดคือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากการเข้าร่วมดำเนินธุรกิจหรือร่วมกิจกรรม และโครงการต่างๆของสหกรณ์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$) เช่นกัน

1.2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัด

กิจกรรมและโครงการต่างๆ ของสหกรณ์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) รองลงมา คือ การได้แลกเปลี่ยน และแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการสหกรณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$) และน้อยที่สุด คือ การได้ประสานงานหรือขอความร่วมมือให้หน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.15$) เช่นกัน

1.3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิก พบว่า สมาชิกที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาเป็นสมาชิกต่างกัน โดยใช้สถิติ t test กับตัวแปรเพศ และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA กับตัวแปรการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3.1 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามเพศ พบว่า สมาชิกที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

1.3.2 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามอายุ พบว่า สมาชิกที่มีอายุต่างกัน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการไม่พบความแตกต่าง การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของสมาชิกในด้านที่มีความแตกต่างสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอายุไม่เกิน 30 ปีแตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์อายุ 41-50 ปี แตกต่างระหว่างอายุ 51-60 ปี และแตกต่างระหว่างอายุ 61 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอายุ 31-40 ปีแตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์อายุ 41-50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอายุ 31-40 ปีแตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์อายุ 41-50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ในภาพรวมแต่ละด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกไม่เกิน 30 ปี แตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์อายุ 51-60 ปี และแตกต่าอายุ 61 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3.3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการไม่พบความแตกต่าง การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของสมาชิกในด้านที่มีความแตกต่างสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันไม่พบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่างกันไม่พบทางสถิติที่ระดับ 05

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกระดับการศึกษาประถมศึกษา แตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระดับการศึกษามัธยมศึกษา แตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ในภาพรวมแต่ละด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกระดับการศึกษามัธยมศึกษาแตกต่างจากสมาชิกสหกรณ์ระดับการศึกษามัธยมปลาย/ปวช และแตกต่างระดับการศึกษาปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3.4 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามอาชีพ พบว่า สมาชิกที่อาชีพแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่พบความแตกต่าง การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของสมาชิกในด้านที่มีความแตกต่างสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีอาชีพแตกต่างกัน อาชีพทำไร่ แตกต่างอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอาชีพทำสวน แตกต่างอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอาชีพ ไม่พบความแตกต่าง

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีอาชีพแตกต่างกัน อาชีพทำไร่ แยกต่างอาชีพทำสวนและแตกต่างกับอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอาชีพทำสวน แยกต่างอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ในภาพรวมแต่ละด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอาชีพแตกต่างกัน อาชีพทำไร่ แยกต่างกับอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอาชีพทำสวน แยกต่างกับอาชีพทำนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3.5 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามระดับรายได้ต่อครัวเรือน พบว่า สมาชิกมีระดับรายได้ต่อครัวเรือนแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่พบความแตกต่าง การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของสมาชิกในด้านที่มีความแตกต่างสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีรายได้ต่อครัวเรือนแตกต่างกัน รายได้ต่อครัวเรือนไม่เกิน 15,000 บาท แยกต่างรายได้ต่อครัวเรือน 15,000-20,000 บาท และแตกต่างรายได้ต่อครัวเรือน 20,001-25,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3.6 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

การเกษตรแม่จัน จำกัด จำแนกตามระยะเวลาในการเป็นสมาชิก พบว่า สมาชิกที่มีระยะเวลาในการเป็นสมาชิกแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่พบความแตกต่าง การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของสมาชิกในด้านที่มีความแตกต่างสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์แตกต่างกัน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 1-3 ปี แยกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 4-6 ปี

แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 7-9 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์แตกต่างกัน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 1-3 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก 7-9ปี และมากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 4-6 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 7-9 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ในภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์แตกต่างกัน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 4-6 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 7-9 ปี แตกต่างกับระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 ความคิดเห็นปัญหาและอุปสรรคของสมาชิกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด

จากสมาชิก จำนวน 374 คน มีสมาชิกเสนอปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์น้อยมาก จำนวน 3 คน ดังนี้

1. สมาชิกไม่มีเวลาเข้าร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
2. สมาชิกไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน และไม่สนใจเข้าร่วมการดำเนินงานของสหกรณ์

2. อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สมเกียรติ ดันตังศ์วานิช (2550) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของประชาชนในชุมชนเขตลาดกระบัง” โดยการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของประชาชนในชุมชนเขต ลาดกระบัง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อนันต์ ทับอินทร์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี มีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การกำหนดกรอบแนวคิดในการกำหนดการมีส่วนร่วมในบางด้านเหมือนกันคือด้าน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มณฑล เอกอศุศลย์พันธ์ (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณ ตลาดน้ำตลิ่งชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การกำหนดกรอบแนวคิดในการกำหนดการมีส่วนร่วมในบางด้านเหมือนกัน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นกัน สำหรับการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านของงานวิจัยนี้อภิปรายได้ดังนี้

2.1.1 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก โดยลำดับมากที่สุดสมาชิกมีส่วนร่วมในหัวข้อ การได้รับผลประโยชน์จากการร่วมดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ เช่น ได้รับเงินปันผลเงินเฉลี่ยคืน หรือสวัสดิการต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้น รองลงมา คือ การมีความยินดี และภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆของสหกรณ์ เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกเองและต่อชุมชน ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะสาเหตุหลายประการ คือ (1) การได้รับเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนของธุรกิจ ย่อมทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์และรู้สึกถึงบทบาทหน้าที่ของตนต่อสหกรณ์จนเกิดความภักดีต่อสหกรณ์ และทำให้สมาชิกเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์เป็นจำนวนมาก (2) สมาชิกได้รับผลประโยชน์ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ ทั้งทางด้านทฤษฎีและด้านวิชาการ จึงทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง (3) สมาชิกได้รับการส่งเสริมความรู้ด้านการประกอบอาชีพแก่สมาชิก เช่น แนะนำให้สมาชิกรู้จักพัฒนาการผลิตด้วยวิธีการเกษตรสมัยใหม่ จำหน่ายผลผลิตให้ได้ในราคาสูงขึ้น จึงทำให้สมาชิกให้ความเกิดความสนใจและเข้าร่วมดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

สำหรับหัวข้อที่สมาชิกให้ความสำคัญน้อยที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากการเข้าร่วมดำเนินธุรกิจหรือร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของสหกรณ์ น่าจะเป็นเพราะ 1) สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจไม่ต่อเนื่อง คือ เข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะฤดูกาลผลิต ขายผลผลิต หรือมีกิจกรรม/โครงการที่สมาชิกสนใจเท่านั้น และไม่

เข้ากิจกรรมหรือโครงการอื่นๆที่สหกรณ์จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมน้อย
2) สมาชิกได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ได้ผลผลิตตกต่ำไม่ตรงเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงทำให้สมาชิกไม่มีผลผลิตไปจำหน่ายให้กับสหกรณ์ และขาดการเข้าร่วมดำเนินธุรกิจ/กิจกรรม/โครงการที่สหกรณ์จัดขึ้น

2.1.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก โดยลำดับมากที่สุดสมาชิกมีส่วนร่วมในหัวข้อ การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์หรือเข้าร่วมโครงการอบรมต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการในการดำเนินงานของสหกรณ์ ที่เป็นเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะสาเหตุหลายประการ เช่น (1) สหกรณ์จัดทำโครงการต่างๆเพื่อประโยชน์ของสมาชิกโดยไม่หวังผลกำไรจากสมาชิก สมาชิกจึงให้ความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ (2) สหกรณ์มีโครงสร้างที่เข้มแข็ง มีระบบการดำเนินงานอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ และทำประโยชน์เพื่อสมาชิก สมาชิกจึงเห็นความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารสหกรณ์ (3) สหกรณ์เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์ เพื่อพัฒนาสหกรณ์ และให้สหกรณ์มีแนวทางในการดำเนินงาน สมาชิกจึงให้ความสำคัญในการเข้าร่วมในการปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับหัวข้อที่สมาชิกให้ความสำคัญน้อยที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ระเบียบ และข้อบังคับของสหกรณ์ น่าจะเป็นเพราะ 1) สมาชิกบางส่วนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ แต่ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการหรือในที่ประชุมใหญ่ในการเสนอ นโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์ 2) สมาชิกบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จึงไม่ทราบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์อย่างแท้จริง จึงทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นน้อย

2.1.3 การมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การได้ให้ข้อมูลต่างๆแก่สมาชิกเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่มีประโยชน์ต่อสมาชิก รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอน หรือแผนงานในการพัฒนาสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ น่าจะเป็นเพราะสาเหตุหลายประการ เช่น (1) สมาชิกสหกรณ์เห็นความสำคัญของโครงการดี ๆ ที่ประโยชน์ต่อสมาชิกสหกรณ์ด้วยกันจึงมีการเผยแพร่ข้อมูลหรือโครงการต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้นให้แก่สมาชิกด้วยกันได้รับรู้ทราบและบอกต่อ ๆ กันไป เพื่อตัดสินใจในการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของสหกรณ์ จึงทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ (2) สมาชิกอาจคิดว่า การกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาสหกรณ์ให้มี

ประสิทธิภาพนั้น เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ จึงเข้ามามีส่วนร่วมในด้านนี้ น้อย

สำหรับหัวข้อที่สมาชิกให้ความสำคัญน้อยที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนา สหกรณ์ น่าจะเป็นเพราะสมาชิกไม่กล้าแสดงออกในการตัดสินใจ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาที่เกิดขึ้น และสมาชิกไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุมดังกล่าว

2.1.4 การมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของ สหกรณ์ รองลงมา คือ การได้แลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการ สหกรณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ ที่เป็นเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะสาเหตุหลายประการ เช่น (1) สมาชิกคิดว่าการติดตามประเมินผลเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ที่ต้องประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อย (2) สมาชิกไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการหรือในที่ประชุมใหญ่ เนื่องจากเป็นชาวบ้านที่มีความรู้และ ไม่กล้าแสดงออก

สำหรับหัวข้อที่สมาชิกให้ความสำคัญน้อยที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก คือ การได้ประสานงานหรือขอความร่วมมือให้หน่วยงานอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์ น่าจะเป็นเพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวนา การติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆคงเป็นไปได้ยาก และคิดว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ และ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ที่ต้องมีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆให้เข้ามาร่วมประเมินผล การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

2.2 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์- จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล อภิปรายได้ดังนี้

2.2.1 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำแนกตามเพศ พบว่า สมาชิกที่เป็นเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องผลงานวิจัยของ อนันต์ ทับอินทร์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปราง มัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของมนต์ ปริยา ระวีวงศ์ (2556) ได้ศึกษา เรื่อง “การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

การเกษตรวังน้ำเย็น จำกัด จังหวัดสระแก้ว” ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์ พบว่า เพศ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจ ของสหกรณ์ตาม เพศ พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ น่าจะเกิดจากการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์จำกัดว่าสมาชิกจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย เพราะว่าสมาชิกทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการ เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการของสหกรณ์ โดยคำนิยมดั้งเดิมในสังคมไทยที่ยกย่องให้ผู้ชาย เป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง ผู้ชายจะมีบทบาทในการหาเลี้ยง ครอบครัวย เป็นผู้นำ ครอบครัวย มีอำนาจในการ ตัดสินใจและออกไปทำกิจกรรมนอกบ้าน ทำให้มีโอกาสมพบปะบุคคล ในสังคม ปัจจุบันผู้ชายและผู้หญิงจะมีบทบาทเท่าเทียมกัน และยกย่องให้เกียรติกันโดยกิจกรรม บางเรื่องผู้หญิงจะมีความถนัด และกิจกรรมบางเรื่อง ผู้ชายจะมีความถนัดกว่า

2.2.2 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

จำแนกตาม อายุ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสน่ห์ สภาพันธ์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์ นิคมบาเจาะ จำกัด จังหวัดนราธิวาส” ผลการศึกษาการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ พบว่า อายุ ที่แตกต่างกับระดับการมีส่วนในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจ ของสหกรณ์ตามอายุแตกต่างกัน น่าจะเกิดจากสมาชิกมีความรับผิดชอบสูงขึ้นตามวัย จิตได้สำนึก ที่แตกต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ในการทำงานต่างกัน อายุที่ต่างกันความสามารถในการทำงาน ก็ต่างกัน จึงส่งผลทำให้มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการของสหกรณ์แตกต่างกันออกไป และมี ประสิทธิภาพหรือประสบการณ์ในการเข้าร่วมดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกัน

2.2.3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

จำแนกตาม การศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวรรณ วณิชแสง (2553: 42) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์ ภาคการเกษตรในจังหวัดกระบี่” ผลการศึกษาการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์นิคมในจังหวัดกระบี่ พบว่า ระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการมี ส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกแตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเสน่ห์ สภาพันธ์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์นิคมบาเจาะ จำกัด จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

พบว่า ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกันระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ตามการศึกษาแตกต่างกัน น่าจะเกิดจากวุฒิการศึกษาของสมาชิกสหกรณ์ที่มีสูงขึ้นทำให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกัน

2.2.4 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

จำแนกตาม อาชีพ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ น่าจะเกิดจากความแตกต่างในเรื่องภาระหน้าที่แต่ละอาชีพมีความแตกต่างกัน ดังนั้นความสนใจในการรับรู้ข่าวสารของสหกรณ์ก็ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้สมาชิกรู้จักการดำเนินงานของสหกรณ์ และ แต่ละคนมีเวลาการทำงานที่ต่างกัน บางคนมีเวลามาก บางคนมีเวลาน้อย ซึ่งจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

2.2.5 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

จำแนกตาม รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวัต มลิแสง (2533: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตรในจังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดกระบี่ พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ตามรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่ารายได้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกได้ เช่น การซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตร การบริโภค การซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยี เช่น รถไถนา รถตัด รวมถึง ความสามารถส่งเสริมให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ตามต้องการ ซึ่งถือว่ามีความพร้อมทางเศรษฐกิจมากกว่า ส่วนสมาชิกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนจะมีความทุกข์กังวลใจในเรื่องการหาเลี้ยงชีพ ต้องดิ้นรนขวนขวายหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว จึงทำให้ความสามารถในการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจแตกต่างกัน

2.2.6 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

จำแนกตามระยะเวลาการเป็นสมาชิก พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ น่าจะเกิดจากสมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกนานจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ อุดมการณ์ วิธีการ

ของสหกรณ์ และได้รับผลประโยชน์และการเอื้อผลประโยชน์จากการดำเนินงานของสหกรณ์มากกว่า จึงทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ที่แตกต่างกัน

และผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า โดยรวมสมาชิกที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์อยู่ในลำดับน้อยที่สุด น่าจะเกิดจากสมาชิกเป็นผู้สูงอายุมีความเสื่อมถอยตามธรรมชาติ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพร่างกายและจิตใจ ความคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉงลดลง ส่งผลให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือเข้าร่วม กิจกรรม น้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

3.1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีลำดับน้อยที่สุด คือ หัวข้อ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากการเข้าร่วมดำเนินธุรกิจหรือร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ สหกรณ์ควรพัฒนากลุ่มสมาชิกให้เข้มแข็ง ดังนี้

1) สหกรณ์ควรจัดกิจกรรมการกระตุ้นการพัฒนาของกลุ่มสมาชิกของแต่ละกลุ่ม โดยวางกฎเกณฑ์การตัดสินให้รางวัลให้สอดคล้องการผลักดันการพัฒนาของกลุ่มสมาชิก เช่น การประกวดกลุ่มสมาชิกดีเด่นประจำปีแล้วอาจให้รางวัลโดยการพาไปทัศนศึกษานอกพื้นที่ ทั้งกลุ่มสมาชิก การคัดเลือกประธานกลุ่ม/เลขานุการกลุ่มดีเด่นประจำปีเพื่อมอบประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติ การจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชนในพื้นที่ ฯลฯ

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการสหกรณ์ และวิธีการสหกรณ์ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก อย่างสม่ำเสมอ

3) สหกรณ์ ควรจ่ายเงินปันผล และเงินเฉลี่ยคืนเมื่อสหกรณ์มีกำไร ตามสัดส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้เข้าร่วมดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ

3.1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีลำดับน้อยที่สุด คือ หัวข้อ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ระเบียบ และข้อบังคับของสหกรณ์ สหกรณ์ควรดำเนินการ ดังนี้

1) สหกรณ์ควรวางระบบการเลือกสรรผู้นำกลุ่มสมาชิก เช่น ประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม ให้มีประสิทธิภาพ ให้ได้ผู้นำที่มีภาวะผู้นำ มีจิตอาสา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เสียสละ สามารถนำองค์กรระดับกลุ่มสมาชิกได้ตามเจตนารมณ์ของระบบสหกรณ์ ทั้งนี้ อาจจัดชั้นสมาชิก เพื่อคัดกรองสมาชิกที่จะสมัครผู้นำกลุ่มในเบื้องต้น การใช้วิธีการชี้เป้าบุคคลที่เห็นว่าเหมาะสม

ในกรณีจำเป็น รวมถึงการจัดอบรมความรู้แก่ประธานกลุ่ม/เลขานุการกลุ่มคนใหม่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รับบทบาทหน้าที่ของสมาชิก

2) สหกรณ์ควรจัดให้มีการฝึกอบรม และสัมมนา คุณานแก่สมาชิกหรือผู้นำกลุ่มสมาชิก เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ การศึกษาอบรมเป็นพิเศษแก่สมาชิกใหม่ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการสหกรณ์มากยิ่งขึ้น

3.1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีลำดับน้อยที่สุด คือ หัวข้อ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาสหกรณ์ ดังนั้น สหกรณ์ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1) สหกรณ์ควรจัดประชุมหรือเสวนากลุ่มสมาชิกเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและช่วยกันแก้ไขปัญหาม้าเสมอ

2) สหกรณ์ควรให้ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนและทั่วถึงกับสมาชิก ซึ่งจะเปิดโอกาสให้สมาชิกก้าวเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการจดหมาย ข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศและการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เพื่อให้สมาชิกรับทราบข่าวสารและตัดสินใจในการเข้าร่วมการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

3) สหกรณ์เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอแนะทางที่เป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิกว่า ข้อมูล ความคิดเห็น และความต้องการของสมาชิกถูกไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของสหกรณ์ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายของสหกรณ์ ซึ่งจะทำให้สมาชิกเล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3.1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีลำดับน้อยที่สุด คือ หัวข้อ การได้ประสานงานหรือขอความร่วมมือให้หน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์ เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ถือว่า อยู่ในลำดับที่น้อยที่สุดของการมีส่วนร่วม ทั้ง 4 ด้าน ส่งผลถึงการร่วมดำเนินธุรกิจของสมาชิกอยู่ในลำดับน้อย ดังนั้น สหกรณ์ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1) สหกรณ์ควรจัดการศึกษาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการสหกรณ์ และวิธีการสหกรณ์ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก

2) สหกรณ์ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์รวมถึงการให้ข้อมูล ข่าวสารแก่สมาชิกมากขึ้นผ่านสื่อต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น การออกพบปะพูดคุยกับสมาชิก การจัดตั้ง

ข่าวสารสหกรณ์กระจายไปตามกลุ่ม ของสมาชิก การใช้แผ่นปลิวหรือแผ่นพับที่ใช้ภาษาที่อ่านแล้ว เข้าใจง่าย และมีรูปแบบที่น่าสนใจ รวมถึงต้องมีการส่งข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมาชิกมีความตื่นตัว และรับทราบข่าวสารและความ เคลื่อนไหวของสหกรณ์ตลอดเวลา

3) สหกรณ์ควรประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ให้แก่สมาชิกได้รับทราบ เช่น การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ การส่งเสริมอาชีพให้แก่สมาชิก เป็นต้น

4) สหกรณ์ต้องจัดประชุมกลุ่มสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

5) กรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมและเผยแพร่งานสหกรณ์ของ ประเทศ ควรเร่งงานพัฒนาและส่งเสริมความรู้สหกรณ์ไปในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น โดยการจัดทำ แผนพัฒนาความรู้ด้วยการส่งวิทยากรและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ลงพื้นที่ เพื่อให้ความรู้แก่สหกรณ์ และสมาชิกของสหกรณ์ให้รับรู้เกี่ยวกับการสหกรณ์ และรับทราบถึงบทบาท และหน้าที่ของ สมาชิกที่พึงกระทำต่อสหกรณ์ตลอดจนพยายามรับฟังปัญหาและความต้องการจากสมาชิก เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงบริการของสหกรณ์ให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิก

3.1.5 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จำแนกตาม อายุ พบว่าแตกต่างกัน โดยรวมสมาชิกที่มี อายุ 61 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ อยู่ในลำดับน้อยที่สุด ดังนั้น สหกรณ์ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1) สหกรณ์ควรกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไป เข้าร่วม กิจกรรมการรวมกลุ่มของสหกรณ์มากขึ้น โดยจัดทำโครงการแทรกแซงในชุมชน จัดกิจกรรม ให้สมาชิกได้มีโอกาสมารวมตัวกัน และได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้ สมาชิกมีส่วนร่วม และเกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและสหกรณ์ และรู้สึกว่าการรวมกลุ่มเป็น ประโยชน์ต่อตนเอง

2) สหกรณ์ควรส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไป มีการดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้นเพื่อรับรู้ว่าตนเองมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ สามารถเข้า ไปมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ ทางสหกรณ์ได้ เช่น การจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพประจำปี

3.1.6 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จำแนกตามระดับ การศึกษา พบว่าแตกต่างกัน โดยภาพรวมสมาชิกที่มีระดับประถมศึกษา มีส่วนร่วมในการดำเนิน ธุรกิจของสหกรณ์อยู่ในลำดับน้อยที่สุด ดังนั้น สหกรณ์ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1) สหกรณ์ควรจัดการศึกษาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการสหกรณ์ และวิธีการสหกรณ์ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก โดยเนื้อหาในการจัดอบรม

โครงการต่างๆ ต้องคำนึงถึงสมาชิกที่จบการศึกษาระดับประถมด้วย บางครั้งเนื้อหาเป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งจะทำให้สมาชิกที่มีความรู้น้อยอาจฟังแล้วไม่เข้าใจ

2) สหกรณ์ควรจัดประชุมกลุ่มบ่อยๆ เพื่อให้สมาชิกที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและสมาชิกที่การศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง

3.1.7 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จำแนกตามอาชีพ

พบว่า แตกต่างกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับน้อยที่สุด คือ อาชีพทำนา ดังนั้น สหกรณ์ควรจัดกิจกรรม/โครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกที่มีอาชีพทำนาเพิ่มขึ้น เพื่อให้สมาชิกหันมาให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจเพิ่มมากขึ้น

3.1.8 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จำแนกตามรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

พบว่า แตกต่างกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับน้อยที่สุด คือ สมาชิกที่มีรายได้ 15,000 – 25,000 บาท ดังนั้น สหกรณ์ควรจัดกิจกรรม/โครงการต่างๆ เพื่อจูงใจให้สมาชิกที่มีรายได้ 15,000 – 25,000 บาท เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น เช่น ส่งเสริมการตลาด จัดโปรโมชั่นเกี่ยวกับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์ในราคาที่ไม่แพง หรือจัดกิจกรรมลดแลกแจกแถม เพื่อดึงดูดใจให้สมาชิกส่วนร่วมมากขึ้น

3.1.9 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จำแนกตามระยะเวลาการเป็นสมาชิก

พบว่า แตกต่างกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับน้อยที่สุด คือ มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์มากกว่า 9 ปี ดังนั้น สหกรณ์ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1) สหกรณ์ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์รวมถึงการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า 9 ปี มากขึ้นผ่านสื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ ใบปลิว เฟสบุ๊ก ไลน์ โดยมีข้อความที่ชัดเจนอ่านแล้วเข้าใจง่าย และ การออกพบปะพูดคุยกับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สมาชิกได้รับข่าวสารและเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

2) สหกรณ์ควรจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การประกวดกลุ่มสมาชิกดีเด่น โดยวางกฎเกณฑ์การตัดสินให้รางวัลอย่างเหมาะสม เพื่อดึงดูดใจให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจเพิ่มมากขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้รับรู้ความคิดเห็นของสมาชิกเพิ่มเติมจากการใช้ข้อมูลปฐมภูมิของการวิจัยในเชิงสำรวจ

3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นอื่น ๆ เช่น ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ / แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์และทำธุรกิจให้ครบวงจร/ แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ เพื่อนำไปวางแผนพัฒนางานสหกรณ์ในแต่ละด้าน แต่ละแผนงานให้ตรงประเด็นยิ่งขึ้น

3.2.3 ควรศึกษาทัศนคติของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์การเกษตร

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

บรรณานุกรม

- กรฐิน ศรีมงคล. (2542). *การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาการเกษตร*. เชียงใหม่: ภาควิชาการส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรณิศ เชื้อศิริถาวร. (2544). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2546). *การสหกรณ์ในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2556). *วาระแห่งชาติด้านสหกรณ์*. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา. (2531). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการการบริหารและวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกียรติศักดิ์ เอื้อเพื่อ. (2546). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาอำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร*. (ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- แก้ว นิมะเริง. (2540). *ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบาย.
- เจริญ ภัสระ. (2540). "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ". *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*. 9(1): 1 – 3, มกราคม-มีนาคม, 2540.
- ชนวน เสือท้วม. (2547). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรสามโคก จำกัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ณรงค์ ณ เชียงใหม่. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ทิพวรรณ วณิแสง. (2553). *ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์ภาคการเกษตรในจังหวัดกระบี่*. (ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- ทัศนีย์ เมืองแก้ว. (2542). ความสัมพันธ์แบบตอบโต้ระหว่างการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของสหกรณ์กับการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา).
- ธรรมรัตน์ อรุณสินประเสริฐ. (2554). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรหมู่บ้านสหพร จำกัด จังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ).
- ธีระพงษ์ แก้วหาญ. (2543). กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม ขอนแก่น โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมนนนักวิชาการ สาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: คลังนาวิทยา.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง กรุงเทพมหานคร: 598 Print.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นุรุท พึ่งสุข. (2547). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพัฒนา จำกัด จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี).
- พรณี กิจเจริญทรัพย์ดี. (2550). การมีส่วนร่วมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการสตรี (กพสม.) ศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี. (ปัญหาพิเศษปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี).
- พระราชบัญญัติสหกรณ์. (2542). สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ. อาทิตย์โปรดักต์กรุ๊ป.
- พัชรี สีโรต. (2546). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่า. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.
- มณฑล เอกอัครชัย. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก).
- มนต์ปรีชา ระวังศรี. (2557). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรวังน้ำเย็น จำกัด จังหวัดสระแก้ว. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี).

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม*. ค้นคืนวันที่ 20 เมษายน 2558

จาก <http://www.elearning.msu.ac.th>.

ยุพาพร รูปงาม. (2545). *การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณ ในการปฏิรูป ระบบราชการ*.

(ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วิศรุต บำรุงศรี. (2550). *ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์ออม*

ทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

วิไล ขัติยะ. (2556). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสหกรณ์นิคม*

นครชุม จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาามหาบัณฑิต

ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

สมคิด รัตนวงศ์. (2542). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกรรมการกลุ่มเกษตรกรในภาคใต้*.

(วิทยานิพนธ์ ปริญญาามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยทักษิณ, กรุงเทพฯ.

สหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด. (2556). *รายงานกิจการประจำปีบัญชีสิ้นสุด 31 มีนาคม 2556*

_____. (2557). *รายงานกิจการประจำปีบัญชีสิ้นสุด 31 มีนาคม 2557*

_____. (2558). *รายงานกิจการประจำปีบัญชีสิ้นสุด 31 มีนาคม 2558*

เสน่ห์ สถาพันธ์. (2551). *ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์นิคมบาเจาะ จำกัด*.

(การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

อนันต์ ทับอินทร์. (2551). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร*

กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

อัศวิน ศรีเทพ. (2551). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ในการดำเนินงานของสหกรณ์*

การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ช.ก.ส. จำกัด. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อดิน รพีพัฒน์. (2547). *การวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร:

สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามทั้งหมดมี 3 ตอน
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ของสมาชิกสหกรณ์
ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ และข้อเสนอแนะ
2. ข้อมูลที่ได้รับจากการสอบถามครั้งนี้จะสรุปในลักษณะภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่ประการใด
3. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ หากท่านเว้นข้อหนึ่งข้อใดจะเป็นแบบสอบถาม ที่ขาดความสมบูรณ์ ซึ่งไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้ได้
4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะเก็บไว้เป็นความลับ

นางสาววิไลพร ชันแก้ว
นักศึกษาปริญญาโท
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษา โดยข้อมูลที่ใช้จะเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำภาคินพนธ์ของนักศึกษา หลักสูตร บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อให้การจัดทำภาคินพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสหกรณ์ต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย ✓ ในวงเล็บ () หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() ไม่เกิน 30 ปี

() 31-40 ปี

() 41 - 50 ปี

() 51 – 60 ปี

() 61 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมต้น

() มัธยมปลาย / ปวช.

() ปวส/อนุปริญญา

() ปริญญาตรีขึ้นไป

4. อาชีพ

() ทำไร่

() ทำสวน

() ทำนา

() เลี้ยงสัตว์

() ประมง

() อื่นๆ ระบุ.....

5. รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนโดยประมาณ

- () ไม่เกิน 15,000 บาท () 15,001 - 20,000 บาท
 () 20,001 - 25,000 บาท () มากกว่า 25,000 บาท

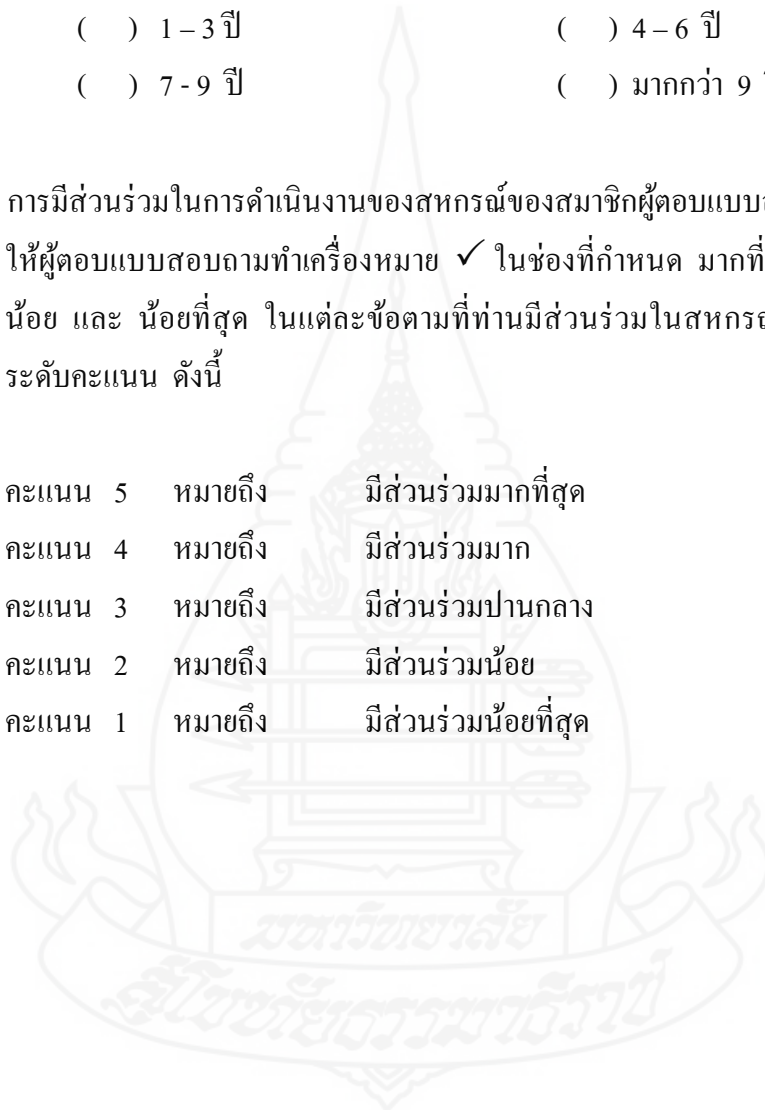
6. ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์

- () 1-3 ปี () 4-6 ปี
 () 7-9 ปี () มากกว่า 9 ปี

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ของสมาชิกผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่กำหนด มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด ในแต่ละข้อตามที่ท่านมีส่วนร่วมในสหกรณ์ โดยพิจารณาตามระดับคะแนน ดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	มีส่วนร่วมมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	มีส่วนร่วมมาก
คะแนน 3	หมายถึง	มีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

กิจกรรมการมีส่วนร่วม		ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
1.	ท่านได้ให้ข้อมูลต่างๆแก่สมาชิก เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่มีประโยชน์ต่อสมาชิก					
2.	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ					
3.	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน หรือเลือกกิจกรรมและโครงการต่างๆ เพื่อให้สมาชิกได้รับประโยชน์					
4.	ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาสหกรณ์					
5.	ท่านได้แสดงความเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการสหกรณ์เลือกทำโครงการที่ไม่มีประโยชน์ ต่อสมาชิกสหกรณ์					
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ						
1.	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์หรือเข้าร่วมโครงการอบรมต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ					
2.	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้นแก่สมาชิกและบุคคลอื่นได้รับทราบ					
3.	ท่านมีส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการในการดำเนินงานของสหกรณ์					
4.	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ระเบียบ และข้อบังคับของสหกรณ์					
5.	ท่านได้เชิญชวนหรือโน้มน้าวให้สมาชิกสหกรณ์เข้าร่วมปฏิบัติงานหรือโครงการต่างๆของสหกรณ์					

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
1.	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากการเข้าร่วมดำเนินธุรกิจหรือร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์				
2.	ท่านเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจหรือร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ สามารถแก้ไขปัญหาความเดือนร้อนของสมาชิก ได้อย่างยั่งยืน				
3.	ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์ เพิ่มมากขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของสหกรณ์				
4.	ท่านได้รับผลประโยชน์จากการร่วมดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมและโครงการต่างๆของสหกรณ์ เช่น ได้รับเงินปันผลเงินเฉลี่ยคืน หรือสวัสดิการต่างๆที่สหกรณ์จัดขึ้น				
5.	ท่านมีความยินดีและภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆของสหกรณ์เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน				
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
1.	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของสหกรณ์				
2.	ท่านได้แลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการสหกรณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์				
3.	ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหา และวางแผนการดำเนินงานของสหกรณ์				
4.	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุม การเสวนาหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม เพื่อเตรียมข้อมูลในการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์				
5.	ท่านได้ประสานงานหรือขอความร่วมมือให้หน่วยงานอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์				

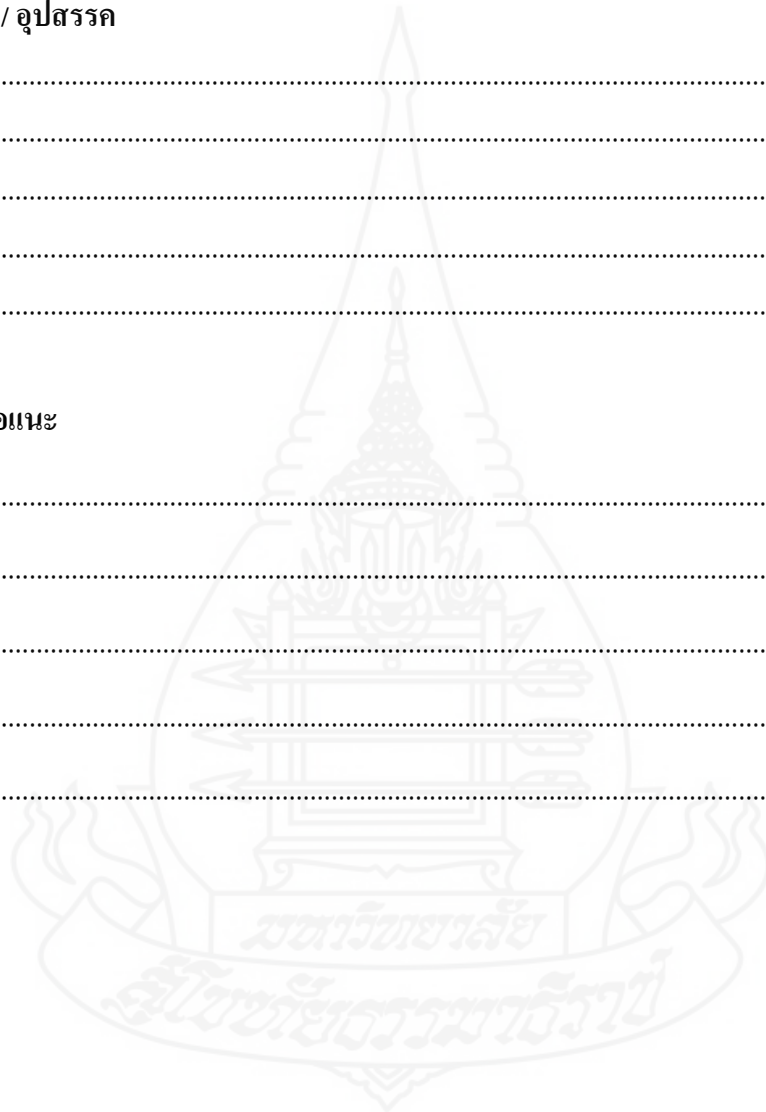
ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ และข้อเสนอแนะ
 ท่านประสบปัญหา / อุปสรรค ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์
 หรือท่านมีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด อย่างไรบ้าง

1. ปัญหา / อุปสรรค

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....
- 5).....

2. ข้อเสนอแนะ

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....
- 5).....

ภาคผนวก ข

ค่าดัชนีความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของผู้เชี่ยวชาญ

ค่าดัชนีความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของผู้เชี่ยวชาญ

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด จังหวัดเชียงราย

การประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องกำหนดจากค่าตัวเลข ดังนี้

ค่า +1 หมายถึง ความสอดคล้อง

ค่า 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ค่า -1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง

ในการแปลงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC)

พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

ค่าดัชนีความสอดคล้อง มากกว่า หรือ เท่ากับ 0.5 มีความสอดคล้องกัน

ค่าดัชนีความสอดคล้อง น้อยกว่า 0.5 ไม่มีความสอดคล้องกัน

จำนวน ข้อที่	การใช้ค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมการให้ค่าคะแนน ของผู้เชี่ยวชาญ/จำนวน ทั้งหมด	ค่า IOC ที่ได้	ผลดัชนี ความ สอดคล้อง
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3			
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกผู้ตอบแบบสอบถาม						
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 6	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง

จำนวน ข้อที่	การใช้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมการให้ค่า คะแนน ของผู้เชี่ยวชาญ/จำนวน ทั้งหมด	ค่า IOC ที่ได้	ผลดัชนี ความ สอดคล้อง
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3			
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ของสมาชิก						
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ						
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	3/3	1	สอดคล้อง

$$\begin{aligned} \text{ค่าดัชนีความสอดคล้อง} &= \frac{\text{ผลรวมของค่า IOC ที่ได้}}{\text{จำนวนข้อทั้งหมด}} \\ &= \frac{26}{26} \\ &= 1 \end{aligned}$$

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าในภาพรวมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีความสอดคล้อง โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1 หรือ 100 %

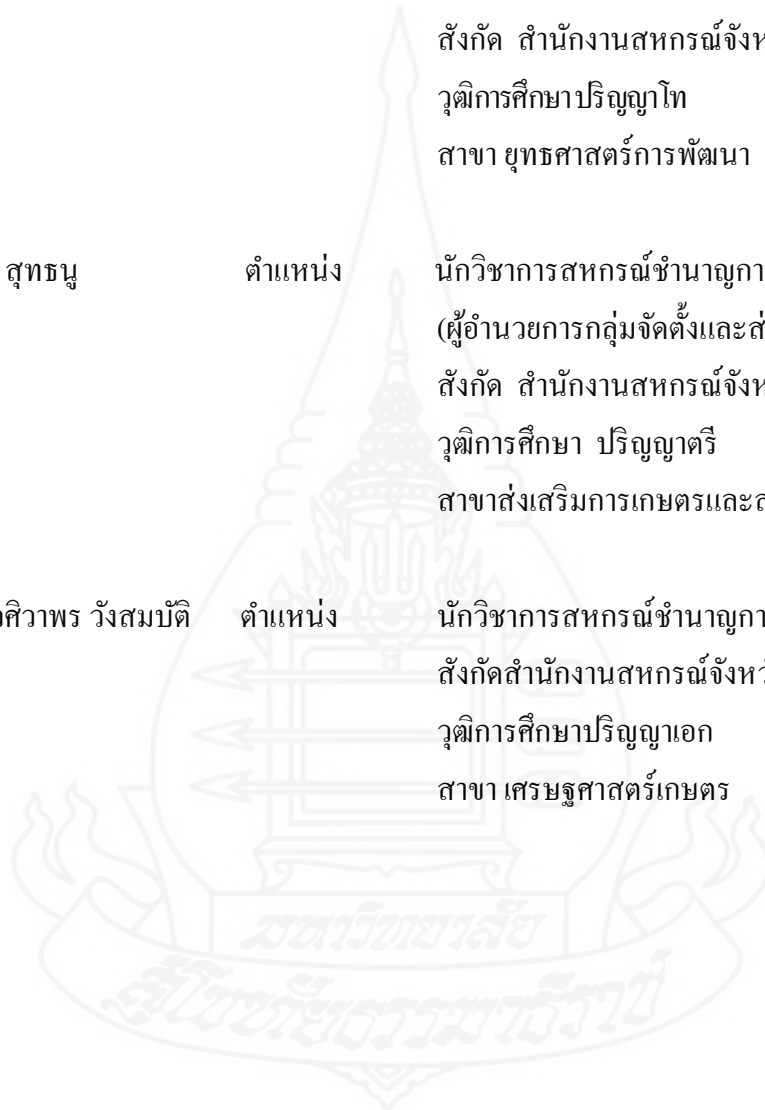

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

1. นางอำนวยการ มากไมตรี	ตำแหน่ง	<p>นักวิชาการสหกรณ์ชำนาญการพิเศษ
(ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมและพัฒนากิจการ
การจัดการสหกรณ์)
สังกัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย
วุฒิการศึกษาปริญญาโท
สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนา</p>
2. นายสิน สุทธนู	ตำแหน่ง	<p>นักวิชาการสหกรณ์ชำนาญการพิเศษ
(ผู้อำนวยการกลุ่มจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์)
สังกัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย
วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี
สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์</p>
3. นางสาวศิวาพร วังสมบัติ	ตำแหน่ง	<p>นักวิชาการสหกรณ์ชำนาญการ
สังกัดสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย
วุฒิการศึกษาปริญญาเอก
สาขา เศรษฐศาสตร์เกษตร</p>

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาววิไลพร ชันแก้ว
วัน เดือน ปี	30 มิถุนายน 2528
สถานที่เกิด	อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ประวัติการศึกษา	วิทยาการจัดการ (การจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปีพุทธศักราช 2551
สถานที่ทำงาน	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงราย
ตำแหน่ง	นักวิชาการสหกรณ์ปฏิบัติการ

